

K

Művészet és Gondolat

KALLIGRAM

■ 2022 · FEBRUÁR ■

XXXI. ÉVFOLYAM, 2022. FEBRUÁR

T A R T A L O M

- 3 **POLGÁR ANIKÓ** _____ ■
Szent Brendan hajózik (vers)
- 5 **KUKORELLY ENDRE** _____ ■
Ó, alt, öreg, ós, régies (regényrészlet)
- 11–12 **GYÖRE BALÁZS** _____ ■
11 time immemorial
11 autopoetika
12 búcsú az öngyilkosok utcájától (versek)
- 13 **SÁNTHA JÓZSEF** _____ ■
A barlang vajúdása (novella)
- 23–25 **NAGY HAJNAL CSILLA** _____ ■
23 Kellemes landolás
25 Mars (versek)
- 26 **MARTON-ADY EDINA** _____ ■
Pubi (regényrészlet)
- 30–33 **BARAK LÁSZLÓ** _____ ■
30 baráti tűz
31 az utolsó csepp
32 egyszerű genesis (versek)
- 34 **PARA-KOVÁCS IMRE** _____ ■
A Vosztok-tó jege (regényrészlet)
- 42–43 **VÖRÖS GERGELY** _____ ■
42 A küllőbe került láb
43 A hét élet mítosza
43 Az óludvarban (versek)
- 44 **SZOLCSÁNYI ÁKOS** _____ ■
Dávid (kisregény, részlet)
- 49–50 **KARACS ANDREA** _____ ■
49 Körbefóliázott szívek
50 Sötét van
50 Border (versek)
- 51 **HIDAS JUDIT** _____ ■
Nem várt örökség (regényrészlet)
- 58 **SZIJJ MÁRTON** _____ ■
a hetvenkedő császár (vers)
- 60 **MÁTYÁS GYÖZŐ** _____ ■
Hősnők (novella)

- 69–70 **JUHÁSZ RÓBERT**
 69 Nincs rajta
 70 Fantomfájdalom
 70 Kötőtű (versek)
- 71 **PAPP-ZAKOR ILKA**
 Nyitott szemmel, mint a bogarak (regényrészlet)
- 76–77 **WEINER SENNYEY TIBOR**
 76 Ugar
 76 Az óriásagavék virágzása
 77 A vándorméhész (versek)
- 78 **ÁDÁM SZILAMÉR**
 Puskacsővel írt tükör (novella)
- 81 **LUÍS DE CAMÕES**
 Száraz, szikár és meddő hegyfokok (vers Mohácsi Árpád fordításában)
- 83 **MIZSUR DÁNIEL**
 Szindbád Vendelinnél: Az Isten veletek, ti boldog Vendelinek!
 című elbeszélés helye Huszárik filmjében (tanulmány)
- 87 **SZARKA JUDIT**
 „Legyen vége, aminek vége van!” Mezei Márk: *Zsidó temetés*
 című regényének idő-, tér- és motívumkezeléséről (tanulmány)

NÉGYKEZES KRITIKA (Plonicky Tamás: *Hugyos malac*)

- 93 **KATONA ALEXANDRA**
 Sokat markol, de keveset se
- 94 **FERENCZ HEDVIG**
 Az énnel kibékülni, érted, csak testben lehet
- 95 **DUDÁS ROBERT**
 Olvasó, te hugyos malac!
- 96 **VESZPRÉMI SZILVESZTER**
 A rebellis faszkalapkodásról írni 2021-ben nem kell félnetek, jó lesz

KALLIGRAM
 Művészet és Gondolat

FŐSZERKESZTŐ: Mészáros Sándor
 ms.kalligram@gmail.com

SZERKESZTŐK:
 Ágoston Attila (koordinátor)
 oz.kalligram@gmail.com
 Száz Pál
 palika.100@gmail.com

Szilágyi Zsófia
 szilagyi73@gmail.com

Tóth-Czifra Júlia
 toth.czifra.julia@gmail.com

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Hrapka Tibor
 TÖRDELŐ: Róth Andrea

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
 Grendel Lajos †

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:
 Földényi F. László,
 Keserű József,
 Márton László,
 Németh Zoltán,
 Híznyai Zoltán,
 Rédey Zoltán

Szerkesztőség:
 KALLIGRAM, spol. s r. o.
 Staromestská 6/D
 P. O. Box: 223
 SK-810 00 Bratislava 1
 Tel.: 00421/ 2 54415028

FELELŐS KIADÓ: Mészáros Sándor

Szlovákiai megrendelések:

oz.kalligram@gmail.com, valamint
 a Szlovák Posta alábbi címén: Slovenská
 pošta, a. s.; Stredisko predplatného tlačie;
 Uzbecká 4; P. O. Box 164; 820 14 Bratislava
 214; e-mail: predplatne@sposta.sk

Magyarországi elérhetőség:
 ms.kalligram@gmail.com

Támogatóink:

Kisebbségi Kulturális Alap
 (Realizované s finančnou podporou
 Fondu na podporu kultúry národnostných
 menšín)

Nemzeti Kulturális Alap

Kiadja a Kalligram Polgári Társulás/OZ
 Kalligram, Hlavná / Fő utca 37/19,
 SK-929 01 Dunajská Streda / Duna-
 szerdahely [IČO:42291810] és a
 Pesti Kalligram Kft., 1094 Budapest,
 Tűzoltó u. 8. sz. fél em. 2. Adószám:
 12241273-2-43

Nyomja: Expresprint s.r.o., Partizánske
 Pédányszám/Náklad: 700 db/ks
 Ára / Cena: 700 Ft / 2,5 EUR.

Magyarországon terjeszti
 a Relay Hírlapkereskedelmi Rt.
 és a regionális részvénytársaságok.

EV 358/08 ISSN 1335-1826

Havilap, megjelenik az adott hónap
 10. napjáig.

www.kalligramoz.eu

Szent Brendan hajózik

Egyetlen szórszál sincs a hajó bőréen.
Síkos és vízhatlan a zsírtól.
Fából a bordái, törékenyek a csontjai.
Az erek és belső részek: csupa vesszőfonadék.
Sűrű köd védi az édent.
Még a küszöbről sem látni majd Isten Paradicsomát.
El fog vakítani a fény, látás és vakság egymásba ér.

Bárány bárány hátán. Borítva a sziget.
A fán csupa hófehér, gubbasztó madár.
Szárnytollaik: az orgona billentyűi.
Az egykori vadak húsát széthordták a szárnyasok,
csak a csontok merednek mézsfehéren.
Egy ősz hajú szerzetes omlós, puha, fehér cipókat hoz elő.
Fehéren virít az ostyatányér.
Huszonnégy szék, vének fehér ruhában.
Szólni nem szabad, csak fehér krétával a táblára írni.
A forrás vize édes, mint a tej.
Elaltat három napra, ha iszol belőle három pohárral.
A tengervíz megalvadt, sűrű lett, mint a kása.
A fehér mártírium itt mindennapos,
előgyakorlat a szenvedésre.

A hajó megdermedt a sziget partjainál.
Mint egy makacs öszvért, kötéllel kellett behúzni a kikötőbe.
A kopár sziklán tüzet raktak a szerzetesek.

Megemelkedett a nagy hal, ficánkolt,
bőrét perzselte a tűz, a tengerbe szórt embert,
fahasábot, nyers húst, sózott halat.
Prüszkölt a cet, orrát csípte a füst, hatalmas hullámokat kavart.
A sziget elúszott, a hátán meggyújtott tűz
ragyog, két mérföld távolságból is.

Átlátszik a tenger. Rávetül a fény, lelátsz a fenekéig.
Középen kristályoszlop, márványkemény. Csúcsa
az égboltnál magasabb. Megjegesedett háló veszi körbe.
Nyüzögnek a halak, látod az összes réteget, egymásra
rakódva, lefelé. Szinte valamennyi megfogható,
megsimítható, mint a legelésző birkanyáj. Kör alakú halak:
fejük és farkuk egymásba ér. Uroborosz-végtelenség.

Légies a gyökér, könnyű, mégsem
tör fölfelé: sár tapad rá, lehúzza.
A föld is izzad, a növényekben
ősi elemek buzognak.
Az ember: megfordított fa.
Haja, mint a gyökérszet, lábai ágak.
A gyümölcsöző fák leve:
megfőzve, mint az emberi vér.
A gyümölcstelen, terméketlen
fák: deszkák, pusztá faanyagok.
Háncsrostjaik kötélle szállazódnak,
kuszák lesznek, mint az emberi erek.

Polgár Anikó (1975) költő, műfordító, irodalomtörténész. Legutóbb megjelent könyvei: *A föld, a tenger és az ég. A bizánci költészet gyöngyszemei* (Kalligram, 2018), *Paleocsontevés c. gyermekverskötet* (Anser Társaság, 2019) és a *Poszeidón gyöngyszakállja* (Kalligram, 2020) című tanulmánykötet. A Selye János Egyetem tanára. Dunaszerdahelyen él.

Ó, alt, öreg, ős, régies

„A költőnek az volt a szándéka, hogy még hat regényt ír, amelyben kifejthette volna nézeteit a fizikáról, a polgári életről, a háborúról, a történelemről, a politikáról és a szerelemről, ahogyan az *Ofierdingenben* a költészetről tette.”

Ludwig Tieck kiegészítése Novalis *Heinrich von Ofierdingen* című regényéhez

„It is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing.”

Shakespeare: *Macbeth*

„Ülök egy nő szagában”

Gottfried Benn

(Fizika. 2020) Öreg kulcs. Annyira régi, hogy fogalmad sincs, hová illet valamikor. Nincs olyan kulcslyuk vagy ajtózár *sehol*, és nem is emlékszel rá, hogy lett volna. Egy régi szög, enyhén görbe, keményfából ránthatták ki. Ó papucs gumiból. Agyonhasznált papucs, lifeg a talpa. Dobjam ki, kérdezi magától (K). Két lepattogzott zománcú piros fazék. Lábos és fazék. Előszed a sublót alsó fiókjából egy kupac gondosan egymásra hajtott régi pólót, és egy műanyagzacskóba pakolja. Beleteszi a szöget meg a papucsot. Nem jók semmire. A kulcsot nem találja. Pedig idetettem, mondja. Magában beszél. Benéz az ágy alá is, bosszankodik. Ki kéne porolni, gondolja. Vagy mondja ezt is? Kidobja a zacskót. Ki-visz mindent a ház elé, az egyik kuka tetejére pakolja. Amikor a fürdőszobában leráncigálja a nadrágját, kiesik a zsebéből a kulcs.

(Háború. 1969) Szevasz, mondja egy fickó. Ez *hirtelen* van, hirtelen megállítja egy ember, (K) majdnem nekiütközik. Oldalvást áll, nem (K) orra elé, mégis előtte. A Moszkva téri metróállomás kijárata, (K) jön fel a pokolból. A fickó (K) karja felé nyúl, nem ér hozzá. Elnyílt száj, tétován pillog, olyan távolságra van tőle, hogy épp ne érje el. Megáll előtte egy ember, szevasz, ismétli, és hozzát teszi (K) vezetéknevét. (K) úgy érzi, alig kap levegőt. Kap levegőt, de pocskékul, ilyenkor nem figyel rendesen kifelé, sehova se figyel, bosszankodik, arra meg végképp nem ér rá, hogy megálljon. Kerülje ki? Nem tudod, ugye, hallja annak az embernek a hangját, nem ismerd meg, ugye? Nem kérdezi, semmiféle kérdő hangsúly, mondja maga elé, olyan, mintha víz alól beszélne. Nem, válaszol (K), és a saját morgorva hangját is a víz alól hallja, sietek, mondja, ilyenkor senkit nem ismerek meg. Maszkban senkit nem ismerek meg. Már nincs rajta a maszk, és a faszin sincs, mégis ezt válaszol-

ja, valamiképp jobb híján, pedig nincs kedve viccelődni. Egyáltalán semmihez sincs kedve. Igen, én se, vágja rá a másik rögtön, mintha pont erre számított volna. Ez a Pintye.

Ez lenne a Pintye, villan be (K)-nak azonnal.

Ez volt a Pintye.

Nem lehet, hogy ne ez volna a Pintye.

És mosolyog rám.

Örül, baszd meg, gondolja (K), és fölpillant az órára. Mindjárt nyolc. De hát nincs is rajtam izé, hallja (K) megint a fickó hangját. A Pintye bizonytalan hangját. Ja, látom, válszolja neki (K), fogalma sincs, miért. Fogalma sincs, mit mondjon. De már kimondta. Ötven éve nem látta ezt a szerencsétlent, soha nem jutott eszébe, miért jutott volna eszébe, most meg elé áll a Moszkván, és úgy vigyorog, mint – szóval vigyorog. Ötven év maszkja mögül. És hát végül is minden hirtelen van.

(Történelem. 1962) (K) anyja református. Az apja katolikus. Nem járnak templomba. Semmi templom, semmi istenfélés, semmiféle Isten. (K) nagymamája jár református istentiszteletre, a Gorkij fasorba. (K) katolikus, legalábbis így van beírva. Bejegyezve, bejelölve stb., ezt tudja magáról. Fuksz zsidó, a Takács Döme is, (K) így tudja. Azt nem tudja, hogy honnan tudja. Az anyjától? Azt se, hogy mindez igazából mit jelent. (K) és a családja keresztények, (K) volt elsőáldozó is, aztán semmi. Nem sok minden. A szülei elkísérték őket, a hűgát és (K)-t elsőáldozni, le van fényképezve a Szent Család a templomkapunál. Vallásról nem esik szó. Otthon se, mert kommunizmus van, a kommunizmus kiszorította Istent otthonról. Beszűrődik a kommunizmus a réseken, mint a téli fagy a szobába. Bejön, mint a hideg levegő a nyitva felejtett ablakon. Fukszék zsidók, és (K) nem kérdezi meg a Fukszt erről. Kommunisták, de erről sincs szó. Fociról van szó, bár a Fuksz nem tud focizni. A Döme sem. Mert a zsidók bénák, mondja Barta (K)-nak. Hasra esnek az orrukban. A másik osztályban a Matt és a Major jól fociznak, gondolja (K), de nem mondja a Bartának, mert Barta gyűlöli Mattot és Majort. Mivel azok jól fociznak, legalább anyyira jól, mint a Barta. Vagy én, gondolja (K).

(Szerelem. 1951. 2021) ((C)) folyton félrenéz. (K) magyaráz neki, ((C)) meg közben a fiókokat húzogatja. Ki-be, és mintha ő se tudná, miért. Kihúzza a legfelső fiókot, és azonnal visszalöki. Mi a francnak ennyi papír, ez a Rózsa utcából hallatszik, közben a Beethoven hegedűverseny megy, 1951-es felvétel, Christian Ferras, Berlini Filharmonikusok, Karl Böhm vezényel.

(Költészet. 1962) (K) pipogya. Ültek egymás mellett a kanapén, (K) és egy kiscsaj. A kiscsaj kerge, (K) félős. A menő és a béna. Nem szóltak egymáshoz egy szót sem, ültek a fenekükön. A kiscsaj fészkelődik. (K) süpped. Illetve a kanapé süpped. Sötét a szoba, fáznak, legalábbis (K) fázik. Kint ragyogó napsütés. Szerintünk (K) megcsókolja a lányt?

(Háború. 1970) Pintye. Nagydarab, puhány, erős. Mulya. Jámbor barom. Ránézel, és jámbor. A magassága megfelelt, nagyjából csak ezt vizsgálhatták a válogatáskor, díszezred, egy méter nyolcvanöt körül legyenek, köptek minden másra. Kalmár őrnagy ívben kiköp a felvonulási tér kövére. Dorozsmai, a szakaszparancsnok is kiköp. Előbb a zászlóalj-péká köp, utána rövid, tiszteletteljes idő múlva a főtörzs. Kalmárt pár hónap múlva előléptetik. Alezredes. Minden este leissza magát. A laktanyában iszik, tántorogva megy végig a folyosón, könyökével eltolja magát a faltól, a laktanyakapunál az ügyeletesek még csak nem is tisztelegnek neki. Menjél, köcsög, mondja egy szakaszvezető. Kalmár vigyáz, hogy ne tántorogjon, ez még rosszabb látvány. Most már alezredes, másképp jár, nem köpköd, nincs megsértődve, így már nem. Altiszteket egy idő után nemigen léptetnek elő, az öreg Dorozsmai főtörzsrőrmestert nincs már hová léptetgetni. Alhadnagy lesz majd, ha nyugdíjazzák.

Alhadnagy, nyugdíjazzák, meghal.

Kalmár is meghal, bőven nyugdíj előtt. Egész életében célba lőtt rá az alkohol, aztán egyszer telibe trafálta.

Hašek rögtön az első lapokon lehülyézi Švejket. Úgy oldja meg, hogy a fickó hülyézzé le saját magát, jelentse ki, hogy neki papírja van erről, így egy fokkal jobb. Nem sokkal jobb, tehát egy idiótáról olvasol majd nyolcszáz oldalon keresztül, nem egészen tudod, hogy miért. Egy derék hülye kalandjai a világban, nevetgélisz rajta, meg a többi hülyén, mert körülbelül mindenki hülye vagy gazember. Pintye, a tejfehér bőrével meg az erőteljesen kiütököző szeplőivel, ahogy bizonytalanul mosolyog, nagyjából bármi történik vele és körülötte. *Nyílt, egyszerű arca csupa mosoly, mint a telihold, s csak úgy sugárzott a lelkesedéstől.* Nem, lelkes az nem volt.

És nem gyermeki, az végképp nem. *Ha úgy látod, hogy a gyerekes együgyűség egyszermind gyermeki is, hogy nem a képesség hiányzik, hanem ártatlan és igazsággal tele szív, akkor nem érzel semmiféle diadalt, és az együgyűségen való gúnyolódás átmegy az egyszerűség csodálatába.* Itt nem ez van. Mindenféle van, nagy összevisszaság.

(Háború. 2016) Őszi nyár, fekszik a függőágyon. Van függőágy, két diófa közt függ. Van két diófa, húsz év alatt nagyot nőttek, teleszórják a kertet dióval. Van egy-két maszka a zsebeiben, attól függ a maszk, melyik farmert veszi föl. Szombati foci, odaautózik, be van zárva a pálya, be is riasztózták. Átmennek Kispestre, a Tichy Lajos sporttelepre. Emlékszik Tichyre, egyszer okszival maga elé emelte a labdát, és bevágta – de kinek és mikor! De miért halt meg, illetve hogyhogy meghalt Tichy, a Göröcs, Varga Zoli és Albert Flórián? *De kinek és de miért.*

(Háború. 1972) Lépked mellette a Breier Tomi. A szabályoshoz képest túl közel. Nincs ilyen szabály, mégis betartja, aki be, körülbelül mindenki betartja, kivéve Breier. Olykor összekoccan a válluk. (K) igyekszik úgy lépni, hogy ne ütődjön össze a válla a Breierével. Meg senkiével se. Breier beszél, (K) hallja is meg nem is, attól függ. Hall folyamatosan egy duruzsoló hangot, a Breier hangja, ha odafigyel, kiveszi, hogy épp miről povedál. Valami nőről, aki valakinek a felesége. Nőkről, akikkel baszott, vagy baszna. Vagy hogy milyen tapló paraszt állatok *ezek*. Ezek – az mindenki, rajta kívül, és valószínűleg (K)-n kívül, akihez beszél. Nők, parasztok meg én. Vagyis ő.

(Polgári élet. 1986) Idegen lakások szaga. Egy kiszellőztethetetlen szoba szaga. Kibaszom ezt az almáspitét, kiabál az utcán egy nő. Bele lesz baszva a szemetesvödörbe! Ha kinyitod az ablakot és a bejárati ajtót, a huzat kivisz valamennyit a szagból. (K) kinyitja az egyik ablakot. Be van szorulva a keret, az üveg átlósan megrepedt, nekitámasztja a hüvelykujját, hogy ki ne zuhanjon a helyéből. Ha majd becsukja, visszaáll a szag, és hát nem lehet folyton szellőztetni. ((C)) pakol a konyhában. Basznak a konyhaasztalon. ((C)) apjának a lakása. A szél bevágja az ablakot, (K) látja maga előtt, ahogy a kettévált üveg egyik darabja pörögve zuhan, és beleáll a lent ácsorgó nő nyakszirtjébe.

(Háború. 1970) De, mondja neki (K). A Pintyének. Kis idő után.

De, tudom jól, ki vagy.

A fickó arcán szétterül az öröm. Miért, faképnél kellett volna hagyni? Azt kellett volna mondani neki, hogy fogalma sincs, amit már annyi embernek mondott, akikről tényleg fogalma sem volt, hogy kicsodák? Te vagy a Pintye. És kész. Azért, mert ő a Pintye! *Igazán akkor érzékeny bárki a természetes iránt, ha szorosabb vele a kapcsolata. Ez készleti igazából arra, hogy saját magában levő természetellenesre bukkanjon.* Szevasz, Pintye.

(Háború. 1970) (K) levitte a golyószórós rajt a laktanya könyvtárába. Parancs volt, ő adta ki a parancsot. Parancsolgatás, ez nem épp a kedvére való. Csinálta, különösképp nem esett nehezére, de nem élvezte. *Az élvezi, aki a gyengeséggel szemben semmi mást nem érez, csak a saját fölényét.* Mindenki érez fölényt, ha másvalakiben gyengeséget tapasztal. Az volt a parancs, hogy irány a könyvtár, és a raj

r Schwarm

levonult a könyvtárba. Jusztikának hívták a könyvtárost, az egyik főtiszt felesége. A laktanyában nincsenek nők, kivéve ezt a Jusztikát, meg a fogorvost. A fogorvos pont úgy nézett ki, mint a Fazekasné, (K) gimnáziumi történelem-tanárnője. Egyszer (K) kért engedélyt fölmenni a fogászatra, a foga, és a Fazekasné-szerű, se szó, se beszéd, kihúzta. A nem tudni, milyen -né kihúzta az egyik hátsó fogát, anélkül, hogy közölt volna vele bármit, (K) meg nem mert tiltakozni. A fogorvos csúnya volt, és gonosz. Juszti csinos. Nem szép, mégis szép, tehát szép. Kiskosztümöt hordott. (K) amikor csak tehetett, lejárt a könyvtárba, ahol egyedül lehetett lenni, meg még maximum a Jusztika. Egyszer közölte Jusztival, hogy lehozza a szakaszát, mindenkinek ki kell majd vennie egy könyvet, ez lesz a parancs, ne csodálkozzon, kedves Juszti. Ezen Juszti csodálkozott. Így, csodálkozva kellett volna megbaszni, gondolta (K), de nem csinált semmit. Később, évek múlva is sokszor eszébe jutott, ahogy a Juszti elcsodálkozik, és hogy akkor mit kellett volna tennie. Átölelni.

Megfogni a kezét.

Megcsókolni a térdét.

Sírni.

De semmi nem történt, csak a kölcsönös csodálkozás. A következő nap tényleg levitte a golyószórós rajt a könyvtárba, és mindenki kikölcsönzött egy könyvet. A Beluska kettőt. *Összefolyik vidám gúny, tisztelet és bánatos érzés. Vajon az a sajnálkozás, morális jellegű szomorúság, amely a naivval kapcsolatban érzésünkbe vegyül, a naiv személynek szól-e s nem inkább nekünk, vagy helyesebben az emberiségnek általában, amelynek hanyatlására emlékeztet az ilyen alkalom.* Ő nem szeretne könyvet kivenni, mondta Pintye (K)-nak, mert még sosem olvasott könyvet. Akkor tényleg úgy *festett*, mintha Josef Ladának róla jutott volna eszébe a Švejk. Ez a rész most úgy kedélyeskedik, mint a Hašek. Sok kedély, ugyanazon az elég jó szinten, egy darabig mosolyogsz, aztán megunod. Jó vagy rossz, nagyjából mindegy, a sok az sok.

(Háború. 1970) Félig tátott száj. Pintye. Mintha a Pintye nem volna képes becsukni a száját. Ez vigyor alighanem, mi más volna. Bármi van előírva, csinálja, igyekezik, amit mondanak neki, azt rögtön végrehajtja. Rosszul. *Kényszerítve érezzük magunkat, hogy tiszteljük azt a tárgyat, amelyen mosolyogtunk azelőtt, és hogy önmagunkra vetve egyúttal egy pillantást, sajnálkozunk magunkon, mert nem hasonlítunk ama tárgyhoz.* Nem lelkesen, a vigyorgása nem arra utal, hogy jól esik neki, amit csinál. Nem utal semmire. Ilyen a képes fele, így van kivágva a szája, nem belülről jön a mosoly. Hanem kívülről? Sehonnan se jön, és lehet, hogy nincs is külön kint vagy belül, csak az arc véletlenszerű elrendezése van. A naiv, ha érzületből az, megható, de ha *fizikailag* az, akkor mulatságosnak fogod találni. Švejk mulatságos.

Egészen, amíg meg nem unod.

Amíg azt nem kezdted érezni, és viszonylag gyorsan érezni fogod, hogy már nem érdekel. Unalmas, hogy jön a következő sztori, és ez *mindenkit* biztosít arról, hogy ne aggódjon, az is épp olyan mulatságos lesz, mint ami ez előtt a következő előtt következett. A Pintye is, mondjuk így, mulatságos volt sokszor. Olykor. Egyszer-kétszer, amíg ki nem fáradtál tőle, elegend nem lett belőle, és nem csak belőle, hanem abból is, hogy a többiek folyton baszogatják. Látod a fickót, a bámulatos egyszerűségét, látod a saját *előnyödet* vele szemben, és ez semmiféle örömmel vagy ilyesmivel nem tölt el. Inkább megalázónak éreznéd, de hát kiben van annyi egy ilyen helyzetben, egy kommunista hadseregben, a sorkatonaság második évének derekán, hogy pont ezzel kapcsolatban érezze magát megalázva? *A természet, a természeti iránti érdeklődés eszmei, csakis olyanok lelkében képződik meg, akik fogékonyak eszmék iránt. Legtöbbünknek pusztán csak a szenvelgés jut.* De az is jó.

A szenvelgés is jó.
Meg a csokoládés nápolyi a kantinban.
Ahogy föltapad a szájpaplásra és lehet a nyelveddel kapirgálni.

(Háború. 1970) Néhányan azzal szórakoztak, hogy éjjel körülvették a Pintye ágyát, lestedték róla a takarót, és egy T-vonalzóval emelgették a farkát. Felváltva csinálták, mindenki emelgetni akart. Pintye nem ébredt föl, hanyatt fekvve aludt, erősen horkolt. A Benyuska a felső ágyon ilyenkor mindig úgy tett, mintha semmit sem venne észre ebből. A vonalzót Kalmár őrnagy irodájából hozta ki Singhoffter, akivel a Kalmár valami miatt kivételezett. Addig tuszkolták Pintyét, amíg a hasára nem fordult, ilyenkor pedig az, akinél épp a vonalzó volt, alaposan végigvágott rajta. Aztán szétbentek, és mire a Pintye nagy nehezen magához tért, nem látott senkit. Reggel, ébresztő előtt a Singhoffter visszavitte Kalmár őrnagy vonalzóját. Mind tudták, hogy Pintye bárkit leverne közülük, és azt is tudták, hogy senkit se fog leverni. Vagy vigyorog, vagy üt. Mindig vigyorog, soha nem üt.

(Polgári élet. 1970) (K), ha kimenőt vagy kimaradást kapott, hazament, beült egy kád vízbe, evett sült csirkét, és a keresztanyjától örökölt könyveket rendezgette. Nem volt csaja. Volt egy csaja, Ági nevű, elvált, talán egy vagy két évvel idősebb, mint (K), az néha, vasárnapi látogatáskor bejött a laktanyába hozzá. A gyengélkedő fölött volt egy moziterem, nagy hodály, ilyenkor folyton vetítettek, ugyanazt a filmet tízszer, oda mentek föl a katonák a feleségükkel, mindenki baszott az *Égi bárány* alatt. Jön a Pintye neje, egy nagydarab, nagymellű csaj, nem szép, de mindenki megbámulja, aztán megy a szöveg, hogy de megbasznom a csajodat, baszd meg. Nem a csajom, hanem a feleségem, mondja a Pintye dühösen. Amennyi düh csak teli tőle. A hitvesem, morogja, nem érted? Nem sok düh, de elég. Legközelebb meg lesz baszva, mondja neki az egyik – *már nem emlékszem rá, hogy hívták*. Csordás? Börtönőr volt a váci börtönben. A hitvesed. Kati, a kis szopógép. Mari, mondja Pintye. Marika, mondja még egyszer, valamivel hangosabban, hogy már megjegyzzék végre.

(Szerelem. 1972) Ki kellett kölcsönöznie Pintyének a *Robinson Crusoe*-t. *A naivhhoz szükséges, hogy a természet győzedelmeskedjék a mesterkéeltségen, és szegyenítse meg azt.* (K) előbb arra gondolt, hogy *Švejk*, legyen mondjuk a *Švejk, egy derék katona*, az vicces. Švejk hülye, mint a pinty, ráadásul a Lada nevű illusztrátor Pintye honvédról rajzolta a figuráját. Vajon mit nem értett volna ebből a könyvből Pintye. *A naiv legnemesebb fajtája is, az érzületből fakadó naiv, mindig mosolyt kelt, hogy a magatartása ellentétes az egyszer elfogadott és elvárt formákkal,* és így tovább. Jusztika alig tudja visszatartani a nevetését, ahogy a golyószórós raj tagjai szép sorban kikölcsönöznek egy-egy könyvet a laktanya könyvtárából. (K) nézi Jusztit. Juszti (K)-ra pillant. Defoe, *Robinson*, mondja (K) Jusztinak enyhén parancsoló hangnemben, amin azonnal el is csodálkozik, és mutatja neki Pintyét. Aztán hónapokig ment az, hogy difó, de Pintye erre is csak mosolygott, és bólintott párat. Difónak csúfolták Pintyét, ezzel nem lehetett mit kezdeni. Azokkal sem, akik rájártak a Pintyére, és a Pintyével sem. Meg általában semmivel sem lehet kezdeni semmit. *A természet mindig hatni fog némileg még a legérzékletlenebb emberre is, mivel már az erkölcsinek minden emberben közös csírája elegendő ehhez.* Tiltsa be a difózást? Vagy mit tiltson be? Mi a kurva istent tiltson be?

(Háború 1971) Dorozsmai. (K) látja maga előtt a Dorozsmait. Peckes parasztember, akit a rendszer *kihazott*, de hogy honnan, arról (K)-nak fogalma sincs. Nem nyomor, nem is valami olyasmi, amit bármilyen szempontból hagyományosnak lehetne tartani. Főtörzs. Párttag, mond néhány kommunista frázist, butaságokat, baromira nem érdekli. Nem buta. Furkó, mondhatni, de nagyon nem lumpen furkóság, pont az ellenkezője, össze van szedve, kikapálták az altisztképzőben, megformázták, mint egy komputerprogramot. Már meghalt.

Régen. Böven a rendszer összezsugorlása előtt. Ha megéri, azzal nem tudott volna mit kezdeni. Akkoriban még nem volt komputer, maximum a NASA-nál vagy hol. (K) belegondol, hogy mi volt. És mi nem. Semmi nem volt, gondolja. Szabadság nem volt, se szabadság, se semmi. A hetvenes évek üresek.

1972. május 17-én szerelt le.

2010. május 17-én (K) a kocsijával balra nagy ívben befordul a Fehér Ház előtti parkolóhoz. Zuhog. 8:54, látja a telefonján, van még hat vagy hét perc a frakcióülés kezdetéig, épp időben ért ide. Esőben beáll a 11-es, ezt tudja, időben elindul, és mégsem ér oda időben. Az első frakcióülés, nem lehet késni. De miért ne késhetne? Minek ez az egész?

Miért önti el valami fura, mézízű érzés, hogy a Fehér Ház előtt fog parkolni?

Hogy az Országház épülete előtt parkolhat?

Látja a két egyenruhás parlamenti őrt, ahogy feszesen tisztelegnek, amikor megmutatja nekik a képviselői kártyáját – ez micsoda? Csorog az esőköpenyük csuklyájáról a víz. Nem látja az arcukat. Akkor érzett utoljára valami ilyesmit, amikor *mint rajparancsnok*, a golyószórós rajt leküldte a könyvtárba. Lezavarta őket a könyvtárba. Leparancsolta az *embereit* a könyvtárba, és a Pintyének ki kellett kölcsönöznie Daniel Defoe *Robinson Crusoe*-ját. De mi ez a *valami ilyesmi*? Mennyi kérdőjelet tettem ki, nem?

(Fizika. 2021) (K)-nak fekete színű a maszkja. A barátnője vette neki, mert szerinte az jól néz ki, a más színű nem oké. A fekete oké. Menő. Vajon mi lehet a Juszti-val, gondolja (K). Tartja az ujjai közt a fekete maszkját. Észrevette, hogy a kezében van, beletömködi a zsebébe. Többféle maszkja van, fehér, zöldes, sárga is, fehér csíkokkal, ki tudja, melyik honnan. Vette, kapta. A nadrágjai és a zakói zsebében tartja a maszkokat, hogy el ne felejtse valamelyiket magával vinni.

(Történelem. 2020) Furán csikordulva kanyarodik egy villamos, nem látszik a metrómegálló fölé húzott ormóttan épülettől. Átalakították a Moszkvát? Széll Kálmán, oké, az anyja is mindig Széll Kálmánt mondott, ki nem ejtette volna azt a szót, hogy Moszkva. (K) látja, hogy a Pintye beszél valamit, de nem hallja rendesen. Nem ért belőle semmit. Lehet, hogy megsüketültem, morogja maga elé. Pintyének van egy lánya. Elvált. Pintye is elvált, a lánya is elvált. A lányának is van egy lánya. Előrángat a zsebéből egy briftnit, abból előrángat egy fotót, ez a lánya, mutatja, ott mellette pedig a lányának a lánya. (K) megnézi a fotót, két testes nő egymásba karolva, mosolyognak. El van nyílván a szájuk. Klassz, mondja, szép lányok, és a Pintyére pillant. Pintye nem néz rá, a fotót nézi, mintha akkor látná először. Sötétkék mackóalsó van rajta. Hosszú másféle sötétkék szövetkabát, fején műprémes sapka, a mackóalsóból kilóg a bokája. Ez mackóalsóban van, gondolja (K), de ahogy megint odanéz, látja, hogy nem mackóalsó, hanem farmer. De miért néz oda megint? Ilyen farmerket is gyártanak, gondolja. Mindenféle farmert gyártanak. Mi van veled, kérdezi a Pintyétől, és majdnem hozzáteszi, hogy difó. Aztán mégsem teszi hozzá. ■ ■ ■

Kukorelly Endre (Budapest, 1951) Budakalászon él. Kreatív írást tanít 1994 óta, a Magyar Író Futballválogatott alapítója, 2010-től két és fél évig az LMP parlamenti képviselője volt. 30 magyar és 19 idegen nyelvű könyve jelent meg. Legutóbbi regénye: *Cé cé cé pé, avagy lassúdad haladás a kommunizmus felé* (Kalligram). Tavaly jelent meg legújabb verseskötete: *Istenem, ne romolj*.

time immemorial

„a második gyermekség
szakálltalan, akár az első”

már biztos
hogyanem egy óceánjárón
töltöttem el életem
hátra levő részét
mint capodistria apja
alexandria és new york között
egy melegvízzel megtölthető
guminóval együtt

meghagyom
anyám sárga függönyét
ami befele hasasodik
abban a könyvben
nem cserélem le
korábban lepöcköltem
durrellt (ottlik kortársa volt)
most odaragaszt a helyhez
hasasodom

autopoetika

új hét
új maszk
kn95-ről
ffp2-re váltottam
p3 még jobb lenne

a kerek templom alatt
szoktam titokban
kávézni
néha reggelizni
a padba
ezüst papírt
gyömöszölt valaki

poetika
vagy poe-etika
nem fokozom
tovább

zsebemben
versmorzsák

egy kanyarodó
maseratit
kellene megcsodálnom

fülig ér
a maszkos száj

búcsú az öngyilkosok utcájától

*Men cry from the grave
while they still live*

O'Hara

zénó felesége volt az első
kezdők
mondta ránk gúnyosan
38 évvel ezelőtt
lajos többször próbálkozott
karját majd lábát vitte el a metró
(az oroszban nem ragozható)
zoli a cseresznyefára
kötötte fel magát
nyávoghattak a macskák
az öreg fa megvan
a mienkkel néz farkasszemet
feleségem ásott és ültetett
adrienne ásott és ültetett
nem a fácánrikoltás zavarta meg
ő lett a negyedik
nem aki akarta
nem aki tagadta
szókéék és szökőék megúszták
kert és hétvégi ház
a zsákutca végén
eladva

Györe Balázs 1951-ben született Budapesten. Verset és prózát ír. Legutóbbi kötete a Kalligramnál: *Amerikai grafit* (2017).

A barlang vajúdása

Nagy csönddel és kétségekkel kezdődött a következő napom. Mintha az üresség már az elmémet is felszakasztotta volna, írja Szoprán Augustz ezen a reggelen a füzetének a hátsó fedelére. Az ormótlanságok nem belőle származnak, ha így is gondolta eddig. Sűrűn tesz pontot a mondatai végére, mert nem sejtheti, hogy a mondatait befejezheti-e. Már tapasztalatból tudja, hogy vannak befejezhetetlen mondatok, amelyek később tökéletes ürességbe taszíthatják az embert. Nem elég, hogy eddig is megalapozott belső bizonytalanságai mellé most már csöstül jönnek a külső bizonytalansági tényezők. Ez az ember ott vérzett el a saját írásában, és én nem tudom, ha reggel beállít, miként is viszonyuljak a virtuális halálához. Mit szokás ilyenkor mondani a hullának? A látszatok ténylegesen meghatározó erővel bírnak. Ha nem is halott, de mindenképpen átment valamin, amit ő a saját érvényessége végének gondol. Én persze még bele se kezdtem, hogy a világ számára érvényessé tegyem az életemet. Ki van jobb helyzetben? Látszólag én, csak félek, hogy az efféle relativitások éppen a passzív felet sújtják. A halálával mintha egerutat szeretett volna nyerni, hogy még lényegében a fiatalságában lépjen túl ezen a tudatilag kínzó tényen. Nem tudom mihez hasonlítani az álláspontját. A halott ténylegesen nem írhatja tovább az életrajzát, ez lenne az áldozat? És egyáltalán, miféle tényekkel zsúfolt ez az életrajz? Érezte-e valaha azt a fajta kint, amit én éreztem, kérdezi magától Szoprán Augustz. És mintha összefüggést is vélne az ő állomáson való megjelenése és az állomásfőnök gyors elhalálása között. Hiszen amikor megérkeztem, még kicsattanó egészségnek örvendtem. Úgy mutatta meg a birtokát, mint egy norvég polgár, akinek a Golf-áramlat mentén van a szőlőskertje, és bár ehetetlenek a fürtjei, esztétikailag hasonlatosak az olasz borvidékek bogyóihoz. Én lennék a halált hozó, a szellemileg elcsökevényesedett életszerűséget hazudók hóhéra? Olyan sok kérdés fogalmazódott meg bennem, holott igazából nem történt semmi. Semmi tragikus dolog nem történt. Csupán egy mániákusan hazudozó felhagyott a mások félrevezetésével, ahogy egy alkoholista felhagy az ivással. Mostantól talán dupla erővel gondolza

a kertjeit, már nem húzódik be a dolgozószobájába, hogy különös képzelein merengjen. Szerettem volna látni ezt az öntudatos kertészt, aki már nem akar a szövegeiben tovább senyvedni, új dimenziókat talált, és mindezt jó egészséggel elvégzi, miközben megszabadul a rossz szenvedélyeitől. Tökéletesen mindegy, mit ír az ember, semminek sincs igazán irodalmi értéke, ami legalábbis az önéletírás műfaját illeti. De ha mégis ez volt életének olyan belső szenvedélye, amelytől csak a legnagyobb kínok révén szabadult meg, akkor az állomásfőnök egy élőhalott. Ide-oda forgathatja a gondolkodó a kéz és a szív közötti kést, és képtelen elérni a végleges nyugalmát, azt, ahol már nincsen értelmezhető ítélet, csak a pusztá tények vannak. Amíg valaki képes arra, hogy a cselekedeteit, a szenvedéseit kommentálja, addig valóságosan még az elevenség dobozában kényelmetlenül időzik, szemforgatóan mindig más szerepeket gondol el magának. De ez a kizárólagos vallomás, ha nem is a fizikai, biológiai megsemmisüléséről szól, akkor is a szelleme bizonyos trónfosztásáról. Mivel én magam is keresztülrágtam magam ezen, írja Szoprán Augustz az újonnan nyitott füzetébe, amelyet évekkkel ezelőtt vásárolt, s amelybe eskü alatt fogadta, hogy már csak akkor ír, ha mondatonként rágja szét a ceruzáját. Ám ez megint relatív, ha va-

lakiról az a sejtése ébred benne, hogy jobban szenved, mint ő, akkor a legnagyobb nyugalommal szétrág egy egész kis erdőt. Végül is a szenvedésnek nincsen mértékegysége, kiki a maga szenvedéseinek lázában ég. Csak megközelítőleg lehet sejteni, hogy miféle agybéli működések áldozata az igazi vesztes. Ezt megítélni majdnem annyira esetleges, mint egy gyilkosságot, netán egy szerelmi drámát, mert amíg a színházban helyt adunk ezeknek a verbálisan túlméretezett hősöknek, a bírósági tárgyaláson már senki nem tudhatja, hogy mi is hangzott el azon bizonyos estén, azon a bizonyos hajnalon, amikor az éles kés átmetszette a vétkes nő torkát. De ez megint csak feltételezés, hogy a férfi képes gyilkolni, s mintha a nő ártatlanabb lenne a dolgokat illetően. A férfi azért öl gyakrabban, mert a dramatikus játék csúcspontján a fizikailag erősebb akarata érvényesül. A nő egész életével öl, jegyzi föl Szoprán Augustz, amikor már tökéletesen érzékeli, hogy házigazdája sorát is ezek a motívumok döntötték el.

Ekkor artikulátlan ordibálás, sikoltozás verte fel az este csendjét. Mintha egy üres barlangra törtek volna rá a szülési fájdalmak, vagy egy esőerdő fainak gyökereit tépkedné ki egy fafogász, olyan természetellenes volt mindez, s annyira nem magától értődő. Szoprán Augustz felpattant az asztal mellől, és futkározni kezdett a szobában, maga sem tudván, miféle természeti katasztrófa eljövételét jelenthetik ezek az ijesztő hangok. Mint akit arra kényszerítenek, hogy hirtelen válaszson térfelet, bár lehetetlen kikutatni, melyik is lenne a helyes választás: lehet, hogy az egész mennyezet leszakad, de az is lehet, csak az egyik fele, bár most annyira rettegett, mintha bármelyik pillanatba az egész állomást is elnyelhetné a föld. Az anyja és a kutyája azonban a legbékésebben aludtak, semmiféle nyugtalanság nyoma nem volt tapasztalható az arcukon. Pedig az állatok megérik – villant át az agyán. Ahogy alaposabban figyelte a hangok eredetét, mindenképpen az állomásfőnök lakásából törhettek elő, hiszen más zárt hely nem volt a környéken. Ha csak nem a házigazda ön-életrajzából szűrődnek ki ezek a túlvilágias sirámok. Hiszen ott most nagy valószínűséggel már a ravatalon fekszik, és a szerettei bizonyára gyászolják. Ehhez azonban a hitnek és a hiszékenységnek egy olyan elegyére lett volna szüksége, amelyre agg hősöknek nem fülledt igazán a foga. Ő megrögzött materialista volt, már az önéletírás ténye is meghaladta sokszor a képzeletét. Úgy gondolta, hogy ezek csak járulékos dolgok, az életben teljességgel használhatatlan történések töltik ki a mű lapjait, s ez nem is lehet másként. Lehetséges teljességgel az önéletírások irodalmi terében élni, de ezt mindig kiegészítette azzal, hogy a hazug terében. Tehát nem bízott meg igazából az efféle önéletírások valódiságában, s így

nem hitt az onnan átszűrődő hangokban sem. Ahogy igaza is volt, mert az állomásfőnök felesége hamarosan megjelent, és azzal a képtelenségű hírral állt elő, hogy a férje most üli a halotti torát, eszelősen siratja magát, képtelen megbirkózni a fájdalommal. Nem hiszi, hogy ő csak egy virtuális világ hőse lett volna eddig, s hogy halálával nincs tovább. Egyszerűen valóságosnak tekinti az önéletírása hőstét, és most úgy gyászolja, mint a legközelebbi hozzátartozóját. Ő, a felesége mindig is időtlenségnek gondolta a férje mániáját, azonban soha nem hitte volna, hogy mindez ennyire az agyára megy. Igen, így mondta, hogy a férje agyára ment. De még azt is mondta, hogy olyan hibátlanul bebútorozta már magát a jövőjébe, hogy a születendő gyerekei nevét, foglalkozását is beleírta az önéletírásába, csak éppen az ő, a felesége nevét téveszti gyakran, vagy is a volt felségével párizk az önéletírásában, és nemigen érti, hogy ezekből a dugásokból – igen, erősíti meg Szoprán Augustzt, ilyen közönségesen fejezte ki magát az asszony – neki gyereke lehetne.

Nemigen tudtam ezzel a helyzettel mit kezdeni, hiszen a legkevésbé sem voltam beavatva kettejük magánéletébe. Csak a reményemet fejeztem ki, hogy a férje állapota hamarosan javulni fog és újra visszatér a mindennapjaiba. Örökre becsukja ezt a könyvet, és felhagy a túlviláginak tetsző életével. Az üres barlang vajúdására emlékeztető hörgések, sikolyok azonban csöppet sem lanyhultak, s ekkor a jóasszony azt is bevallotta, hogy igazi koporsót és ravatalt rendelt magának az ura, és most ott fekszik a nappalijuk közepén. Már csak a papra és a hivatalos személyekre vár, hogy elkezdődjék a szertartás. Mondja meg, uram, mitévő legyek!

Az, aki csak kevés húst és sok savanyú káposztát eszik életében, nemigen ereszt nagyobb pocakot. Legfeljebb befelé hízik, a csontjára forr a zsírja, tűnődtem magamban. Egy egész élet minden eresztékében túl sok dologhoz, s egyszersmind semmihez is kötődhet. De mivel se bútorasztalos, sem pedig ács nem vagyok, a legkevésbé értek az ilyen jellegű lelki problémákhoz, mondtam az asszonynak, miközben szelíden néztem rá. Csak most vettem észre, hogy íves orra alatt milyen duzzadt kicsi száj lapul, és keleties szemének zöldjében akár meg is fürödhethetnek. Haja hullámos koszorúként övezte homlokát, s egyéb bájai sem voltak alábbvalóak. Mi lenne, kérdeztem, ha én most megketyyintem magát, s a halotthoz visszatérve, maga ezt bő lére eresztve el is imádkozná neki, mint egy kaddist. Nem emelt kifogást, úgy is, mint az önéletírásokban járatos személy, bízik bennem, hogy talán mindez az ura józan ítélőképességét helyrebillentené. Hiszen a dolgok jelen állása szerint ő most az ura tudatában egy özvegy nő, aki már a halott korpuszhoz csak érzelmileg kötődik, de a teste szabad. Mint mondá, testének szabad ura ő, szenvedélyeit nem feszélyezi ez a halotti pompa.

Olyan műveket szeretnék írni, amelyeknek nincsen szerzője, mondtam, s a leírtak miatt később nem támadna semmi kellemetlenségem, esetleg nem vernének agyon a feleségük beleegezésével megcsalt férjek. Tudván, hogy a halál közelsége mennyire alkalmas a disznólkodásra, kiszabadítja a benne szorongót a tette következményeinek a mérlegelésétől, és megsemmisüléssel szemben csontjáiig lerágja az emberről a képmutatása minden morális hajlandóságát. Egy mélyebb elgondolás hivatott csak megértetni az efféle elképzelések roppant erős dinamikáját. A vágy, hogy a mű sose legyen személyes, hogy jóféle szabadságot biztosítson az alkotásnak, és semmiképpen ne kösse a tüzes csikót egy korhadt fához. Ne akarja a szerző, hogy a regényben szereplő gondolatok, észlelések őt minősítsék; bizonyára nagyon régi vágya ez az alkotás eszméjének. És talán pusztán ésszel is belátható, hogy az a hosszú folyamat, amelynek során valóságos szöveggé nemesedik egy alkotás, nem az író becsét, inkább anyagának gazdagságát minősíti. Az író tájékozódása és esztétikai értékítélete mindig egy adott kor ízlésének, olvasói követelésének szeretne megfelelni. Ahogy a bíró ítélete sem a saját morális érzékének a kinyilatkoztatása, sokkal inkább a bűnesetek paragrafusait tekinti magára mérve kötelező

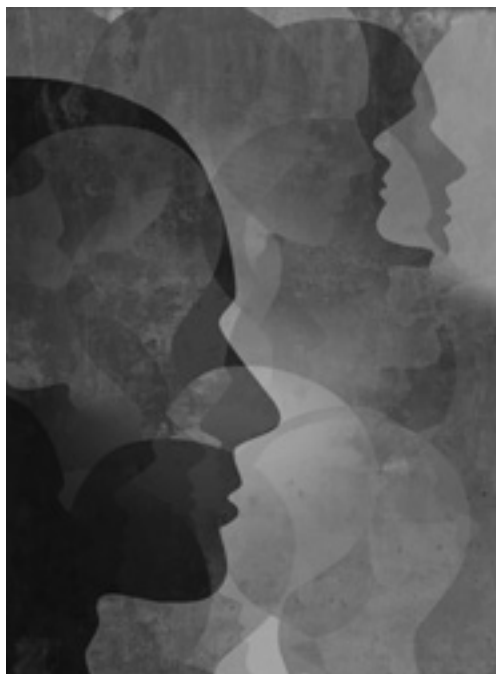
érvényűnek. A mű mindig meghaladja a szerző tapasztalatát és esztétikai ízlését. Az alkotás bizonyos ismertetőjegyei alapján az író személyiségének a megsemmisítése. Nem képes arra, hogy csak zárt körben és az őt ismerő emberek számára alkossa meg a mondandóját. Az írás a legnagyobb sérelem, amelyet az író a maga kárára elkövethet. De mivel ezt képtelen beismerni és jóvátenni, rögtön lemond minden igazán, az őt hitelesítő attribútumokról. Az írás folyamata az író személyiségének a valóság számára egyedülien hiteles megsemmisítése. Az önábrázolás nem képzelhető el, egy semleges tér nélkül. Sosem rekedhet meg egy, a maga azonosságát leképező tükörben. Ennél nagyobb hitelességre áhítozik, de ebben a folyamatban semmi más nem tud feláldozni, mint a saját személyét.

Úgy kéne megnevezni a szerzőket, mint az előző művei íróját. Az első könyves szerzőknél el kell fogadni, hogy ez jelöli meg őt a többi szerző között, ha kedve támad, akkor úgyis erre lehet hivatkozni, a hogyan és a mihez képest pontosan minősíti, pontosítja vagy tágítja a műviségének a határait. Emígy kedveskedtem hölgyemnek, míg a szűk ruháját lefejtettem.

Mert miféle személyesség is egy aktus? Semmiféle érvényes szellem nincs benne, csak a pusztá ösztönök és a csupasz kéj, amely olyan személytelenül sablonos, mint egy halott koponyája. Az írásnak is annyira magától értetődőnek kell lennie, hogy nem igényel szerzőt. Az írás mindig a szerző megsemmisítésének irányába fejtheti ki a legnagyobb hatást. A fikció ténye már önmagában is ellentmond mindannak, ami személyes, éppen a valóságtól akarja a legmesszebb elrúgni magát. Ereje sincs arra, hogy megtartson egy érvényes személyiséget, hogy dédelgessen egy kifejlődőben lévő, érzélgős szopós malacot. Csak a rossz írók kérkednek azzal, hogy érvényes személyiségük van, a legnagyobb alkotók lényegében megtagadják a személyiségük létéből fakadó hatalmukat. Annyira gazdagok az idegenségük kínálta anyagban, hogy ha bátran haladnak előre a tárnában, az egész világmindenség előbb válik számukra otthonossá, mint a szegényes és sokszor be sem lakott személyes viszonyaik. Azt gondolják a művelt olvasók, hogy a tudás egy nagy embert kíván, mert ennek a romantikus szemléletébe nőttek bele, holott csak a kis írók borogatják fel a terített asztalokat, csak ők kínálnak veszélyes viszonyokat az ábrázolásukat hitelesítendő. Meg vagyok győződve, hogy az érvényes tudás az személytelen, és nem is kíván magának egy önéletrajzban rögzíthető háttérrel. Az efféle, a tények után előadott tömegével készült művek csak a személyiség alig leplezett reklámjai. Azok a legnagyobb szerűbb irodalmi alkotások, amikor az olvasó elfelejti megkérdezni a mű végén, ki is írta ezt a dolgot. De még ennél is bátrabban és erőteljesebben fogalmazva, nincs olyan író, aki a személyességével ne ártana az alkotása végső érvényességének. A személyiség már önmagában is pusztító, miért kel-

lene odadobni még a műveket is ezekre a máglyákra? Hiszen a nők maguktól is tudják, hogy a szépségük, a bájuk, a mellük feszessége csak a testüknek a fészeklakója. Nem a lényüket csodálják a férfiak, csak a hentesként feldarabolt test egyes szegmenseit. Miként a bölcs házasember sem preparálja szét az ágyban a kedvesét, nem mondja, hogy ez egy jó láb, de lúdtalpas lábfej, pompás fenék, de túlságosan vastag combok, szűk csípő, de a derék nagyon rövid, a mellék kicsik ugyan, de a formájuk a kora reneszánsz hamvasságával, szűziességével csábítók. A nő nem képes arra, hogy ezeknek a boncmestereknek az elemzéseit jó szívvel meghallgassa, hiszen ő nem kívülről, hanem széttagolhatatlanul, bensőleg egy, és szexuális vonzereje is ennek összessége, mondtam Beatrixnek, amikor levettem cipőit, és lehúztam a harisnyáját.

Ami pedig az önéletrajzok íróit illeti, azok a leg-hitványabbak minden író között. Mert vagy a maguk hitványságát akarják magas polcra helyezni, vagy pedig szellemi társakat szeretnének beleszólni az elbeszélésükbe, jóérezsű, egyszer megvédettek, ide-

alistákat, akik végtelenül hisznek az irodalom moralitásában, érzékeny szellemeket, akikben végtelenül kifinomult esztétikai minőségek uralkodnak. Mert az irodalom épp elég szélhámosnak biztosít közmunkát, szellemi ripacszkodást, ostoba cirkuszi mutatványokat. Azok az irodalmároknak nevezett figurák, akik éveken keresztül szerkesztenek, pózolnak, nőket vesznek le a sakkasztól, miközben riportokat készítenek szellemileg agyhalottakkal, azok ártnak a legtöbbet és a legkevesebbet is. Mert igazán pusztító a féltehetségek, a különféle mámorba és önmámorba zuhanó írók szenvedése, prózafosása, verhisztériája. Egyik pillanatban még azt gondolhatja az ember, hogy az író az agyával lát és a kezével mintáz, aztán ezek az írócskák is belemerülnek a divat kínálta kirakat-irodalomba, a seggtörlésbe, és már ami eddig lomha zöld volt, az bizonyára gyors szürkeségre vált.

Nem szeretem azokat az embereket, akik mindig véleményét formálnak a legszelídebb és a legártalmasabb emberi kicsapongásokról. Ennél inkább csak azok a pófák az elviselhetetlenebbek számomra, akik úgy merülnek el a mocsokban, hogy megőrizni vélik az ítéletük ki-kezdhetetlenségét. Akikben megállt az ész, mint a villanypóznákban a nedvkeringés. Moccanatlanságuk bizonyítéka mindig az önisméltés, hogy semmiféle magyarázatra nem képesek az aktualitás iránt. Abban az árokban, amelyet maguknak ástak, ők a legkülönösebb megfeneklők. De miért is kéne az embereknek másokkal foglalkozni, mindenki írja a saját becses önéletrajzát, aztán kukázzon a mások élményeiben. Ami nem történik meg velünk, az életünk esszenciális mondanivalója. Amit másoktól tudunk csak, az esztétikai, nem morális követelményként él bennünk. Így bontogattam Bea asszony melltartójának kapcsait.

Ha nem az életrajzról beszélünk úgy, mintha az életrajzról beszélnének, akkor persze annyiféle lehetőség nyílik meg, akkor végre megszabadulunk az életterhességünktől. Mert az életünk, hasonlóan egy alaktalan kötömbhöz, a maga teljességében kínálja fel az egészet. De a kalapácsunk csapásai semmiképpen nem mentesek attól a felületességtől, amely a jelen időhöz tartozik, mint a kutypiszok a járda szegélyéhez. A véső az életünk teljességéből vet szemétre hangulatokat, átfedéseket. Az egész kő, a maga alaktalanságában az életünk, de ha mindezt formálni akarjuk, akkor olyan csonkolást viszünk véghez, mint a véletlen bal esetek során a járművek, amelyek hol a sebesült fejét, hol az ujját, hol pedig a lábát metszik le. Semmiképpen nem gondolhatjuk ezeknek az eseteknek kapcsán, hogy ezek a formázások az igazságot, az esztétikai hűséget vagy a valóságot szolgálják. Eredendően, a születésünk pillanatában nem férünk hozzá az egész életünk anyagához. Ha naplót írunk, akkor a lényegtelen felől közelítünk a lényegeshez, míg az önéletrajz annak a fogalomnak a megcsúfolása, hogy a lényegesnek gondolt csapásokból indulunk az ezeket szolgáló degradáló lényegtelenhez. Olyan szelektálást viszünk véghez, amelyből aztán már csak egy operettfigura marad belőlünk, ha egyáltalán marad valami.

Hiszen már önmagában az is képtelenség, hogy az öt perccel ezelőtti lényünkre is pontosan emlékeznénk, duruzsoltam az asszony fülébe. Egy *Hamletet* még elemezhet az ember, nem kell hozzá nagy bátorság, hiszen bármikor beülhetünk a színházba vagy felcsapjuk a Shakespeare-kötetet, és maximum öt órában meghallgathatjuk százszor, hogy mit is mondott ez a jóember, aki jobban szerette a leendő trónját, mint a szüleit, ezért aztán nem röstellte kikaparni az agyából az apja szellemét, hogy a képzelete szerint aztán egész Dániát romba döntse. Még az apjából holtában is bohócot csinált, az anyjából kurvát, a szerelméből meg egy elárvult örültet. A hamisság és a gyilkolászás kórja ereszkedett rá az elméjére, és a tulajdon vermébe hullott. De nem így ám az az ember, aki arra kényszeríti magát, hogy megírja életének krónikáját, mint a kegyed férjura, s azt hiszi, hogy látja az ő életének minden cselekedetét, és jól ismeri szándékainak célját, félelmeinek eredetét, és még

húsz év távolából is jól emlékszik, hogy hány bandita bújt meg abban a bokorban, amikor leütötték és kirabolták. Még ennél is beszédesebb az önéletrajzírók sutasága és inkompetenciája saját dolgaikat illetően, ha azt tekintjük, hogy az ember minden korszakában másként tekint a világra, másként érzékeli a körülötte történeteket, tehát nincs igazi szemmértéke és leshelye az egész életét illetően. Csak olyan vadász ő, akit a sötét erdőben egyedül hagytak, és néha félelmében elsütötte a puskáját, hogy amikor megvirrad, és körülnéz az erdőben, mesés történeteket ad elő mindegyik holttetemről, amelynek az életét kioltotta. Miután minden időben változik a megfigyelő és a megfigyelt személye, honnan is tudhatná, hogy a világosan előadott magyarázatai válnak majd az objektív igazsággá. Olyan az ember agya, mint a meztelen ember, hidegben fázik, napon melege van, de hogy ezek a kései objektivitások mihez tartoztak, mely emberi szenvedélyhez, érzékenység-

hez, hogy ismerte-e valójában a másik embert, hogy nem volt-e éppen lázas, amikor melege volt, nem a félreértett érzékenysége futtatta-e meg azon az éjszakán, hogy a boltos miért nem szolgálta ki, és a hentes felesége kívül tévesztette össze, mikor átszúrta azonmód a tenyerét, minderről fogalma sem volt, és ma már egészen más emberként nem is igen emlékezik az egészre. Ahogy kegyed is, hajoltam meztelen teste felé, egészen másként élte meg a nőiségét az állomásmester közelségében, ahogy ő is, beletemetkezővén élete torz tükrébe már egészen más néven illeti önt, felbolygatván az akkori szemléletét, és naponta más szempontokat találva, már nem is az élete történetét írja, csak a pillanatnyi szenvedélyei igazolásaként keveredett bele a jövőjébe, és ás magának mindenféle sírokat, amelybe majd belekaparja magát. Mindezek a tények annak a sok helytelenségnek a bizonyítékai, hogy egy ember, aki az életére visszapillant, a személyek, a lélek, a szellem sokféle megnyilvánulásait tekintve már nem ő, amennyiben semmiféle kapcsolata nincs már magával, csak hurcolja az objektivitásnak hazudott emlékeit, de hol palotát lát maga mögött, hol kunyhót, hol kedves édesanyját, hol egy kacérkodó kurvát, hol őt alázzák meg, hol ő aláz, és ezek az elbeszélői pozíciók, a tények elferdítésével együtt mindig a lélek sokféleségének zavarát, az idő kikutathatatlan sokrétűségét példázzák. Mivel sosem mertem igazságot tenni az életem félreértett tényei között, sosem tudhattam, hogy a legkedvesebb személyek mi-féle szerepeket is játszottak a sorsomban, hiába is kutattam, arra jöttem rá, hogy a sok-sok régi pillanat igazságát már soha nem érthetem meg, tehát nem életrajzot kell írnom, csupán egy életrajz lehetséges paródiáját, amelyben a legkedvesebb fájó emlékekkel leszek gazdagabb, ugyanakkor érintetlenül hagyom a múltamat, és megelégszem a jelen szenvedéseivel, amelyek naponta, minden reggel előállítják a maguk sokféleképpen értelmezhető poklát. Nem tudom, mennyi idő is telhetett a legszenvedélyesebb sóhajtozásainkkal, amikor egyszer csak hirtelen az állomásfőnökné gyöngyöző testével a karjaimban kijelentette, mennyire boldog, hogy köztünk nem történt meg az a dolog, amely őt a legmélyebb lelkiismeret-furdalással sújtaná, és nem is élné túl ezt a szégyent, nem tudna a férje szemébe nézni. Kicsit értetlenül álltam a tények előtt, hiszen megszoktam már, hogy ahány asszonyosság, annyiféle erkölcsi gát. Nemigen tudtam elképzelni, hogy melyik korlátot nem léptük át ezen az estén, s miféle erkölcsi alapokat tud magáénak ez az asszony, ha ennyire szilárd az önmaga megítélésében. Értetlenségemben, miközben bársonyos bőrét simogattam, nem akartam további kérdésekkel zaklatni, megelégedtem testének ernyedtt puhaságával, elpiledt izmainak ölelésével. Hiszen maga mondta, hogy már az öt perccel ezelőtti lényünkről sem vagyunk képesek számot adni, minden esetre nagyon sok szeretetet és megértést

kaptam öntől, és köszönöm, hogy megóvta a becsületesemet és a tisztaságomat. Én a legnagyobb tisztelettel és hódolattal búcsúztam tőle, csak mellékesen megemlítve, hogy sajnálom, ha nem tudtam a képzeletében helyet szorítani magamnak, sem pedig az ölében fészket rakni. Selymesen sustorgó ruhák jelezték, hogy nem kívánja továbbiakban a velem való együttlétet, én pedig a legártatlanabb megjegyzéseket tettem a dolgaimat illetően, hamarosan eltávozunk, mondtam, nem akarok érzelmi életében nagyobb zavarokat okozni, jóvátehetetlen dolgokat elkövetni.

Olyan volt ez az este számomra, mintha egy pillanatra talán egy kavics zavarta volna meg tapasztalataim tükrét, kisebb hullámokat keltett, de érzékeltem azt is, hogy ezek a hullámok miként foszladoznak, s ekkor pontosan azt gondoltam, mekkora galádság is volna részemről, ha az este eseményeit, bármennyire ártatlanok is maradtunk ezen az estén, valamiként sok-sok év után belefoglalnám az önéletírásomba. Éppen a dolgok erkölcsi súlya nyomasztott ezekben a helyzetekben, ha nem is történt köztünk semmi jóvátehetetlen dolog, mégis a hitelesség olyan kényes és elviselhetetlen határértéke volt ez, amely szinte megsemmisítette az őszinteség megalapozatlan definícióját.

Igen, fordultam hozzá, a tükörben is gyakran szemrevételezzük magunkat, és nem látjuk magunkat se a jó, a nemes, az emberséges, a tiszta mivoltunkban, sem pedig nem látjuk ezen az ártatlannak mutatkozó arcképen, amelyik sejtéseink szerint csak egy álca, hogy miféle kisebb-nagyobb bűnök is terhelik a lelkiismeretünket. Látunk egy moccanatlan állóképet, és nincsenek rólunk, tehát még magunkról sem lehetnek érvényes ítéleteink. Olyan nagy tisztaságot nyitott meg bennem ez az éjszakai együttlét, amelyet csupán Bea asszony különleges személyiségének tulajdonítottam. Soha nem éreztem még magam ennyire jónak és mások által jóváhagyottan becsületesnek. Mire való hát az érzelmek, a szenvedélyek túlságos burjánzása, ha a nyugalomunk és a mások tisztaságának megóvása érdekében hagyjuk a hullámokat háborítatlanul megszelídülni? Hiszen valójában örökös támadásoknak vagyunk kitéve, ám ha olyan nagyszerű belátással bírunk, amint ezt Beatrix asszony feltárta előttem, ha a korlátok egyáltalán nem ott vannak, ahol az erkölcs a maga lomposágában mutatni szeretné, akkor sokkal nagyobb teret nyer a gondolkodásunk, az érzelmi életünk, akkor valóban közelebb jutunk egy boldogabb, netán egy fölfokozottságában is tágasabb érzelmi élethez. Ha nem a korlátok uralják a természetes szenvedélyeinket, ha nem húzunk örökös kerítéseket a magunk szárnalmas kisszerűsége köré, akkor a világ tágasabb és fényesebb lesz, és az emberek közötti kapcsolatokat nem kell töröl lemetszeni, akkor az érzékenység szabadon behatolhat az életünkbe, mint a méhek a virágsziromba.

Természetes, mondtam Bea asszonynak, amikor még sokáig kéz a kézben ültünk a padon, az emberek, akik önéletírásba temetkeznek, nem veszik figyelembe, hogy az önkép is egy fikció. De aki arra az elhatározásra jutott, hogy beleveti magát ebbe a sziszifuszi munkába, hogy rögzítse életének tényeit, az legelőször is eldönti, hogy milyen erős érvek mentén fog haladni, hiszen az önéletírás eszméje annak a vakságnak az eluralkodása, mintha lehetséges volna egységében szemlélni a világot és benne magunkat. Egy ilyen határozott személyiség képzetének a megteremtése maga is bűnben fogant. De minden más irománnyal szemben ez van a leginkább átitatva a legrosszabb ideologikus elemekkel, hiszen csak hazudni lehet az egyéniség efféle egységét, olyan hamis pillanatok csalfa fénye ez, amikor az ember megszedül a saját maga képzelte egocentrikus látásmódjától. Ha történelmi kitekintést adnánk, akkor különös színben mutatkozna meg az efféle vallomások nyilvánvalóan teológiai gyökere. Valami-

nek a szolgálatába állítják az egyéniségüket, vagyis megfosztják a valóságos tartalmától. Kieresztik ezáltal magukat a valóságból, hiszen a hétköznapi embereknek nincs szükségük ilyen méretűre növesztett önképekre. Ezek az emberek nem az életüket, hanem az önéletrajzukat élik, s mindenféle megnyilvánulásuk is ezt a hamis én-tudatot szolgálja. Ezek az írók, akár egyházatyák, filozófusok, hadvezérek, politikusok vagy írók jegyzik, mindig olyan lehetetlen próbálkozások, hogy széthullóból egységet teremtsenek, az érzékiségből morált, a félelemből pszichológiát, az immoralitásból világnézetet. Az írók pedig, akik a világ legeldugottabb helyeiről előmászó paraziták, azt szeretnék bizonyítani, hogy a jól fésült pincéreknél, zsúrfiúknál is kevesebb élettapasztalatukból mutatnak fel belső logikájában egy érvényes belvilágot. Ezek a figurák a könyvkereskedések polcain kapirgáló, koszos körmű világfiak, vagy éppen a kocsmák szutykában szőrüket veszítette kefék, akik csak a szobájuk magányában bátorognak másokról és a világról számukra érvényesnek tűnő véleményt mondani. Mikor éjszaka már ahhoz sincs bátorságuk, hogy egy pohár szódát rendeljenek hitelbe a pincértől, az íróasztaluk fedezékében nagy földtúrásokba kezdenek, hogy a világ állapotát az agyukhoz cövekeljék.

Az önéletírás két fázisa, a gravitációs erőter megteremtése, amikor is minden tényt a saját szempontjuk szerint ferdítenek el, és a széthullás fázisa, amikor már nem törődnek a világgal, csak a saját óljkukban történendőket értelmezik valóságosnak, lényegében világosan megmutatja az efféle törekvések csődjét. A jó állomásfőnökúr a maga teremtette forgószélben kiröppentette képzelte magát a világűrbe, és most a koporsója mellett ül, nem tudván elképzelni, miféle dolga lehet még az önéletrajzában lezárult élete után. Javasoltam a szép-asszonynak, hogy talán még egyszer mellőzzük, amit eddig nem tettünk meg. Ezzel az általa kitalált roppant előkelő és kifinomult fogalommal olyan szabadságba és felelőtlen érzékiségbe jutottam, amely megfosztott minden elővigyázatosságotól. Ő úgy kínálta fel magát, mintha valóban csak apró szívességet tenne, esetleg megkínálna egy teasüteménnyel, amelyet a legnagyobb udvariasság lett volna részemről visszautasítani. Testének minden létező felülete tökéletes prédájául szolgált a kívánságaimnak. Feltűnt ugyanakkor, ha ennyire nem érez semmiféle határt testének a szexuális üzemmódba való állításában, hiszen az előbb még beszélgettünk, most pedig újra egymásba gabalyodva hempergettünk, akkor nagyon is kitanult személy ő ebben a tekintetben, s hogy az előző feleség keze mennyire messzire ér. Az is megfordult a fejemben, hogy nem ő a vágyaim tárgya, hanem a színdarab

előző főszereplője, s én nem is vagyok semmiféle csálás részese, csupán egy mesterség iparos, aki a megmunkálandó tárgy utasításai szerint járok el. Mert meg kell vallanom, minden pillanatban kiegészítette az eddigi tudásomat, olyan finoman irányított a kezével, vagy akár a szavaival is, hogy a tanoncnak mi a feladata, hogy ezáltal részben még az előző örömeiket is sikerült érzéseimben felülmúlja. A játék végeztével pedig olyan különös gyönyörben részesített, amely semmiképpen nem lehet tárgya egy valóságos önéletrajznak, visszaemlékezésnek. Megint csak az első feleség tapasztalatait gondoltam eme egészen különösen érzéki ügyeskedése mögött, pedig szerettem volna azt hinni, hogy ez már-már nem is mesterség, hanem az érzelmi életének a pillanatnyi túlradása. Ebben az ujjának két körmőcskéje és egy testrészem játszott a főszerepet, de én ájultan omlottam össze, míg ő már felöltözködve ült a kanapén, és még véletlenül sem gondolhattam, hogy érzelmei megváltoztak volna az irányomban.

Olyan hirtelen maradtam egyedül a váróteremben, mintha csak egy kamaszfiú képzelgése lett volna mindez. Ugyanoda jutunk, ahol néhány órával ezelőtt még a magunk kiszolgáltatottsága miatt szorongtunk. Sem-

miféle távlat nem mutatkozott, újra el kellett fogadnom a hely kietlenségét. Anyám és a kutyám békésen aludtak, de tudtam, hogy még rengeteg feladat vár rám ezen az estén. Most, amikor az ajtót nem zárták ránk, szinte felkínálták a menekülés lehetőségét. Ez azonban a legkevésbé tűnt egyszerűnek, annyiféle emlékké vált élménnyel teli pillanat tartott fogva eme néhány nap után is, hogy meg kellett fontolnom, miként induljak tovább hátamon anyámmal és a vakkutyámmal a bizonytalanba. Különösen, ha ez a bizonytalanság lényegében a teljes megsemmisülésünkkel volt egyenértékű. Hiszen nem menekült voltam, csupán egy nagyon homályos eszme harcosa, már ha ez nem alacsonyítana le minden effélében buzgólkodót. Aki többretegűen tartja számon az elérendő céljait, mindenekelőtt a legegyszerűbbet, hogy mindenünnen ki kell jutnunk, ahová betévedtünk, s hogy meg kell őrizni a függetlenségünket, és a hátamon hordozott híveim egységét. Senki sem veszhet el, a kutyám és anyám lénye tesz erőssé és eltökéltté. Soha nem tudhatjuk, hogy miként is hat ránk a mégoly szabadságnak tűnő magányunk. A legnagyobb terhet hordva hátunkon nő meg a felelősségtudatunk, amelyről nekem mindig lesújtó véleményem volt ugyan, ám a gyakorlat egészen átalakította az élet-szemléletemet. Most, ha egyedül vagyok, már nem indultam volna el sehova, így azonban lassan készülődni kezdtem, érezni véltem, hogy a további történendők mindenképpen fölösleges szenvedéssel teli tapasztalatokká válhatnak. Eltökéltem, hogy utolsóként fogok elhullani, amíg csak van valami észszerű a folytonos előrehaladásomban, addig nem állok meg. Olyan helyet kell találnom, ahol egészen elmélyedhetek az önéletírás még általam föl nem tárt titkaiban. Az a sok értékes gondolat, amelyet az állomásfőnök megosztott velem, csak további instrukciókkal látott el, hiszen ebben a témában sosem mondhatja magát az ember eléggé kiforrott személyiségnek. Ha pedig valaki annyira el van szánva, hogy össze nem vethető logikai-filozófiai módszerekkel tegye élessé a valóság és a saját lénye tapasztalatát, hogy képes éveken keresztül kutakodni, mielőtt belekezd a munkájába, az nem csak kötelességtudattal van megáldva, hanem lényegében minden gondolatát és minden józan megfontolását szeretné hasznossá tenni. Még az állomásfőnöknel való szűzies kalandom is fejezetekre rúgó tapasztalatokkal tett gazdagabbá, és ekkor még nem beszéltem arról a különös érzésről, ahogyan most a férjére tekintettem. Nem volt bennem semmi bosszúság, csupa kíváncsiság élt bennem a mostani helyzetét és állapotát illetően. Nem túlozhattam el azt a jelentős befolyást sem, amely a felesége bölcs meglátása szerint rögzült bennem, s amely ténylegesen életem alapvető tévedéseinek is új dimenziót kínált. Hogy a nem illő dolgok megtörténe igazából annyira kommersz, nem fér el egy nagyobb szabású gondolati vagy érzelmi térbe. Át kell tudnunk nézni ezeken a dolgokon, mintha csak fellelő takarná el a napot a tengerparti sütkézésünk közben. Vannak komoly történések, amelyek mégsem érik el az emberek intellektuális lényét, képtelenek bemocskolni, és én mindig ösztönösen az ilyen jellegű sérelmekre vágytam.

Képtelenség azonban elgondolni, hogy ezek a sottogások, mert annyit érzékelttem csak az előbbi órák történéseiből, hogy nem beszélünk hangosan, s így nem is értettük egymást, a harmadik személy számára miféle jelentéssel bírnak. Mikor gyanúsán visszajön, majd folytatódik ugyanaz a történet. Mert éreztem, hogy ez az este még nem fejeződött be a számomra. Először megsétáltattam a tökéletesen sötét állomásépület előtt a kutyámat. Fél szemmel néztem az emeleti ablakokat, amelyek teljes világosságot árasztottak, de annyira néma volt minden, hogy már ettől is halálos rettegés töltött el. Jobb lett volna akár egy érkező vonat is, amikor megélnékül ez az értelmetlen tér. Igen, szerettem volna most gyorsan elutazni, de alapvetően megrekedt, mozgásképtelenné vált a vidék. Úgy éreztem, hogy

csak akkor bírnék innen elmozdulni, ha kitepném magam a viszonyaimból, mint egy csiga, ha beszorul a háza valamilyen repedésbe, és ő képes erre, és tudja, hogy majd a bőre új házat stimulál a teste körül. *Gondolom most, gondolom most, olyan lehetek lelkileg, olyan lehetek lelkileg, mintha az ember, mintha az ember belei kitüremkednének, a belei kitüremkednének, az ember belei, amikor zabál,* írtam hirtelen a füzetem borítójára.

Fiam, szólalt meg váratlanul az anyám. Tudod, hogy helytelenséget követtél el, amikor azt a szegény asszonyt, a házigazdánk feleségét, hiszen mindent pontosan láttam, bár megtehetted volna, de nem követted el. Valószínű életre szóló, úgyszólván maradandó lelki sérüléseket okoztál neki, és akkor még nem beszéltem a szerencsétlen férjről, hiszen ilyenkor a férjjel vagy egy ágyban lelkileg, nem az asszonnyal. Az asszonnyal csak testileg bújtatok össze, de valójában a férjet fekteti igazából az ember a gyötrődései koporsójába. Sérelmet és fájdalmat okoztál mindkettőjüknek. Hiszen világos és egyértelmű, hogy el kellett volna követned, meg kellett volna tenned, és minden körülmény azt bizonyítja, hogy megtetted, de te mégis csak az utolsó pillanatban, bár minden arra utalt, mulasztottál. Nem tudom, hogyan is magyarázod majd később ezt el, mert lesznek, akik hisznek neked. És lesznek olyanok is, akik képtelenségnek tartják. Azt mondják, ha az összes körülmény rá vall, akkor miféle dolog mond ennek ellent? Mindenképpen szét kellene választani ilyenkor a látszatokat és a valóságos történéseket. Leülni egy asztalhoz, és lejegyezni a lap két oldalára mindezen dolgok közül azokat, amelyek ellened és azokat, amelyek melletted szólnak. Most te felcserélted az oldalakat, és azok a dolgok, amelyek ellened szólnak, azok szólnak melletted, és azok a dolgok, amelyek melletted szólnak, azok szólnak ellened. Már ha helyesen látom a dolgokat, de hisz jól láttam mindent. És ha valaki azt akarja veled elhitetni, hogy ami van, az nincs, és a dolgoknak ezen túl majd mindig más nevezetet kell adni, egy vele ellentétes jelentést. De nem minden dolognak van ellentéte. Tűz és víz, de valaki majd azt mondja neked, hogy se nem tűz és se nem víz. És azt akarja, hogy egy bizonyos dolognak adjunk más nevet, hogy a bűnt elkerüljük, és a büntetéstől megmeneküljünk, akkor nem a legrosszabbat akarja-e? Meg kell fontolnod, hogy ezután milyen erkölcsi normák szerint élsz, hiszen abban a hiszemben voltál, hogy nagy rútságot követtél el a házigazdád ellen, láttam a tekinteteden, de az asszony cáfolta az elkövetés tényét, ezek után pedig nem lehetünk biztosak semmiben. Úgyszólván felbolydult minden értékrend, és a szavaknak többé már nem az a jelentése, ami eddig volt. Bizonyos dolgok árnyékok takarásába kerültek, a lehetlenségig elkövethetetlenek lettek, de ugyanakkor képtelenség megmondani, hogy más fogalmak meg ezáltal az értelmezhetőség szempontjából kitérültek, és amit az ártatlanság jelével láttunk el, ezután már beleér a bűnbe. ■ ■ ■

■ ■ ■
Sántha József (Karcag, 1954) tanár. Legutóbbi kötete: *Börtönkarnagy*, Tiszatáj Könyvek, 2020.

Kellemes landolás

fekszel a szőnyegen
mozdulatlanul
a hangszóróból britney spears valódi énekhangja szól

a sarokban
három színű macska játszik a
perifériáddal

már rég nem kellene itt lenned

vagy talán
még nem

egy álomban a szomszéd teázó egyik asztalánál
kövér
fonott hajú
felelőtlen asszonyok próbálgatják
egymás cipőit

fáradni kezd a macska
bekebelezni látszik őt a
perifériád

*(hány különböző álomba ragadhat
bele egyszerre
egyetlen kocsmá
átlagos csütörtök esti tömege?)*

mintha nem akarna véget érni a háttérzene

pedig el sem kezdődött

nem mozdulnak a könnyeid

könnyeid örökmozgók

tudod hogy valaminek nemsokára vége lesz

nem tudod hogy minek és

nincs róla véleményed

(nem lesz vége

miért lenne vége

minek

az nem változtatna semmin)

inkább csontokat törne már mint szíveket

de megelégszik a talpa alá roppanó

száraz falevelekkel

thank you for travelling with us, and I wish you a pleasant landing!

hallod a kapitányt a pilótafülkéből

don't wish it, do it

motyogod magad elé tehetetlenül

pulzál az időben a repüléstől

való félelmed

és annak amikor éppen erős

valamiféle romantikus jelentőséget tulajdonítasz

hogy most éppen annyira jó

olyan tökéletes minden

hogy örületesen nagy kár lenne

éppen meghalni

baromság

semmi köze nincs a halálnak a meghaláshoz

Mars

Felriadsz, mert hirtelen nem tudod,
úton van-e már valaki a Mars felé, hisz
annyit beszéltek erről az utóbbi években, és te már
nem tudod felidézni,
melyik fikció a valóság,
melyik valóság a fikció,
hunyorítod a szemedet és a sötétben
a szoba belsejéből próbálsz rájönni
melyik irányba is volna ebben a
pillanatban igazából a Mars, mert
lehet, hogy te magad is úton vagy, csak
valahogy pont nem a jó cikket olvastad, hanem
azt, amelyikben erre az egyébként rengeteg
ember számára egyértelmű tényre éppen hogy csak
utalnak, úgy, hogy ha nem vagy tisztában vele,
átsiklik fölötte a tekinteted.

Felriadsz, mert álmodtál, és most
valamiért meg vagy róla győződve, hogy
mindenkinek csak szomorúságot hozol az életébe,
és sírni is olyan álszent dolog volna, bármekkora
szükséged is van rá, de abban még esetleg, arra a
pár másodpercre, amíg nem igazán érted, mi
történik körülötted, hisz eleve mikor aludtál ebben
a szobában utoljára, szóval abban még esetleg
most éppenséggel reménykedhetsz, hogy igen,
úton van már valaki a Mars felé, ezért hallod most
a suttogást, te vagy az aki úton van, nem kolonizálni (*persze,
ha már ott vagy...*, mondták az expedíció vezetői), csak ez a
szomorúság, ezt nem bírja már el egy olyan hely, amelynek
tudvalevők a tulajdonságai, ez így nem megy, nem,
aludj vissza még, hová, mindegy, nem érdekel, kit érdekel,
komolyan kérdezem, nézek vissza a kör alakú ablakon át
a bolygóra, távolodik a kamera, *álmodok?* lehet-e az
ilyesmit tudni egyáltalán, valami történik, *kolonizálok?*
mit kolonizálok? kit kolonizálok? és kit érdekel ez már egyáltalán?
stáblista.

PUBI

Teafű illata. Biztosan van benne kamilla, mert csavarja az orromat. Ismerős takaró, puha, apró, gömbölyű bolyhok, a vállamhoz érnek, megpróbálnak átmelegíteni. Üres jegesedés a kongó testemben, szinte semmi zaj, mintha megállt volna odabent a szív, az agy is üres, nem futnak ideggócokon parancsok. Kétségbeesve keresek magamban valamit, bármit, amikor Gábor leteszi a bögréket az asztalra. A sajátját kevergetni kezdi, csörren a kanál.

– Gyere, és idd meg!

Felkelek, összehajtom a takarót, a párnára teszem, elsimogatom. Sarok a sarokhoz ér, megnyugtat. Jólesik a meleg ital. Leteszi elém a gyógyszert, amit az apja hagyott itt reggel.

– Nem vetted be.

– Mert nem kell. Jól vagyok.

– De igen. Kell. Szóval, kérek – nyom ki az ezüstpapírból egy szemet.

Kopogva száguld az asztalon a pirula, utánakap, morog valamit az orra alatt. Nézem a gondterhelt arcát, aztán odanyúlok, kiveszem a tenyeréből, nyelvemre teszem a tablettát. Keserűen olvad szét, a gyógyszertárok szigorú tisztaságzagát juttatja eszembe.

– Nem kell aggódnod miattam.

– Persze. Hát hogyan – rákönyököl az asztalra, különös tekintettel méreget. – Jártok?

– Nem.

– Szakítottatok?

– Ahhoz először járni kell.

– Szeret téged.

– Valóban? Maga szakértő ezekben a dolgokban?

– Most megint magázódnak? – nevet. Kiissza a teát.

– Nem akarok erről beszélni.

– Zavarban vagy? Mert azt aztán nem kell. A szerelem teljesen természetes dolog ebben a korban.

– Jaj, ne már. Ne kezdjük már átmenni rózsaszínbe. Nincs pasim. Pont.

– Ez csak rajtad múlik.

– Micsoda?

– Hogy legyen.

– Ja, csak úgy kapkodnak értem. Főnyeremény vagyok – húzom el a számat.

– Ha nem is kapkodnak, de lenne jelentkező. Hidd el. Kálmi szeme tiszta és pontos. Nagyon is népszerű vagy a fiúk körében.

- Nem érdekel. Viszont ideje indulnom. Lassan befut anya busza.
- Helyes. Menj csak. Bármilyen van, itt megtalálász.
- Elindulok az ajtóhoz, aztán megfordulok, hozzá lépek, és adok neki egy puszit.
- Köszönöm.
- Doboló ujjakkal, az arcán mosollyal hagyom ott a félig teli bögrém mellett.

A falu visszahúzódott a házfalak mögé. Bezárt az étterem, a bolt. A biciklin imbolygó férfiak hazértek, most kijátszmázzák az asszonyokból a szerelmet. Van köztük, aki nevetgetni fog, sírni, ígérni, és van, aki üt majd. Mindegyik az ágyhoz vezet, így vagy úgy, sikítózva vagy megadóan. Az ágyban kötelező az összetartozás.

A buszmegállóban egy óriási, hófehér, nagy bundás kutya álldogál. Fekete szemei alig látszanak. Leülök a padra. Nem nézek rá. Ő sem rám. Lefekszik, én ülök, fejemet a repedt üvegnek támasztva. A por az orromba ül, minden olyan átkozottul mozdulatlan. Csak a kutya lélegzik. Egy darabig bámulom, egy pontot keresek, ahol fölfedezhető a lélegzetvétel, aztán amikor busa nagy fejét rám emeli, inkább elfordulok. Várom, mikor hasad az üveg darabokra ott, ahol nekitámasztom a fejemet, hátha éppen most jön el a pillanat. Lehunyom a szemem, és elképzelem. A szétrobbanó, apró, borotvaéles üvegcserepek háromszögre bomló részei repülnek, szanaszét, a nagyobb darabok tehetetlenül zuhannak a föld felé, az egyik, egy ferde, kékesen derengő darab átmetszi a nyaki verőeret. Állítólag gyors halál. A szív nem tudja, mi történt, pumpálja tovább a vért a lerogyó test mellé, tócsába, ami minden lüktetéssel terjed tovább, az ember szívdobbanásának ütemében. Lágyszél fúj. Füst és étel illatát hozza. Szalonnát sütnek valahol. Beszélgető emberfejek váltják fel a szilánkokat a lezárt szemhéjam alatt, nevetnek, mert ideiglenesen helyük van egymás mellett. Vastag téglalpra vágják a szalonnát, beirdalva sütik ki belőle az átlátszónak tűnő, de a kenyeret aranyra színező vastag zsírt. Paradicsomot ennék a szalonnához, újhagymát, amit apám előtte mindig beáztat almaecetbe. A tűz szélére alufóliába csomagolt krumplit temetnénk, később faággal kotornánk elő, sziszegve bontanánk ki a feketére perzselt ezüstből. Keresztben, mélyen vágnék a szétomló zöldségbe, egy kis szelet vaját ejtek a feltárulkozó résbe, friss kaprot szórok rá, és egy csipet sót. Amikor mindenki jóllakott, nem mozdulna senki. A tűz köré ülnénk, kezünkben pohárral vagy sörösuveggel, belebámulva a lassan hamvadó lángokba, az alkoholtól kiélesedő pillantásokban félelem motoz. Mire a parázs teljesen kialszik, világos lesz: megint csak az alvás marad megváltásképp. Busz kanyarodik be a sarkon. Fehér oldalán piros csík. Gázolaj szagát hozza, hányinger fékez a torkomba. Fáradt tekintetű asszonyok szállnak le, szemük alatt lilás-kékes karikák. A kutya nem mozdul. Az emberek kerülgetik a hatalmas testet, de senki sem szól, mintha egy kő feküdne előttük, várom, melyikük fog belerúgni az állatba. Anyám lép le utolsónak a buszból. Rám néz, hamuszín arcán átsuhan a meglepetés, aztán az aggodalom. Odasétál hozzám, leül mellém. Szótlanul nézzük, ahogyan a busz kikanyarodik. Anyám integet, a buszsofőr mosolyogva viszonozza. Jóban vannak.

Sétálunk haza. Halványan, de már fluoreszkálnak a csillagok. A lábamat nézem, anyám ingó karját, gyűrűtlen kezét. Soha nem viselt gyűrűt. Talán majd később. Mikor ennek az egésznek vége, ha vége lesz egyáltalán. Megfogom a kezét. Hideg és érdes a tapintása. Nem merek ránézni. Úgy emlékszem, soha nem mentünk még így, kézen fogva. Nem húzza el a tenyerét, de nem fonja rá ujjait a kézfejemre. Sétálunk, a megszokott, merev szótlanságban, hazafelé.

Fény van a házban. A kapu csendesen nyílik. Jó munkát végeztem. Mindent meg tudok csinálni. A fű le van kaszálva, de nem gereblyézte össze apám. Az illat már enyhe, de a friss zöldet még érezni. A konyhában nyitva van az ablak, a sárga fény négyzetet fest a járdára. Nyögést hallok. Akaratlanul fordítom arra a fejem. A vékony függönyön át is jól látszik Ilonka néni alakja. A konyhaasztalra dől, mögötte apám, a nadrágja a térdéig tolvá, ütemesen, vörös fejjel döfködi az asszonyt. Anyám keze a szememen. Levendulás kézkrém illata. Izzadt a bőre, az előbbi hidegségnek nyoma sincs. Befedi a szemem, tolni kezd, előre, a fű langyosan süpped a talpam alatt. Kérdezni akarok, amikor elenged, de csak néz rám, felemelt kézzel, tenyerét mutatva. Pár percig csak állunk, az arca szinte világít, annyira fehér. Int, és én csendesen megyek utána a fűszekrényhez, egyetlen szó nélkül. A szégyen feketén ül a tarkómon, nehéz a fejem, alig tudom emelni, de nem értem, miért és pontosan mire vagyok dühös. Anyám a kisebbik, új gereblyét nyomja a kezembe. Én a kerítésnél kezdem, ő a másik oldalon. Egy helyre húzzuk a levágott fűvet, csak egymást vagy a gereblye fejét nézve. Az égen kiélesednek a csillagok, a színek elhalványodnak körülöttünk, a kupac nő, szépen lassan. Úgy tervezem, ha készen leszünk, belefekszem. Kint alszom. Talán anyám is erre gondol.

Ülünk a fűfészekben. Régi húsvétok jutnak eszembe, a hófehér, keményített blúz, ami mindig vörösré dörzsölte a nyakamat, a terített asztalon álló szendvicsek és sütemény, anyám mosolygó arca. Füles, a nyúl, aki fehér volt, és rózsaszín szemű, és akit apám egy évre rá a szemem előtt ütött agyon és nyúzott meg, a kezembe nyomva a kést, mert ezt is meg kell tanulni. Anyám rágyújt. Mélyre szívja a slukkot, az orrán futnak elő az aprócska füstfelhők. Szeretném megkérdezni tőle, emlékszik-e ő is azokra a régi ünnepekre, és hogy miért lett vége, miért zártuk be a kaput minden húsvétkor, miért nem jöhettek be a fényes tekintetű ismerősök, hogy miután a búzló kölniket ránk locsolták, és eldarálták a szottyadt rímeket, belerogyanak a fotelekbe, és betömjük a tojásos, felvágottas kenyeret, amire pirosarannyal festettünk mosolygó arcot, de most nincs helye a kérdéseimnek, érzem, így csak nézem, ahogyan felparázsluk a cigarettavég. Szeretem nézni, ahogyan dohányzik. Nagyon elegáns.

– Képzeld el, amikor tizenöt voltam, nagyapád le akart szoktatni a cigiről.

Nézi a szálat, csillog a szeme, mintha sírni készülne.

– Leültetett egy padra az utcán, elővett a zsebéből egy doboz Munkást, egy öngyújtót, aztán egyik szálat a másik után nyomta a számba. Mindet el kellett szívnom, amíg ki nem fogyott a papírtasak.

Nevetve dől hátra, a fűszálak megmozdulnak a teste alatt, köré csavarodnak, mintha átölelnék. Soha nem mesélt még a fiatalokáról, sem a nagyapámról. A hangja halk, erősen kell figyelmem, hogy mindent halljak. Ahogyan fekszik, egy kiszabadult hajtcincset birizgál, ami az arca elé sodródik minden mozdulatára. A nagyapámra gondolok, közben az utcát figyelem, feszes tartása, egyenes háta mintha szembejönne a repedezett járdán. Eszembe jutnak a fényképei, a vaskos, öreg albumok, amiket mindig nézegetett, a díszöltözötű sudár férfiak és a puha pasztellben somolygó asszonyok képei. Elképzelem nagyapámat, ahogyan ül a padon, valahol, egy általam soha nem látott városban, anyám mellett, szigorúan párhuzamosan összeillesztett lábakkal, anyám pont így, örök lázadóként, makacsul előretolja az állát, megfeszíti az állkapcsát, és rendületlenül cigizik. Mosolyognom kell a gondolatra. Ledőlök a földre, látom a csillagokban a papa vékony, inas alakját, ragyogó kék szemét, ami egyre dühösebben bámulja a makacs kamaszt, tehetetlenségtől összekulcsolt ujjai enyhén remegnek. Egy íróasztalra gondolok, ott ül mellette ez a férfi, lehajtott fejjel ír valamit, kint ragyog a nap, de leomló, nehéz sötétítő takarják el az ablakokat. Sötét van, hideg, komor magányosság uralja a szobát, valami régről itt maradt, soha ki nem mondott sértettség, a toll hasítja a papírt. Míg én a nagyapámról képzelgek, anyám egy szerelemtől mesél, egy lángoló, mindent elsöprő szerelemtől, és bár kemény az arca, a szeme nedvesen csillog. Hallom, ahogyan állatok neszeznek mellettünk a fűben. Minden alkalommal kimentem a macskák karmai közül az elkapott egereket. A félszemű kandúr már jól

tudja ezt, menekül, ha meglát, zöld szeme fluoreszkálva tart távol magától, szivárog belőle a gyűlölet, mint Csernobilban a betonkoporsók. Apám imádja a macskákat, nekünk még sincs egyetlenegy sem, de a kirakott ételre az összes falusi nyekergő hozzánk jár, a félszemű is, minden este megjelenik. Puha macskamancsok kaparnak a padláson, reggelente madár- és rágcsálótetek fekszenek az ajtó előtt, van, hogy még frissek, még megpróbál elvánszorgni az apró egér, mozognak a kicsi tappancsok, a menekülés utolsó, ősi ösztönétől vezérelve, amíg apám rá nem lép a picinyke testre, míg meg nem roppan a cipőtalp alatt a csont.

Húvös van. Anyám vállá a vállamhoz simul. Csendben van egy ideje, vajon mikor hagyta abba a mesélést. Elaludt. Félrefordulok kicsit, lecsúszom, hogy a vállgödörbe boruljon az arca, kényelmesebb lesz úgy neki. A hajának cigarettailata lett, de ott van alatta az a másik is, az a semmivel össze nem téveszthető. Jó volna így maradni, így maradni örökre, soha nem mozdulni ki ebből az egyetlen pillanatból, de hallom, nyílik a bejárati ajtó, hallom apám szuszogását, szinte érzem a sörszagú, érdes lélegzetét. Tompán puffognak a lépései a járdán, talán elmegy mellettünk, talán nem vesz majd észre, mert nem lát jól a sötétben, talán így lesz, de megtorpan mellettünk. Felnézek. Sötét, szinte fekete üstöke beleolvad az égbe. Nem látom az arcát.

– Mit ültök itt?

A hangjától megrezzen anyám teste, egyetlen pillanat alatt lesz teljesen éber, katonák alhatnak így a lövészárookban, talpra ugrik.

– Nem tudod rendesen megcsinálni a dolgot? Nekünk kellett felgereblyézni a lányoddal, éjszaka, mert csak úgy ott hagytad, aztán megint kirohad a fű mindenhol.

Apám összeszorított fogakkal áll, mérgesen bámul bele anyám arcába. Felkelek. Odaállok anyám elé, szembe apám arcával, a sötét szemekbe bámulok, a vonásait kutatom, és félek. Félek, de nem attól, hogy újra megüt vagy belém rúg. Nem. Attól félek, hogy ez az ember valahol bennem is ott lapul.

Megfogom anyám kezét, és magammal húzom. Ilonka néni az asztalnál ül. Két tál van előtte. A kék öblösben borsóhüvelyek, az ezüstsínűben pár kifejtett gömbölyű, zöld szem görög. Odalépek, kivesszek egy szemet, elropogtatom. Édes. Nagyon-nagyon édes. Anyám a polcra levesz két üvegpoharat, az egyiket az asztalra teszi, maga elé, a másikat felém nyújtja. Elveszem. Kérdőn néz Ilonka néni felé, de ő nem figyel ránk, mereven bámulja a kezében kinyitott hüvelyben üldögélő zöldségzemeket. Kihúzom az egyik széket. A lába hangosan karcolja a padlót, recsegve-ropogva zörög végig a koszos fugákon. Lehuppanok rá, a poharamat az asztalra csapom. Ilonka néni rám néz, rettenetesen sápadt, a szemén fátyolosan ül a könny, ha most pislogna, lecsorogna az arcán, de nem pislog. Nagy lendülettel megrázza a fejét, mosolyt ültet az arcára.

– Bocsánat. Nem vettelek észre, annyira elgondolkodtam. Most érkeztek?

Anyám bólint. Én is igenlően biccentek a fejemmel. Ő is bólogat.

– Olyanok vagyunk, mint azok a bólogató kutyák a kocsikban.

Rám bámulnak, valami furcsa, remegő feszültséggel, aztán egyetlen pillanattal később, nevetni kezdenek, hangosan, nagyon hangosan, túl hangosan, mind a ketten, anyám keze Ilonka néni vállán, Ilonka néni keze anyám kezén, és ragyogó, fehér fogakkal nevetnek, összekapaszkodva, a közös sorsban osztozó asszonyok mindent értő, mindent túlélő, égrengető kacagásával. ■ ■ ■

Marton-Ady Edina 1979-ben született Dunaújvárosban. A Zsigmond Király Főiskolán szabad bölcsész szakra járt. Turczy István írószemináriumán a Különjárat néven futó írócsoport alapító tagja volt. A Kodolányi János Egyetem szépirodai műhelyében prózaírással, dramaturgiával foglalkozott. A Péterfy Akadémia Mester és MesterPlusz kurzusának hallgatója volt. Publikált az Élet és Irodalomban, Kalligramban, Irodalmi Jelenben, valamint online irodalmi felületeken is olvashatóak munkái. Első regénye, a *Pubi* a Kalligram gondozásában jelenik meg 2022-ben.

baráti tűz

ne higgy a géped billentyűzetének
 fölösleges bíznod
 a büszkeségben fogant gőgben is
 nem hatékony fegyverek
 annyit érnek
 mint vaktöltények a tárban
 legfeljebb annyira árthatnak
 mint perverz abuzátornak
 a könnyörgés
 az átkok
 a gyermeksírás
 egy fájdalommal összekent küzdőtéren

hiába gondolod:
 befejezhet bármit a billentyűzet
 akár a büszkeségben fogant gőg
 legutolsó mondatát
 a szorongás maradandó gesztusait
 a kisgyermekét
 ahogy utcakölykökről sír-rí apjának
 mert akárhányszor húgyukkal mosdatták
 látni ahogy dül-fül az apa
 a kurva sparhelt izzó platnijával fenyegetve
 a málét(!) gyávaságáért
 ha még egyszer
 egyetlenegyszer (!) bógve jön haza
 győztes menet helyett

ne higgy a géped billentyűzetének
 fölösleges bíznod
 a büszkeségben fogant gőgben is
 hiába gondolod:
 vagy szóból
 vagy golyóból értenek
 akiket alig tudsz elviselni
 viszont akiket szeretsz
 azoknak teljesen mindegy
 ki a barát
 ki az ellenség
 mivel hívják elő benned
 a sorozatgyilkost
 mint egy sötétkamrában a családi idillt

meg akarnak érteni talán?
 ne vegyél rá mérget

az utolsó csepp

humánusabb lett volna az áramütés
ahogy a birkával csinálják
nem kellett volna talán
élesen hátradönteni a fejét
amikor átvágod a nyaki artériákat
hogy felszabadítsd a vért
sokkal fájdalmasabb
ha nincs felfüggesztve a nyúzáshoz
mielőtt lábon boncolod a torkát
fültől fülig
úgysem a nevelési cél
hanem a folyamat
a módszer
csak a megkönnyebbülés fontos
akkor is
ha a helyszíni szemle során feltárt tények
egyáltalán nem determinálhatják
a tartalmi kérdéseket

nem kellett volna kiakadnod
mert azt mondta neked
szívesen eljátszadonna
AZZAL
ami a húgod bugyijában van
hiszen nem volt húgod
nincs
nem is lehet már soha
mielőtt meghalt
nem csináltatott magának anyád
neked sem *buzerant!*
apád meg
ha ismert volna
úgyis letagadja
hogy közötök van egymáshoz

képzelt húgod
nem létező szüzessége
könnyen gyógyuló horzsolás
bár ahogy az eső
a valódi szégyent
a fölösleges halál sem mossa le rólad
a vért

egyszerű genezis

látom magamat
egy teknőben hanyatt fekvé
a langyos fürdővízben
idegen arc hajol fölém
lucskos fejemet tartja a víz fölött egy asszony
a szoba plafonja a sötét mestergerendával is megvan
ahogy a születésem utáni percekben megláttam azt
minderre egyébként lehetetlen lenne emlékezni
bármekkora zseni az ember
legalább is ezt mondta nekem mindenki eddig
akivel megosztottam
mióta tudom az eszemet
a családtagjaim pláne
az asszony
meg a gyerekeim csak legyintenek
nemsokára beszélnek majd az unokáim is
„összevissza fabulálsz papa!”
így válnak majd felnőtté
ha majd a nagyapjuknak is
nekimennek
én régesrégen felnőtt vagyok
ezért egyáltalán nem érdekel
elhiszi-e nekem bárki
lehetséges-e vénülő fejjel emlékezni arra
mit láthatott pár perces újszülöttként az ember
abban a szobában ahol a világra jött
ha lenne isten
illetve ha isten lenne
akár arra is emlékezhetne
amikor megfogant
arról viszont az emlékezet legtitkosabb traktusaiban
lehetnek információk
mit csináltak az ember szülei önmagukkal
vagy egymással születése előtt
meg a szülők szülei
a rokonságuk és akármennyi szomszéd
akik az én esetemben
jóval később jönnek képbe
1961 lehetett talán
akkor vette apám a család első tévékészülékét
aminek esténként úgy jártak csodájára a szomszédok is,
mint megszállott hívők a kegyhelyekre
pedig nem könnyezett madonna abban a készülékben

legfeljebb én magam szoktam csendben sírni
ha korhatáros műsor miatt aludni küldtek
olyankor nélkülem gyűltek szomszédostól a tévé elé
mert a nagyapám szerint
én még kiskorú voltam és vagyontalan
„kiskorú vagy és vagyontalan”
ilyesmit a keresztapák szoktak mondani egyébként
nekem viszont nem volt keresztapám
a keresztanyám félrelépés miatt zavarta el
ez volt a mondás akkor
én nem értettem miért tilos félrelépni
az is megmaradt mint egy ikon
hogyan szólt be öreganyámnak film közben nagyapa
„mit bőgsz mártá
ez csak film!”
nagyon régen nincsen már keresztanyám
ahogy
elment mindenki
nagyapa
nagyanya
ópapa
ómama
apa
anya
ebben a sorrendben
a szomszédok zöme sincsen már
ahogy velem is megtörténik majd
egyszercsak nem leszek
arra vagyok kíváncsi csupán
lesznek-e távoztomban
olyan emlékképeim
mint amilyenek az eljövetelemkor égtek a retinámba
és kik lesznek azok
akikkel megoszthatom
a csodát

Barak László (Muzsla, 1953) költő, publicista. Számos verseskötet szerzője. Cselekvő részese volt az 1989-es csehszlovákiai rendszerváltásnak, előzőleg szerkesztő-fordítóként dolgozott egy dél-szlovákiai kulturális intézményben. A dunaszerdahelyi székhelyű Nap Kiadó igazgatója, a parameter.sk hírportál alapító főszerkesztője.

A Vosztok-tó jege

Égő olajmezők és alvó kutyák

Próbálok értelmezni a képet, amit századszor látok, de semmi. Nem álmodom, de nem is vagyok ébren, a köztes időszakban jelenik meg, amikor éppen álomba zuhannék, de felriadok, próbálok fogást találni, nem megy, próbálok visszaaludni, nem megy.

Az Anya kultusza gyorsan és véglegesen szorította ki a többi vallást, első körben a városokban terjedt el, azonnali megváltást kínált, és választ adott minden kérdésre, amit addig még feltenni sem lehetett, rituáléjában erősebben volt jelen a divat, mint a szakralitás, mégis bekövetkezett a katarzis, óraműpontossággal, agyzsibbasztó erővel és az ayahuasca hatékonyságával. Akkor is hat, ha nem hiszel benne. A templom csak később épült föl, jóval utánam, amikor már elcsöndesedtek a viharok, és a boszorkányok pacifikálták Ázsiát.

Álmomban megint az eü-egységben vagyok, egy fertőtlenítőszagú konténer valahol Délkelet-Ázsiában, a pontos koordináták titkosítva, a bázist két összeolvadásra készülő multinacionális vállalat üzemelteti, tulajdonképpen egy hátsó bejárat a senkiföldjén.

Miért ne?

Beomló pajták, lángoló kenderföldek, alvó kutyák, álmukban embert ölnek. > 69

A jég emlékei

– *Mit látott, amikor bejutott?* – az asszisztens nem mert felnézni, csak meredt a papírra, és várta, hogy leír hasson valamit. Bármit. Az orvos megismételte a kérdést: – *Mit látott meg először, amikor belépett az objektumba?*

Anyám nem mesélt a születéséről semmit, anyám nővére viszont, aki végigcsinálta velem a terhességet, és még utána is hetekig mellette maradt, – nos, fiam, jobb, ha tudod, előbb-utóbb úgyis megtudnád, akkor már inkább tőlem, mint a zavaros fejű anyádtól, meg egyébként is, ő csak pillanatokra tért magához, nem is emlékezhet – egyszer fáradtságtól és drogtól zakatolva és öklendezve megosztotta velem érkezésem történetét.

Amikor megszülettem, a szülőszoba személyzete fásultan tolt a rutint, fel sem néztek, csak a főnővér merevedett meg egy mozdulat közben, aztán sietve elindult az ajtó felé.

Egy angyal jelent meg a fejed fölött – mesélte anyám nővére –, egy angyal, és ezt csak a főnővér vette észre, mert anyád a végtelenségig kimerült, az orvos és a többiek pedig gépiesen tették a dolgukat, nem törődtek volna azzal sem, ha anyád sakált szülni, csak a műszaknak legyen már vége, de a főnővér pont akkor és pont oda nézett, ahol és amikor az angyal megjelent.

Nem vette le róla a szemét, amikor az ajtóhoz ért, a háta mögött próbálta kitapogatni a kilincset, majd szó nélkül kiment. Fehér volt, mint a Nap.

Ismerte az angyalt – mondta anyám nővére –, látta a jelet a járomcsontodon, tudta, mi következik. Ott volt akkor is, amikor világra jött a Kígyó, a Sóhajok évében, a Kígyó, aki szenvedésre született, és ott volt akkor is, amikor megjelent a homlokán a jel, az önmagába záródó karmok erdeje. Végig kellett néznie, hogy a Földre érkeznek testvérei, de mind csak előhírnökeid voltak, és amikor az angyal megjelent, hazaindult, hogy az utolsó percekot ott töltsse el.

Az angyal eltűnt, a szülésznő feljegyzett valamit, aztán átvett téged a doki kezéből, fel-emelt a lámpa felé, hogy meggyőződjön róla, minden tagod a helyén van, majd letett anyád

69

Erre pontosan emlékszem: egy lankás, ligetes dombon táboroztunk, mögöttünk egy nagyobb suvadás meredek, köves fala védte a hátunkat, előttünk belátható, végtelen lejtő és mezők, ameddig a szem ellát, a látóhatáron házak, gazdasági épületek. Semmi mozgás, késő délután volt, egy tulajdonjogi vita miatt voltunk itt, a tanya túloldalán, egyelőre láthatatlanul terült el a Strelnikov-farm, 60 silóval és saját légvédelemmel, ezért inkább a gyaloglás mellett döntöttünk, civilben, három irányból, de nem ma, mert ma még csak a mi egységünk ért ide, a többiek elakadtak a keleti síkságon, valami műszaki hiába miatt nem tudta őket a kijelölt pontig szállítani a helyi járatokra megszólalásig hasonlító busz, úgyhogy messzebről indultak, és előreláthatólag hajnalban érik el a pozíciót, így lett egy szabad esténk, és mindenki magával volt elfoglalva, teljes csöndben várakoztunk a középmagas aljnövényzet fedezékében, amikor meghallottuk az ugatást.

A tűz a kenderföld nyugati sarkából indult, először csak a fekete füst, aztán előbújtak a lángok, hihetetlen gyorsággal terjedt, gyakorlatilag páholyból néztük, ahogy átrohan előttünk, felégetve mindent, ami addig a lábunk előtt elterült, beleértve a házakat, gazdasági épületeket és a domb lábánál sárguló facsoportot, aztán megáll, nem talál táplálékot, felénk indulna, de nincs mibe kapaszkodnia, úgyhogy elcsitul, alig parázslík, míg a lángok tovább rohannak kelet felé, a partakon átcsapva elérik a fenyvest, de aztán onnan sincs tovább, a parázstenger olyan, mint egy úrból filmezett város, a nap közben lemegy, és csupán a lüktető, hullámzó fények világítanak, egyre gyengébben, egyre lassuló ütemben, aztán már csak néhány gócpontban él tovább a tűz, mi pedig alszunk, mert már csak négy óránk maradt az indulásig.

A kutyák egymást hergelik, ha valamelyik abbahagyja az ugatást, egy másik azonnal rákezd.

mellére. Éber voltál, hunyorogtál a fényben, de nem sírtál, csak kapálóztál és nyöszörögtél. Anyád átölelt, gügyögött valamit, de te csak elnéztél mellette, átnéztél a vállai fölött, átnéztél rajta, kerested a térben a tiedet.

Nem voltak ott.

Az angyal nem mutatkozott többé.

– *Látott-e valami különlegeset? Bármit?* – a doktor idegesen kopogott tollával a szék karfáján.
– *Nem emlékszem semmire, doki, igyekszem, de fehérr minden, ha emlékezni próbálok, fehér és fáj.*

Vért. Sok vért láttam. Véres délköröket, a horizont mögött terpeszkedő vértenger visszfényét a felhőkön, a vér illatát éreztem, a vér zenéjét hallottam, mindenhol vér volt, rengeteg vér. Mi fog ránk várni, ha belépünk? Rend volt, de ez a rend a vér rendje volt, éreztem, hogy soha többé nem fogom látni ezt a színt, és ahol eddig vöröset láttam, ott ezentúl fehéret fogok, a mosogató mellett tiszta tányérok és poharak sorakoztak egy fehér konyharuhán, a könyvespolcon a könyvek szerzők és – minden bizonnyal – témák szerint csoportosítva, az egyik széken vasalt ing, előtte egy fényes bakancs, az indukciós főzőlapon a lábosban víz (vér), a vízben egy felnyitott konzerW. A falakon vér, a mennyezeten vér, a padlón vér – friss, szemszagatóan vörös, friss vér. Ha minden és mindenki vére egyszerre folyna ki, akkor sem lehetne ennyi, a világban egyszerűen nincs ennyi vér, de ez is csak egy gondolat, mert hiába nem lehet, ha egyszer van, és akkor megfordultam.

Megfordultam, és Rodriguezz néztem, aki közvetlenül mögöttem lépett be a berobbant ajtó maradványainak éles csomkjait finoman megkerülve, és (vér) azt vártam, hogy meglepetést vagy legalább némi csodálkozást látok a szemében, de csak jött befelé, és káromkodott. Visszanéztem, és a vér eltűnt. Rend volt, üres, visszataszító rend, embertelen, lakatlan rendezettség mindenütt, de semmi más. Nem mondtam semmit, csak mutattam neki, hogy az ebédlőasztalnál kezdjen, ott volt egy dosszié nyitva és mellette néhány teleírt lap, én pedig a kezemre néztem, aztán a falakra megint, aztán (vér) a hálókörlet felé indultam. Ököl belépett, és a monitorra nézett a csuklóján. Övé volt a vezérlő, jobbra a konyha mellett, aztán balra és fel. Mindenki tudta a dolgát, nem szóltunk egymáshoz, csak a rádió sercegett a fülünkben.

Ha elfelejthettem volna a vért, elfelejthettem volna a fehéret is.

Fehér, mint a vörös rózsza, fehér, mint a bor, a vér, a bor, a vér. Fehér.

És amikor a mexikói megkerülte az asztalt, valami csillogott a tarkóján, mintha nyál (vér) vagy esőcseppektől szikrázó pókháló lenne, de eltűnt, nem érdekes, nem vér volt (vér volt).

– *Mit gondolsz, doki, fogok valaha emlékezni, vagy ez már így marad?*

Túljátszom, túljátszom, ez így nem lesz rendben, gyanakodni fog, addig gyógyszereszed, amíg álmomban vagy ébren, de a kimerültségtől és a tablettáktól öntudatlanul az igazság-

70

Ideje lenne visszaparancsolnod az angyalaidat, Uram. Méretetlen károkat okoznak, és egyre vadabbak, felfalják a természet javát, elpusztítanak mindent, ami az útjukba kerül, kitépik a kereszteteket a földből, felborogatják a sírköveket, ahol csak megfordulnak, betört ablakok, ledőlt kémények maradnak utánuk, sötétedés után az emberek nem mernek kilépni házaikból, mert ők lesben állnak, és lecsapnak, csecsemőket rabolnak el a bölcsőből, betegségeket terjesztenek, szárnyat igéznek a malacra, röptetik, és kikacagják.

ról fogok beszélni, addig fog sokkolni, míg el nem mondom neki, hogy (vér) mit láttam, és akkor tovább tömnek LSD-vel, Savval itatnak, lefekvés előtt énekelnek nekem, nem engedik meg, hogy kinézzek az ablakon, elvesznek mindent, mert ezek tényleg nációk, ugyanolyan zsoldosok, mint én, hiába orvosok, hiába nővérek, hiába járnak fehér (vér) köpenyben, nációk, és soha nem eresztenek el, ha szagot fognak, letöltik az agyamat a kórház központi szerverére és –

Felnézett, de nem rám, hanem valahová a fejem fölé. – *Most az a lényeg, hogy nyugodjon meg. Szedje a gyógyszereket, azok segítenek emlékezni, lehetőleg aludjon néha, és ne erőltesse. Egyszer majd arra ébred, hogy könnyebb lett, és aztán minden nappal egy kicsit megint és megint. A hosszú távú memóriájának semmi baja, fizikailag is rendben van.*

Rodríguez nem jött be mögöttem. Ököl sem. Senki sem jött be mögöttem, az ajtót nem robbantottuk fel, azt mondták, hogy gyakorlatilag azonnal összeestem, ahogy kiszálltunk a helikopterből, el sem indultunk a bázis felé, mert valakinek ott kellett volna maradnia velem, de ahhoz kevesen voltunk, így gyakorlatilag csak hagytunk néhány nyomot a hóban, amit persze azonnal eltüntetett a viharos szél, és máris indultunk vissza, illetve ők indultak, engem pedig vittek, így mondták el, amikor végre visszamehettem az egységhez, én pedig tudtam, hogy ebből egy szó sem igaz. Egyedül én emlékeztem. Magamra hagytak a körletben, nyilván azt gondolták, hogy rám fér némi nyugalom, mielőtt bekapcsolódom a munkába, én pedig belevágtam ökölrel az ajtófélfába, és a fájdalomhoz képest próbáltam meg felmérni a károkat. Mindenkit elvesztettem. Ők már nincsenek. Figyeltem, ahogy a kézfejemre a friss sebből lassan vércseppek indulnak a könyököm felé. Hófehér vércseppek és egyre távolodó fájdalom.

Az orvos ezután szó nélkül felállt és kiment a kórteremből, nem nézett rám, tulajdonképpen nem nézett rám soha többé, az asszisztense még vetett rám egy szánakozó pillantást, aztán követte.

– *Mi van a többiekkel?* – fordultam a nővérhez, aki bizonytalanul mosolygott, de nem válaszolt, csak annyit mondott, hogy feküdjek vissza, hamarosan minden rendbe jön, ne idegeskedjek a többiek miatt, most elsősorban magamra kell figyelnem, és lehetőleg aludjak egyet vacsora előtt. Fiatal volt, de a szemei öregek, a kézfején majdnem fekete erek látszottak a vékony, fehér bőr alatt, ahogy bizonytalanul matatott az asztalon, mielőtt ő is kiment, és behajtotta az ajtót.

Két napra elegendő anyagom maradt, vissza kellett jutnom az egységhez, mielőtt teljesen kiszáradok, meg kellett győződnöm az egészségügyi osztagot, hogy felesleges tovább itt tartaniuk, nem tudok semmit, nem emlékszem semmire, időpazarlás minden egyes perc, amit azzal töltenek, hogy újra és újra feltegyék a kérdéseiket.

A nővér visszajött, ujját a számra tette, egészen közel hajolt, a hajának borókaillata volt, boróka és még valami, talán egy távoli, sötét bányavárosban eltöltött tizennyolc év fanyar aromája, közel hajolt, és azt suttozta: *miért ne...*

Anyám testvére a szülés alatt odakint várt, és amikor a nővér kilépett, önkéntelenül is elé állt.

Nem beszéltek az angyalról, nem kellett beszélniük. Akkor is ott volt, ha nem volt ott, akkor is róla beszéltek, ha nem beszéltek róla. Az angyalt nem látták soha többé. Nem is emlékeztek rá. Fehér volt – mondták (fehér volt, mondta bennük egy hang), anyám nővére idegesen felnevetett, és belépett a szülőszobába.

Az angyal, kinek neve Légió, hallotta a suttozást a jövőből.

Miért ne... < 70

Nincs a kezükben

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 14:36
De legalább a mi sztorink nincs a kezükben

W. küldte, ekkor: szeptember 11., 14:37
áh, nem tudhatod
na mindegy

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 14:37
Nem, persze

W. küldte, ekkor: szeptember 11., 14:37
mennem kell

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 14:37
Persze
Jó volt veled beszélgetni

W. küldte, ekkor: szeptember 11., 14:37
:(((((((

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 14:37
Szeretlek

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 19:10
Látom a gondolataidat

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 19:11
A kötődés átka

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 19:22
Egy bunker falán át is érezlek, hiába gubódzol be

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 23:00
Ahogy ma hiába vártam, hogy itt legyél, éreztem a szilánkokat az agyamban. Egyre mélyebbre fúródtak, rosszul lettem, és már soha többé nem leszek ugyanaz, aki ezelőtt
☹️

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 23:01
Most vesztettelek el

Té küldted, ekkor: szeptember 11., 23:02
Gyűlöllek > 71

Az angyal, kinek neve Légió. Valamit mutat a dűnék mögött, de nem látok semmit, csak az ujját és a kavargó homokot. *Egyedül jöttem – próbálom nyugtatgatni –, teljesen egyedül, mert ideje megtudnom a válaszokat. De ezzel nem sokra megyünk, nincs ott semmi, különben is elegendem van a pontatlan jóslatokból, a ködös magyarázatokból és az egész misztikus picsogásból, eleget kaptam már ebből az egész szarságból, jóval többet, mint amennyit szerettem volna, gyakorlatilag ezzel keltem, ezzel feküdtem, tömtek velem, aztán amikor már hánytam az egésztől, megint tolták a pofámba, nem lehetne ezúttal csak egyszerűen, emberi nyelven?*

Nem kérdezték meg, kihez beszélek, csak elmentek mellettem, tele volt a város hozám hasonló eszelősökkel, még csak félre sem toltak, egyszerűen elmentek mellettem, kifeszítették a sárga-fekete szalagot, helyszíneltek, a kapualjban félig ülő helyzetben egy halott pap, szemében csodálkozás és rémület, alig akadtak báméskodók, mindenki a maga dolgával törődött.

71

A gyűlölet hosszú várakozás. (René Maran)

Pont ezt nem akartam.

Olyan mélyre merültem a hazugságaimban, hogy az előbb majdnem elhittem, hogy nem ezt akartam. Pontosabban: amikor leírtam, hogy pont ezt nem akartam, mármint hogy a gyűlölet legyen a varázsszó, amivel végül – jobb híján – értelmet nyer az örökké, a dolgok a helyükre kerülnek, és a megnyugvás beteríti az univerzumot, hirtelen egyértelmű lett, hogy pontosan ezt akartam. Ezt érezhetik a szerelemfélők, amikor kedvesük levágott fejét ringatva várják a rendőroket, hogy egy utolsó mosollyal elköszönjenek a fénytől, és a katónia labirintusában elrejtőzzenek a kérdések és válaszok elől.

Amikor konstatáltam, hogy egy igénytelen és közhelyes érzelmi csapdába sodródtam, ráadásul éppen készülök kényelmesen elhelyezkedni ebben a gumiszobában, és már azt terveztem, hogy hová kerül pontosan a kanapé, még egyszerűlőjára összeszedtem minden erőmet, és kihátráltam, fületem befogva végigrohantam a szintetikus mocsokkal borított síkátoron, ki egészen a sugárútig, ahol végre már nem szólt Mendelssohn, csak a lánctalpak, fékek, kürtök és a tömeg mormolása.

Vagy a felejtés, vagy a gyűlölet. Bár a gyűlölet azt jelentené, hogy nem kell feladnom, nem kell elengednem, továbbra is kapcsolódom hozzá, mintegy egyoldalúan meghosszabbítva történetünket, és az idők végezetéig húzhatnám, sohasem ejteném le, sohasem menteném meg, fognám a csuklóját, elfehérédet ujjakkal szorítanám, ő pedig hol lenézne a mélybe, hol felnézne rám, a szája mozogna, de nem hallanánk a szavakat, miközben múltának az évek, és az egész valami szárnalmas népszínmű zárójelenetévé aljasulna, silányulna, úgyhogy elengedtem a kezét és reméltem, hogy a sikoltása egyszer csak véget ér, mert akartam még futni egy kört, egyetlenegy, afféle tiszteletkört, hogy elköszönjek a keménymagtól, azoktól a megszállottaktól, akik egészen idáig elkísértek. Ez a könyv az.

Nagy vizek mellett az idő

A jegyzőkönyvben az állt, hogy Rodríguez lába lecsúszott a fékpedálról, és elvesztette a jármű fölött az uralmat. A cég ügyvédei katonás monotoníával hajtogatták, nem színezték, nem változtatták meg még a szórendet sem: *lába lecsúszott a fékpedálról, és elvesztette a jármű fölött az uralmat...* Akik viszont látták, amikor lefordult az útról, és behajtott az ünneplő tömegbe, azt állították, hogy mosolygott. Mosolya olyan volt, akár egy letépett köőröm helye, mint egy gödör emléke, valaminek a múltja, ami már nincs és nem is lesz, mert könnyebb nélküle a világ. Amikor a fal felé fordulsz, és hányasz, mert tudod, hogy amit elfelejtesz, örökre megmarad, savas gyomortartalmat öklendezel, könnyeid képek, könnyeid elharapott félmondatok.

Ettől a pillanattól kezdve kellene számolni az éveket. Ebben a pillanatban valahol az Urál másik oldalán pattogó hangon végrendelkezett a Savvakkal Telt Anya első papnöje, *aki még látta az entitást, aki kiharapott egy darabot a világból, amikor megszülte a dogmát, látta a lényt, akit megfelelő szavak híján Anyának neveztek el az emberek, és aki Savval volt teljes, ezért nem hatott rá a tér, és ezért nem ártott neki az idő.* Tanítványai retteggel jegyzeteltek, a szavakkal bíbelődtek, amiket feléjük vakkantott, és kerülték a tekintetét. Ő volt a kulcs, aztán már nem ő volt a kulcs, és a két pillanat között nem volt semmi. *A dogma: az Anya elment és nem ment el, az Anya figyeli a pulzusodat, és akkor állítja meg a szíved, amikor akarja. Nincs itt, de itt van, mert az időben jár, és az idő átengedi. Egyedül őt, egyedül. Bármikor kereszteszheti a jelent.*

Egy óceánjárón a krupió kimondta végre, hogy *senki többet, és többet senki sem törődött* semmivel. A félbevágott univerzum felfénylő metszete alaktalan foltként pezsgett és ragyogott, míg meg nem szokta a szem, *ami nem volt, és az alaktalanság kavargó álcája mögött észlelni kezdte a sötét sziluettet, szerényen lehajtott fején a még sötétebb szarvakat.* Ez volt az egyetlen pillanat előre és hátra a végig és a kezdetig, amikor nem volt a világegyetemben fehér, de nem volt senki, aki ezt látta volna. *A dogma pedig – köpte a remegő novíciák arcába Anya második szent szolgálólánya – a lény maga, aki fehér háttér előtt fehér, de mégsem láthatatlan, a lény, aki felfénylik, de mégis láthatatlan, mert önmagában él.* Nem várta meg, hogy befejezzék az írást. – *A dogma hófehér. Végigtekintve a megbánás korának recsegő és értelmetlen évein, nem mondhat mást, aki lát, mint hogy mostantól felejteni kell, ne legyen írás, mert ez a dogma, ne legyen történet, ne legyen sokatmondó pillantás, ne legyen tanítás többé, ne legyen történelem. Most pedig távozhattok, innentől egyedül megyek tovább.*

Ugyanebben a pillanatban kiszálltam a helikopterből, ami visszavitt a körletbe.

Három hét megfigyelés után visszatértem a vállalati egységhez. Ismerős arcokat kerestem, és csak fél füllel figyeltem a kiabáló bennszülöttekre, akik a szedett-vedettnek látszó, de gyakorlatilag áttörhetetlen kerítés előtt ácsorogtak, mutogattak rám, miközben elfordították tekintetüket, csak az ujjukkal követték, ahogy elhaladtam a portaszkenner előtt, és bementem a központi konténer ajtaján. Mutogattak és magyaráztak, hajtogattak valamit nyivh-mandarin keveréknyelvükön, ami úgy hangozott, mintha orosz akcentussal énekelné a japán himnuszt egy haldokló tevé. Sápadtak és idegesek voltak, de mindig sápadtak és idegesek voltak, ha éppen nem voltak részegek, mert akkor sápadtak és dühösek. Tisztában voltak a helyzetükkel, tudták, hogy a világ segglyukába születtek bele, és nincs kiút, hogy is ne lettek volna idegesek. Most azonban a szokásosnál idegesebbek és sápadtabbak voltak. Hirtelen megfordultak, és elindultak a falu központja felé, ahol az *aindānīvh* háza állt, az egyetlen viskó, aminek még ablaka is volt, nem csak falai.

– *Mi bajuk ezeknek?* – kérdeztem az első szembejövőtől, de az le sem lassított, én pedig nem foglalkoztam tovább a falusiakkal, inkább lejelentkeztem a koordinációs titkárságon, ahol a vállalati zsoldosokat irányító tanácsadó irodája volt, és megtudtam, hogy szakaszomat a Priargunszki járásba, Pogadajevo alá vezényelték, a Szibériai Szövetségi Körzet egykori határvárosának közelébe, ami most egy harminc köbkilométeres fertőző góc volt, ami arra várt, hogy felássák, becsomagolják és kilőjék a Napba. A tanácsadó forgatta a papírjaimat, rakosgatta maga előtt, aztán megköszönte eddigi munkámat, és további sok sikert kívánt, az utasítás szerint ez most ennyi volt, de a későbbiekben feltétlenül számítanak a közreműködésemre, vonatjegy, félhavi fizetés, személyes tárgyak, már kinn is voltam az ajtón.

Minden igaz volt, amit a hang mondott, és minden pontosan ugyanúgy történik meg újra, ahogy már megtörtént egyszer, amikor még nem volt történelem.

A jármű, amivel Rodríguez a tömegbe hajtott, a Nexter, a Thales és a Renault TruckDefense konzorciuma által gyártott EBRC Jaguar nitrogénhajtású, lövegekkel felszerelt változata volt, egy igazi huszonöt tonnás rohadék, amit nem állít meg kívülről senki, amíg ki nem fogy belőle az üzemanyag, vagy össze nem zuhan az ég a földdel.

Huszonöt tonna fehér felsőbbrendűség és végtelennek tűnő mozgási energia.

Az EBRC áthajtott a törzsfőnök családján, a gyermekkoruson és a saját ügynökükön is, aki már négy éve készítette elő a térség vezetőit az érkezésükre, kiemelve minden alkalommal, hogy a kereskedelmi-politika kontingens a leghatározottabban elzárkózik a beavatkozástól a helyi hatalmi viszonyokba, az átnevelő tábortokat elkerülhetetlen és fontos oktatási intézményeknek tekinti, melyek a térség belpolitikájának azon szegmenséhez tartoznak, amibe sem belezárni, sem beleszólni nem akar, a különítmény céljai annyira békések, mint John Lennon és Teréz anya közös gyermekének álma a hetedik születésnapjának éjjelén.

Most pedig összeroppantott koponyával feküdt két nyolcéves forma fiú között, akinek hiányzott a felsőtestük. Rodríguez 30 másodperc alatt cseszte szerteszéjjel a majd' fél évtizedes előkészítő munkát, amibe 6 állam titkosszolgálat és 12 vállalat ölt bele irtózatossá, és később is csak annyit volt hajlandó mondani, mielőtt eltűnt a nyugati félteke legnagyobb börtön-pszichiátriai komplexumában, hogy fehér volt minden, gyönyörű, feloldozhatatlanul hívogató fehér.

Először csak valami morgás volt, mintha illetlennek tartanák a sikoltozást.

Ekkor a páncélozott szállító-felderítő abbahagyta a gyilkolást, megállt, és remegni kezdett, mint összeomló csillagok közelében az idő.

Aztán elkezdődött.

Aztán befejeződött.

72 óra múlva ismét béke volt. Ez a mostani béke, ezekkel a törvényekkel, ezekkel a dogmákkal. Rá sem ismertek volna a világra a földlakók, ha nem a szemük előtt változik át azzá, ami. De így kénytelenek voltak elfogadni, hogy mostantól itt fognak élni, és ha emlékeznek, csak rontanak a helyzeten.

– *Megjött a halott ember, azt kiabálták az elöb a kapu előtt.* – A legendaosztag jeltolmácsa volt, harmincas nő, nagy, barna szemekkel. Felvontam a szemöldökömet. – *Minden nép legendájában van egy szűz, aki istent szül, és valaki, aki majd egyszer eljön. Itt is így van, de aki eljön, az nem megváltja a világukat, hanem feláldoz mindent, aztán testükkel eteti az éhes csillagokat, és előtte jár a halott ember, aki nem tudja, hogy halott.*

Nem szóltam semmit, indultam tovább az állomás felé, a tolmács pedig a földet bámulva, fojtott hangon beszélt tovább. *Ha megkérdeznéd, azt válaszolnám, hogy köszönöm, jól vagyok, nyugtalan, piszkosfehér vizek felett lebeg a lelkem, és háborúról álmodom* – ezt hallottam volna, ha még hallótávolságon belül vagyok, de fontosabb dolgom volt, *mittudomén*, valami halaszthatatlan, abban reménykedtem, hogy felkapaszkodhatok valamelyik teherautóra, mert az állomás legalább hat kilométerre volt, az út ráadásul keresztülvágott a falun.

Para-Kovács Imre: 1965-ben egy meglehetősen szeles napon, természetes úton jöttem a világra, már amennyiben természetesnek nevezhető az anyaméhből minden előzetes figyelmeztetés nélkül Miskolcon kikötni. Később ezt korrigáltam, és Budapestre költöztem. Írok, basszusgitarázom, beszélek. Szeretem a macskáimat és még vagy két-három embert.

VÖRÖS GERGELY

A küllőbe került láb

Még csak tanultam,
hogy mit hová, mit hogyan,
mi a megfelelő póz.
Parancs: a lábadra figyelj, tedd szét őket.
Mert gyorsabb így, a csomagtartón.
Mikor már volt egyensúly,
s a másik testhez sem kellett
többé szorítanom az arcom,
megtörtént – egy kanyarban,
talán kíváncsiságból.
Csak a könnyekre emlékszem,
a fájdalomra nem.
Bár nem fáj mindig, mikor sírtam.
És nem sírtam mindig, mikor fáj.

Akkor ott a földről az a férfi szedett össze,
akit később anyám szeretőjének tartottak.
És a sürgősségire is ő vitt be.
*Hülye gyerek, ha annyi eszed volt, hogy beletedd,
kibírod majd ezt is.*
Lábamon habzott a véres hidrogén-peroxid,
közben a nővér egyenként
szedte a köveket a térdemből.
*Katonadolog. Jobban gyógyul, ha fáj.
Kérdezd csak meg apád.*
A nyelv ritkán hazudik.
Mikorra végeztek, tudtam,
kinek is kell gondoljam az embert,
aki a váróban anyám kezét fogja.
És azt is, hogy az ilyen mértékű
fájdalom nem adhat feloldozást.

A hét élet mítosza

A macska fogyóeszköz.
Minden nagymama,
aki a forgalmas út mellett él,
így véli. A múlandóság mértékét
a főút közelsége adja ki.
Naponta száguldasz át így,
számolva az új tetemeiket minden reggel.
Amikor a házak épültek,
a meleg szívű lányok még azt hitték,
hogy életből több van,
és mindegy is, amíg megfogja,
nem engedi a kukoricáig az egeret.
Ahogy fogyott a hátralévő idő,
és a forgalom egyre csak dagadt,
a lányok szíve is megkeményedett.
A fekete, akármennyire is hasonlít
a tavalyihoz, még csak kölyök,
hisz a macskának is csak egy élete van,
és az is végtelenül rövid.

Az óludvarban

Az ammónia szaga mindent áthatott,
falusi panoptikum,
kecskék, disznók, tyúkok, galambok.
*Gyorsan válassz magadnak
egy nyulat a legutóbbi alomból.*
Időhiányban csak külsín szerint,
szemre a gesztenyebarnát.
Talán át lehet verni a sorsot,
ha már a többinek menni kell,
megmenteni legalább egyet,
amíg a test szaporodni képes.
A saját anyja mellé került,
s talán ez tette, hogy nem fogott fiat.
A remegő gyermekkéz követhető –
esélye sincs elrejtteni
semmi becseset a pusztulás elől.

DÁVID

(r é s z l e t)

I/1.

Úgy kezdődött, mint egy vicc: falura ment a pap. Ez volt a lényeg, mert akkor még nem voltam király. De hát mi egy király? Egyet ismertem, könyörgött, hogy szúrják le, így tartjuk, mert te így akartad megtartani, micsoda önérzet! Őt legalább az elejétől királynak szántátok, engem felkentél a házunk mögött, aztán hallgathattam róla, majd ha kell, nyilvános lesz. Hányan jutottunk el idáig? Hisz seholy se maradtál meg egy napnál tovább, na igen, valaki majd fennmarad, és akkor vállalod, a kellő méltósággal. Szóval akkor még ennyire se voltam király.

De mikor kezdődött? Éveken át nem történt semmi fontos. Az evésre emlékszem, az órákon át tartó ebédekre, nyújtottuk, ne maradjunk magunkra a délutánnal, később a párázóság volt ilyen. És a veszekedésekre, amíg nem ismertelek, jobban tudtam figyelni rájuk, persze akkor is titokban, de kevés dolgot élveztem annyira, mint hallgatni, ahogy apám és anyám kiabálnak, morognak vagy hallgatnak; és a levegőben, mint a példáidban Őt, éreztem valamit, amire nem volt szó, mert szó csak a rosszul átsült báránynya vagy a lekéssett temetésre volt. És nem éreztem, semmit nem éreztem, csak a napszakokat, az éhséget, ha szerencsém volt, a botlás előtti pillanatokban a sűrített szédülést. Tízéves lehettem, amikor elkezdtem egyre ingerültebben várni, de ennek nincs sok értelme, ha nem veszem mellé azt is, amiből kinőtt ez a fel-feltörő, formátlan indulat. Ami lett, abból a semmiből lett, és ahhoz képest valamilyen.

Persze kicsit minden egyforma, ha az, aki beszél, ugyanaz. Milyen tudás egy kutyáé, aki hallja, ahogy tanítasz? Talán jobban fog emlékezni a hangodra, mint a tanulságokra azok, akiknek szántad őket. És talán ezek a beszámolók sem jelentenek majd semmit azonkívül, hogy én beszélek. De nem baj, valljanak rám, te úgyszólván történetekben használod a nevet, hűtlenekekről írsz, akik bűnhődnek, igazakról, akikről Ő sosem feledkezett meg, én csak sietni tudok, elmondani, amíg meg nem bánok mindent, hogy aztán csak erről a bánatról tudjak. Akkor inkább elmondani, amíg úgy mondhatom el, ahogy volt, ahogy talán volt, gyorsan, amíg nincs értelme, csak csináltam, csak történt. De sietni kell, mert mindig, most is, jön a magyarázat, érzem, mint egy tüsszentést.

Szóval még nem voltam király, de férfi sem, amikor megéreztem a dühöt a várakozásban, és attól kezdve hosszú volt az a három év, amíg kinőttél a láthatárból, fekete pont fekete vonalon. Az ebédre vártam, vagyis aznapra már beértem annyival, hogy megebédelek,

a reggel mindennap csalóka, mintha kezdet lenne, pedig csak én kezdem újra, aminek tegnap se értem a végére, de az a nap több lett, mint amivel már kezesen kiegyeztem volna, mert megjelentél a sík szélén, és amikor már nem kételkedhettem abban, hogy felém tartasz, torkomnak szaladt a félelem, ami mindig elkap, amikor nem érzem a várakozás egyhangúságát, de ahogy közeledtél és nőttél, hirtelen csalódtam, azt vártam, ami nincs, hogyan lettél volna kiábrándító, és a félelem mégsem múlt el, egyszerre a nyáj lett a legfontosabb, de enni maguktól is ettek, elkóborolni mindig túl gyenge volt mindegyikük, ha semmi dolgom, hát semmi dolgom, így nyugtattam magam, mire megérkeztl.

– Adj inni – kezded, és mire eszembe jutott volna, hogy nem adok csak úgy, mert hosszú lesz a délután, már a kezekben volt a tömlő. Szárajnak semmi oka nincs, hogy az ebéd mellé vizet is hozzon, a sáros, körbeszart pocsolyára gondoltam, majd arra, hogy kibírom nélküle, amikor visszaadtad a tömlőt, meg se fogtam igazán, ne tudjam, mennyit hagytál, ne lássad, ahogy tapogatom. – Síp? – mutattál a zsákra, amiből valóban kilátszott a négylyukú, tömzsi henger. Bólintottam, de játszani biztos nem fogok rajta, gondoltam, nem tudom, dacoltam–e a félelmemmel, vagy épp ebben a makacsul formátlan tétlenségben állt a győzelme. Nem kértél meg, hogy játsszak. Csak nézted. Majd mintha dolgoznál, aranyakat vettél elő, azelőtt sosem láttam ekkora, így csillogó aranyakat, de tudtam, hogy pénz, az egyenruhákat is mindig felismertem, akkor is, ha csak egyet láttam belőlük, letetted őket a földre, följük guggoltál, onnan nézted, mit nézek. Nem álltam a tekintetedet, de a pénzekre sem mertem nézni, így a zsákokat figyeltem, egyszínű domborulatait a karod alatt, kenyér, a szövet falára varrt zsebben magok, és talán egy tömlő, attól, hogy kértél az enyemből, még lehetett nálad, de ez a találgatás sem illett a helyzethez, aminek megint te vetettél véget: felálltál. – Szereted a juhokat? – Igen. – Eszel belőlük? – Igen. – Jól alszol? – Igen – persze csalog, minden szó, amit más mond és én írok le, voltaképp hazugság. De ahogy, mondjuk így, emlékszem, így kérdeztél, így feleltem, elvéve egy–egy nemet is mondtam, semmi nehezet, és egyre fontosabb és gyötrőbb lett, hogy nem tudtam, hová tűntek az aranyak, és mire Száraj megérkezett, te voltál az egyetlen eltérés, ami neki is feltűnt.

Megmondtad a nevedet, nem tudom, jelentett–e neki valamit. Nem mintha tájékozatlan lett volna, de a dolgot valahogy megpecsételte, hogy te nem kérdezted az övét, ahogy az enyémet se, bennünk maradtak a kérdések, még mielőtt szavakra tagolódtak volna, a csend is a tiéd volt, és az ebéd is akkor ért véget, amikor te álltál fel. Szárajjal nem néztünk össze, pedig talán joggal várt volna valamit, ami a kettőnké, vagy az egész családdal számolva: ötünké, de lefoglalt a saját zavarom, amíg már késő nem lett megkérdezni, miért mész vissza vele, ha hozzám jöttél: engem hagytok–e ott, te végleg, vagy a családomat is meg akarod ismerni.

Ahogy az sem derült ki, a te győzelmed volt–e, hogy másnap magaddal vittél, vagy apámé, hogy egyedül engem. Nem tudom, fizettél–e értem. Úgy lett volna illő, hogy a házban beszéljete, amíg mi máshol vagyunk, de semmi okunk nem volt elmenni; vagy ha apám beszélt volna egy nyelvet, amit csak te értesz, és mi az arcotok, hangotok alapján sejtettük volna, hogy áll a dolog, de nem beszélt. Így ti ketten mentetek el, megmutatja neked a kertet, mondta. Aztán megjöttetek, és rövid, de szokatlan szavakat használt, háború, urunk, rabbi, egyszer ugyanezen a hangon biztosította Szárajt, hogy a macskánk, Súj vissza fog jönni, miután apám a fejövdör peremén talált rá, és nekirúgta a falnak. Apám hazugságainál semelyik tanítás nem volt tisztább, se megbízhatóbb. Késő este volt, Száraj és a bátyám már lefeküdtek, amikor a lámpásunkkal a kezekben kivittél az ólak elé, apám nem akart kijönni velünk, de nem fogadta el, hogy anyám sem hajlandó, ilyenkor szomszédok adósságairól vagy más efféléről szoktak beszélni, melyikük bűnösebb, te nem tudtad, hogy épp veszekednek, gyere, mondtad, kicsit fel is bátorodtam, hogy hiába gyűjtötted be a lámpánkat úgy, mintha addig mi nem csináltuk volna jól, mégis mi vagyunk itt-hon, hát menjünk, gondoltam, úgyis velem történik, mit számít, ki előtt és mi.

Persze zavar akkor sem látszott rajtad. Mindent, ami tőled idegen, így fogadtál: vagy téged igazol, mint a sötét az udvaron, vagy lényegtelen, mint a csillagok, hiszen hogy is lehet fontos, amihez sötétet kell csinálni, hogy igazán látsszon? Ilyesmikkel győztél volna le, ha szóba mertem volna hozni, hogy ott álltál meg, ahová addig apámmal feküdtünk ki tiszta éjszakákon, hogy megmutassuk az állatokat, tárgyakat, amiket a csillagok közé képzeltünk,

de jobban esett hallgatni, bár ellenkeznem kellett volna: egyszer történik velem valami, és ahogy láttam, az sem rólam szól. Egy rönkre tetted a lámpást, megállítottál a szokatlan, alulról szóródó fényben, megvártad, amíg magamtól felé fordulok, és mögém álltál. Most nem voltak kérdések: Ő, aki nem volt és nem lesz, mindig velem marad, mondtad, mindig, ahogy kézzel a gazdája, és én a szolgája leszek, az Övé, mert kívülről csak a semmi van, ha Ő engedi is, hogy így vagy úgy megnevezzük, azért engedi, mert tudja, hogy nevetek kell mondanunk, és az Övét nem szabad, Ő választott engem, hogy csatában és pihenésben Őérte legyek, amíg magához nem szólít, vagy amíg el nem gyengülök annyira, hogy a semmit válasszam, minden Őhöz vezet, hisz az engedetlenség is Őneki szól.

Akkor nem éreztem semmilyen indulatot. Fáradt voltam, és üres, nem az lepett meg, hogy a fejemen éreztem az ujjaidat, ahogy az olaj sem, vagy a dörzsölő, gyengéd és erős mozdulataid, csak azon csodálkoztam, hogy volt mibe beszívódnia az enyhe szagú folyadék, hogy vagyok egyáltalán, hogy az, amit annyira vártam, hogy már nem a hitemet tette próbára, mert egyszerűen nem lehetett nem várni, végre elkezdődött, egyszerűen és érthetetlenül, ahogy a hajamat éreztem a tarkómon, és nem tudtam, mi olyan rendkívüli benne, valamivel melegebb volt, mint máskor.

Másnap apám korán keltett, és elmondta, hogy azonnal magaddal viszel, majd, mint akinek okosabb nem jut eszébe, megkért, legyek érte hálás, azt már nem mondta, kinek. Anyám átadott egy adag szárított húst, majd mellékesen, mintha valami szégyenletesben segédkezne, néhány szem fűgét. Száraj még aludt, és úgysem tudhatta, hová megyek, hát úgy csókoltam meg a szemöldökét, hogy épp csak megmoccan az arca, pár ujjnyival odébb fordította a fejét, és aludt tovább. Végigsimítottam a párnán, hátha ma éjjel is hagyott rajta egy kis nyálat, és nem csalódtam. A szürke előtérben ott állt a bátyám, mintha tudná, hogy akkor látom utoljára. Őt talán már délre el is felejtettem, csak az alakjára emlékszem. Megöleltem, aztán kiléptem a házból.

A kapu előtt álltál, és mintha az indulásig bármit megtehetnék, elfordultál: de csak körülnéztem. Az udvarra másnapos, árnyéktalan fényt vetett a nap, a gerendákról függő szerzők ilyen kora reggeleken a legsötétebbek, még semmi nem csillog, már minden kivehető. Tudtam, hogy most veszek búcsút mindenkitől, akivel éltem, és mégis csak a kezemre emlékszem, ahogy nem kondítja egymásnak az ásókat, a lábamra, ahogy feltűnés nélkül, biztos távolban a szélektől körbejárja az udvart, a mellemre, ahogy szabályos ritmusban hullámszik a szürke ruha alatt, a testre, ahogy győztesen visszafogja magát. Gondolom, ők sem néztek rám, nekik aztán mindegy, ahogy nekem is, hogy ők majd maradnak, vagy máshova mennek. Amikor eljutottam a tengerhez, hallottam halakról, amiknek úszniuk kell, hogy meg ne fulladjanak. Tovább, előre, hiszen ezen a síkon ez az egyetlen irány, előre, ki a kapun, el a táborba veled. Négy fűgét kaptam, kifelé menet megszámloltam.

Nem Betlehembe vittél. Azt hittem, bármire is hívtál, arra visz az utunk, hisz mi mindentért a városba vagy a városon át jártunk – de te nyugatnak indultál, még csak nem is az ellenkező irányba, ahol nincs semmi, így hamar elmúlt az első percekben érzett otthonosság. A déli pihenőig nem sokat beszélünk, elmeséltem, az útról látható fák közül melyiket ismerem, melyikre nem mertem felmászni. Nem szakítottál félbe, és nem mondtál semmit, mint az alattvalók, amikor a verseimet olvasták fel nekik. Igen, hagyhatnám is az egészet a te kezében, annyira nem történt semmi az ebédig.

Egy szakaszon, ahol már fákat se lehetett látni, csak az út nyugodtabb, keményebb fűhérsége volt a biztosíték, hogy nem egy színről álmodom, megálltál, pihenjünk, mondtad, leültél az árnyékdodra, és elővettél egy lap kenyeret. Leültem én is, és te szabálytalan, de nagyjából egyenlő felekbe törted a kenyeret, aztán morogtál valamit. Szavakat nem értettem, csak egy–egy hangzót ismertem fel, amíg a mozgó szád halk, húsos hangjait figyeltem, majd átnyújtottad az egyik darab kenyeret, azt, amelyik a jobb kezében volt, és intettél, várjak még. Elővettél egy kis, fekete erszényt is, tartsd egyenesen a kenyeret, ne félj, nem só, mondtad, és csillogó, fehér port szórtál belőle a kenyerekre. Most együnk, mondtad, és másodszor már ki mertem harapni egy olyan falatot is, amire jutott a cukorból.

– Nem ismerted az imádságot – nyújtottad át a vizeztömlőt, mintha nem lenne rossz válasz. És akkor, a gyors, de laktató ebéd után nem is volt. – Tényleg nem, nálunk nem

szokás várni az évessel. – És a tisztelet? – Arra ott a munka. Minek külön beszélni Hozzá? – Így sem rossz. A parancsolatokat elvásztjátok? Sokféle méricskélik, még ki is méri mondani, melyik a fontosabb. – Nem merjük. Vagyis hát, van, amihez sok ember kell, és akkor bátrabban mondják, aztán ettől bátrabban is gondolják. Mi nem, mi kevesen vagyunk. – Vagyis nem magyaráztok semmit, hanem csak úgy tartjátok, ahogy az Írás tartja? – Az Írást nem magyarázzuk. De ha vége, és hazamegyünk vagy dolgozunk, ott már nincs Írás, nem mondja senki, csak mi vagyunk ott, és a dolgunk. És akkor magyarázzuk, nem az Írást, hanem egymást, hogy kinek melyik a kedves és a szörnyű. – Szörnyű? – Nem ez a jó szó. Különbösen is, inkább csak játék. – Hogy játsszák? – Mindenkinek van egy kedves parancsolata. Amitől nem kell félni, tiszta maradsz tőle. – Mert sosem követed el? – Nem is úgy... Csak ha meg is teszed, akkor se követed el. – Hát ki követi el? – Rosszul mondom. El is követheted, bár ez nagyon–nagyon ritka. Csak akkor sem... Nem leszel tőle bűnös, csak nem te leszel többé. Akik megtették, mind megváltoztak. – Megváltoztak? Hogyan? – Nem tudom, néhány napon belül elköltöztek, aztán nem hallottunk róluk, csak ha meghaltak. – Akkor honnan tudtátok, hogy megváltoztak? – Másképp nem mentek volna el. – És te? – Én is eljöttem. – De melyik a te kedvenced? – Még nincs. Együtt alakítottuk volna ki. Mint egy becenevet, csak az nem mindenkinek van. – És a szörnyű? – Az pont fordítva, akkor is félsz tőle, ha sosem teszed meg. Nem tudod, mitől, hogy elköveted, hogy kiderül, vagy hogy megbüntetnek érte. Szörnyű. – Ez is kialakul? – Nem, erről sosem beszélünk. Csak van. – És ebben hiszel? – Ez csak játék. Gondolom, a helyieké, a városban senkit sem ismerek, akinek lenne kedvence. – Máshol sincs senki, ez a tietek. Mennünk kell. – Hová megyünk, rabbi? – Te a táborba. Arra, nyugatra van, ha sietünk, holnap délutánra elérjük. Menjünk.

Meg se mertem kérdezni, te hová mész, bár úgyis csak azt mondtad volna, tovább – ahogy azt sem, hol alszunk aznap. Mások dicsérték, milyen biztonságban érezték magukat veled, de nem hiszem, hogy bármelyikükkel is kettesben maradtál volna. Akkor lett először valami jelentése annak, hogy az Övé lettem: annyit tett, hogy veled vagyok, nem tudom, hol, de veled, akinek csak annyira vagyok fontos, mint bármi, ami Őrá van bízva, és minden Őrá van bízva. De az ebéd édes volt, és sűrű, az árnyékaink, mint egy megőrzött tál víz, nem nyúltak ki alólunk, amikor továbbindultunk.

A háborúra, ködös, bizonytalan kimenetelű mozdulatokra gondoltam délután. Abban mindenképp tévedtem, hogy az én mozdulataim voltak, karddal elvágom egy partlakó nyakát, a markolattal egy másiknak ütöm meg a szemét, aki sírva fakad és elfut, a sátramban fekszem, és a pajzsom fényes kört tükröz a feszes vászonfalra, én pedig nézem és alszom, én, én, miközben ott, a két csapat között addigra minden eldőlt, másképp nem vitél volna egy szórtelen kis pástort, hogy megnyomta ezt a szót apám, háborúba. Nekem játszott a el, vagy vele is elhittetted, hogy fontos, hogy menjek, hogy belőlem is, a háborúból is lehet még bármi?

Minden elképzelt jelenetet nappalra tettem, így, ahogy közeledett az alkony, egyre kevésbé tudtam végiggondolni őket. Aztán a képek is elmaradtak, és csak az éjszakára tudtam gondolni, a vadkutyákra, akik kinn a szabadban élnek, és ha túl tompa a tűz fénye, az embert is megtámadják. Próbáltam a zsákodra nézni, lehetnek-e benne ágak vagy fa, ahogy egymás mellett mentünk, te alig egy arasszal mögöttem, semmit nem láthattam, de te láttad, ahogy néhány lépésenként feléd lesek, a legfárasztóbb a csend volt, ami odakínálta magát a szégyennek, hogy biztos észrevetted, ahogy megint a zsákodra próbáltam nézni, és nem sikerült, de aztán ugyanúgy ki tudta tölteni a remény is, hogy semmi sem tűnt fel, és odaleshetek bátrabban is, mintha csak először tenném, hiszen ha nem tudtam felmérni, az annyi, mintha meg sem próbáltam volna. Nem tudom, ettől a játéktól lett-e jókedved, vagy csak annak örültél, hogy taníthatsz, de amikor megmondtad, hogy nem maradunk a víznél, ahol feltöltöttük a tömlőt, kérdezni sem kellett, hogy elmondd, épp az ilyen helyek a veszélyesek, mert itt fordul meg a leggyakrabban ember és állat, tehát a síkon alszunk, bárhol, csak ne legyen a közelben se víz, se fák. A hideggel majd elbírunk, mondtad végül, amíg fázol, nem vagy fáradt, tehát tovább tudunk menni, a szót, hogy tehát, azóta is a te hangodon hallom, bár azt hittem, addigra már túl voltam az ilyen rögzüléseken.

Biztosan nem egyenletes tempóban jártuk le az út éjjeli darabját. Jól okoskodtál, ahol nincs semmi, ott nem is jár senki, egyedül a hold körül vonuló felhők tűntek élőnek. Felváltva éreztem, hogy nem tartasz elég kitartónak, így azzal győzlek le, hogy kibírom, és azt, hogy épp ez a célod, és a legtöbb, amit tehetek, az engedelmeskedés. Amikorra beláttam, hogy inkább függ a lábam sajtóságától, melyik érzés tűnik épp igazabbnak, vagyis hogy mindkettő úgy volt igaz, mint egy mordulás, amivel tartoztam magamnak, de nem hangzott el, szóval addigra a lépéseim hosszra, ritmusra talán beálltak valamilyen rendbe, de alig pár percet mehettem így, semminek tűnt, mire megálltam, és lassan, de véglegesen leültem és elterültem a földön. Nem alhattam el, de mi másért adtad volna kezembe a sípomat, mint azért, hogy ne maradj magadra, akkor a fáradtság oldott fel minden kételyt, mint később a bor és a szédület. A résnyire húzott szem bizonyosságával láttam át, hogy te hoztad el, hogy nem fogok játszani és hogy teljesen mindegy, miért nem, mekkora és milyen győzelem ez neked, mert ami számít, az a föld alattam, a két füge, amit megőriztem, a hideg, amivel elbírok, és az idő, ami mára nem mélyíti tovább a sötétet.

Aludtál, amikor felébredtem. A húgom tudott így, ülve aludni, annyira nem volt meglepő a helyzet. Inkább a helyed: ha egy lépéssel feljebb fekszem, már az öledben lett volna a fejem, a zsákok helyén, amire borultál, és amit átöleltél, mintha beburkoltad volna. Ittam a közösből, de az étel ott lapult a zsákban, így maradt a várakozás. Vissza nem akartam feküdni, a földből elég volt az éjjel, hát megpróbáltam úgy aludni, mint te, nem sikerült, és nevetni sem mertem, de jólesett azt képzelni, hogy el tudok indulni, és futhatsz utánam, le ne térjek valami vízhez, mert jönnek az állatok, aztán azt képzeltem, hogy bekergetnek a vízbe, és nevetek, ott már mertem, mert nem tudsz utánam jönni, aztán azt, hogy itt hagyasz, és katonákat küldesz a faluba, mert bálványozzuk a parancsolatokat, aztán nem képzeltem semmit, csak a szégyent éreztem, amiért elmondtam, hogyan hiszünk, aztán azt sem. Felnéztem, ébren vagy-e, mintha képes volnék megjósolni vagy siettetni, ha egyszer ébreszteni, biztos voltam benne, tilos. De valóban tilos-e, te nem tiltottad meg, mondtam magamban, aztán meg azt kérdeztem, vajon azért jöttem-e veled, hogy ugyanúgy sűrűssem a napot vagy a holdat, mint otthon. A két fügével otthon is tudtam volna játszani, meddig bírom ki, hogy a zsebemben vannak, hozzájuk érve felváltva érezni az enyhülést és az annál hevesebb éhséget.

Mintha szándékosan választottad volna a helyet, talán, hogy fejtől láthass. A kuporgó test egynemű tömbje megint zavarba ejtett: jelent valamit, és én nemcsak azt nem tudtam, hogy mit, de azt sem, melyik kérdés tartozik igazán rám. Rabbi az, akinek mindene Őrá utal. Akkor még nem ezt az egyirányúságot furcsálltam, de szinte vakító volt az érzés, hogy mindennek vallania kell. Az már nem is volt fontos, hogyan, vagy az írás melyik részletére utalt a három füttyszó, amivel a napot kezdted, élesen, egyforma fordulatokkal három irányba. Nem fejtettem meg, előbb untam rá, a csöndet is én törtem meg, már amennyire egy tüsszentés valakié, ahogy felkeltél, és a torkom és a szájpaplásom között megéreztem a kezdődő náthát. Égésnek gyenge, megfélekedezni róla túl közeli, a hangon még nem hagy nyomot, de épp a testetlensége ingerlő, mint az előjeleké. Evés nélkül indultunk útnak, a távolban feltűnő hegyhát szeszínű egyenese is ezen a bágyadt készenléten szüremlett át. A szótlantul, késő délelőtti befalt reggelihez aznap nem járt cukor, bár eszembe sem jutott, hogy a tegnapi alkalom ne lett volna egyszeri, mint minden enyhülés. Mire a táborba értünk, a rendje szerint érkező fejfájás már felülírt mindent, amire megérkezésésként emlékezhetnék. Amikor beléptünk a cölöpök közötti térbe, vittél egyenest a szolgálatvezetőhöz, hogy hármásban legyünk, és így, ha volna is mit mondanunk egymásnak, ha csak búcsú is az, mód már ne legyen rá. ■ ■ ■

Szolcsányi Ákos (1984) bölcsező, prózáíró. Berlinben él.

Körbefóliázott szívek

A folpackos hasonlat egy csoporttársunk gondolata volt, de mindannyian tudtunk vele azonosulni, az orvosunk még mosolygott is, ahogy hallgatta. Amikor bemegyünk, fóliával van körbetekerve, körbe- és körbetekergette a szívünk, a terápia pedig arról szól, hogy elkezdik letekerni. A másik hasonlatot maga a doki mondta, a turmixgépeset. Bekapcsolják, valami felkavarodik, majd az úszkáló dolgokkal folyik a munka.

A turmixgép zajától mindig el akartam menekülni, de a kórház falai nem engedtek, csak a sírás maradt. Nagyon tud sírni az ember, amikor a levében valami nem akar leülepedni, de olyankor összebólint orvos és asszisztens, egy réteg fólia lejt.

A napokban elkezdtem felfogni, hogy vége veled, néha még magamra kapcsolom a közös turmixgépünket, és amikor a körülöttem úszkáló emlékekbe merülve sírnom kell, tulajdonképpen örülök, mert azt jelzi, már nincs agyonfóliázva a szívem.

Sötét van

Gyenge nedvszívásban, legalább sötét van,
nem issza be. Hányfajta könny lehet benne?
Legalább sötét van, a selyem csúszik a
hajamról, de azért sötét van. De azért.
Azért, mert nem lát senki, azt hiszem,
elhiszem. Kicsurog, nem issza be,
legalább nem lát senki. Azt hiszem.
Zsebkendővel a kendő alá törölök,
felhúzó a szoknyámat, és a
harisnyanadrágomban gyűröm,
úgysem lát senki. Azt hiszem.
Legalább fény van. Azt hiszem, most
fény van. Azt mondta, utazunk. Most
azt súgja, befelé. Valami forró. A bal
oldalamban forró. Azt hiszem, van bal oldalamban.
Legalább... Le. Azt súgja, le.
Nem akarok lejjebb menni, azt hiszem,
sötét van, valami forró, az oldalamban forró,
azt hiszem, a lábam is forró, azt hiszem,
a lábam van oldalt, odabent sötét van,
azt hiszem, odabent vagyok. Valami
fény van. Azt súgja... Valaki súgja.
Lehet, van lábam.

Border

Azt mondják, a borderline-osok
túl intenzíven szeretnek, és
én most téged nagyon.
Azt is mondják, azért lettem
borderline-os, mert vert az apám.

Engem szeretetből vert az
apám, csak meg akart nevelni.

Te máshogy szeretsz, mint az
apám, és én nem értem a te
nyelvedet. Most azt is tűröd,
hogy én nagyon. Ilyenkor
még jobban pörögnék!
Mikor ütsz meg végre?

Karacs Andrea (1978) költő, író, közgazdász. 2014 óta foglalkozik
szépiírással, elsősorban lírával. Szövegeit számos folyóirat közölte.

Nem várt örökség

ÖRÖKSÉG

Apám másnap már ott volt anyámnál, és követelte, hogy menjek vissza hozzá. Anyám kérte, hogy adjon nekem egy kis időt.

– Megkaptam mindent, amit csak akart, mit akar még? – kérdezte felháborodva. Szeszélyesnek nevezett, amiért egyszer külön lakást szeretnék, aztán pedig visszatáncolok. De már csak azért mentem vissza a kislakásba, hogy összeszedjem néhány cuccomat. Pakolás közben megláttam a polcon a porcelán olvasó-kislányt, amelyet még Klári mamától kaptam évekkor korábban. A kezembe vettem a szobrocskát, letöröltem róla a port, nézgettem vastag kontyba fogott haját, a kecses mozdulatot, amellyel tartja a könyvet a kezében. Felsőhajtottam, és begyömöszöltem a cuccaim közé.

Apám egy sötét pincehelységben alakított ki nekem egy saját lakrészt, ezután jó volt anyám második emeleti lakásában lenni. Itt minden világos volt és napfényes. Esténként a virágokkal beültetett erkélyén vacsoráztunk, ahonnan olyan panoráma nyílt, hogy be lehetett látni fél Budapestet. Magamba szívtam a friss, virágillattal teli levegőt, és néztem az alattam nyüzsgő várost.

A következő hetek nyugodtan teltek. Anyám rengeteget dolgozott, de minden este együtt vacsoráztunk, volt, hogy ő főzött, vagy én vártam meleg étellel, néha pedig étterembe mentünk. A hétköznapi teendőket is sokkal könnyebb volt vele bonyolítani. Apám minden forint kiadáson vitázott velem, anyám viszont természetesnek vette, ha szükségem volt valamire.

Ugyanakkor továbbra is sokat aggódott a jövő miatt, szenvedett attól, hogy egyedül van, és hiába ment jól a vállalkozása, hiába volt tele ügyfelekkel, állandóan attól rettegett, hogy tönkre fog menni, és nem tud majd engem és saját magát eltartani.

– Utálok főnök lenni. Minden más lenne, ha állna mellettem egy férfi. A cégvezetés nem nőknek való – jelentette ki, majd panaszkodni kezdett, milyen nehéz az alkalmazottaival, akik folyton ki akarnak bújni a munka alól.

– Ugyan, te mindent megoldasz, nálad ügyesebb nőt nem is ismerek – próbáltam nyugtatni, de ez egyáltalán nem vigasztalta meg.

– Fogalmad sincs, milyen szörnyű mindent egyedül csinálni – jegyezte meg komoran.

Néhány nappal később meglátogatott minket a barátnője, Ági. Velünk vacsorázott, és miután mesélt egy kicsit a sikeres vállalkozásáról, amit a férjével együtt vitt a rendszerváltás óta, anyám ismét kifakadt, milyen nehéz neki így, hogy nincs mellette senki.

Ági megértően bólogatott. Mindketten meg voltak róla győződve, hogy egy nő valódi értékét a mellette álló férfi adja meg. Aztán Ági elővett egy névjegykártyát, amit odanyújtott anyámnak.

– Hívd fel ezt a nőt, fontos emberek próbálnak rajta keresztül partnert találni. Megbízható, okos, biztos, talál neked is megfelelőt.

– Ez olyan kínos, nem? – kérdezte anyám.

– Miért lenne? Nyugaton ez már természetes, csak mi vagyunk ezen a téren is lemaradva.

Ez az érv végül meggyőzte anyámat, aki mindig szerette a divatos dolgokat. Természetesen trendi csak az lehetett, ami Nyugatról származott, vagy nyugati közvetítéssel jutott el hozzánk, és úgy vélte, nekünk elég lemásolni, amit a nálunk okosabbak már kitaláltak. Ennek megfelelően anyám igyekezett olyan emberekkel barátkozni, akik szintén hasonlóan gondolkodtak, miközben folyton attól rettegett, nehogy lemaradjon mögöttük, és kiderüljön róla, mégsem olyan korszerű, mint ők, és van benne valami visszavonhatatlanul kelet-európai.

Néhány nappal később tárcsázta a névjegykártyán szereplő társközvetítő iroda telefonszámát, és pár hét múlva megismerkedett Mihállyal, akiről napokig áradozott az első randijuk után.

Mihály sikeres vállalkozó volt, pólókba varrható cédulákat gyártott az üzemében, ami akkoriban nagyon jó üzletnek számított. A legtöbb megrendelését a Síp utcai zsidó hitközségtől kapta, és ebből rendszeren meg is gazdagodott.

De anyámat alapvetően nem a pénz érdekelte, hiszen egész életében el tudta magát tartani. Inkább az volt számára a fontos, nehogy mások rosszat gondoljanak róla. A barátnői

mind sikeres vállalkozókhoz, orvosokhoz vagy közgazdászokhoz mentek feleségül, úgy érezte, lenéznék, ha ő lejjebb adná. Nála sikeresebb férfit azonban nehéz volt találni, hiszen már ő is komoly eredményeket ért el a saját területén.

Mihály nem csak ebből a szempontból tűnt jó partinak. Anyám arra panaszkodott, hogy a hetven alatti férfiak rá se néznek, Mihállyal viszont még korban is illettek egymáshoz. Nagy megtiszteltetésnek vette, hogy egy hasonló korú férfi még észreveszi.

Anyámat teljesen kicserélték a következő hetekben. Nem ült többet naphosszat letörten a számítógépe előtt, nem panaszkodott állandóan arra, hogy milyen rosszak és önzőek az emberek, mosolyogva fogadott, amikor az iskolából hazaértem, finomakat főzött, csinosabban öltözött és sokat nevetett.

Egyre kíváncsibb voltam, ki lehet az az ember, aki ilyen hatással van rá, ezért megörültem, amikor anyám végre bejelentette, Mihály meglátogat minket.

Pontban hét órakor szólalt meg a csengő. Kinyitottam az ajtót, és egy megtermett férfi állt előttem hatalmas csomagokkal a kezében. Mihály kicsit köpcös, barna hajú, világító kék szemű férfi volt, hatalmas arany Dávid csillaggal a nyakában. Természetesen ő is zsidó volt, mert, mint később kiderült, anyám számára ez sem volt mellékes szempont. Rám mosolygott, majd a két nagy szatyorral belépett a lakásba.

– Vacsorához, egy kis finomság – mondta harsányan, és átnyújtotta az ételeket.

A zacskókban különleges sajtok, szőlő, olasz szalámi, aszalt paradicsom, bagett és olivabogyó volt. Anyám megkért, hogy rakják ki mindent az asztalra.

Még sosem kóstoltam ilyen különlegességeket, alig vártam, hogy nekilássunk a vacsorának. Nemsokára egymás után tömtem magamba a bagett karikákat, miközben hallgattam Mihály és anyám beszélgetését. Mihály az elején kérdezett pár általános dolgot az iskolával kapcsolatban, de aztán anyámhoz fordult, és ezután szinte végig hozzá beszélt. Politikáról, majd a zsidóságról fecsegték hosszasan, szidták a jobboldalt és az antiszemitékat. Közben, ha épp nem evett, Mihály anyám kezét szorongatta, és időnként nyomott egy puszt az arcára. Ettől anyám zavarba jött, de úgy tűnt, Mihály ezt nem látja. Kicsit furcsának találtam ezt a harsány lelkesedést, de fontosabb volt, hogy anyámat végre boldognak látom.

– Mi lenne, ha pénteken eljőnnél velem zsinagógába? – vetette fel. Anyám meglepődött az ötleten.

– Nem tudom, mit kell ott csinálni – mondta bizonytalanul.

– Ugyan, lesz ott egy csomó barát, csak érezd jól magad, másra nincs szükség – nyugtatta Mihály.

Ezután Mihály kifejtette, hogy az ő ezoterikus és pszichológiai ismeretei szerint nagyon fontos, hogy az ember a mostban éljen, és ne törődjön se a múlttal, se a jövővel, ha boldog akar lenni.

Tetszett, hogy Mihály képes ilyen bölcsen hozzáállni az élethez, mert mi akkoriban egész éjszakákat töltöttünk szorongással, folyton a múlton rágódtunk, és vártuk, hogy végre jobbra forduljanak a dolgok. Úgy gondoltam, jót tesz majd nekünk ez a pozitív szemlélet.

Másnap este kettesben voltunk anyámmal. Miután végeztem a tanulással, kimentem hozzá a nappaliba. Anyám lehalkította a híradót, és semmitmondó kérdéseket tett fel az iskoláról, a barátaimról, amikre én csak tömondatokban feleltem.

– Nem értem, miért nem lehet veled normálisan beszélgetni – morgott.

– Mert olyan nehéz erre normálisan válaszolni.

Egy darabig hallgatott, aztán ismét felém fordult, és megkérdezte, milyennek találtam Mihályt.

– Vidám fickó – mondtam udvariasan.

– Kicsit sokat beszél, ugye? – kérdezte aggódva.

– Úgy értem, nem olyan mogorva, mint az előzőek – tettem ekkor hozzá, amitől egy kicsit megnyugodott.

– Remélem, nem fogok benne csalódní, elegend van már a pofonokból – sóhajtott.

Egy időre a képernyőre tapadt a szemünk.

– Az fontos, hogy zsidó? – kérdeztem tőle váratlanul.

Meglepidve nézett rám.

– Nézd, az ember a saját fajtájával érti meg magát a legjobban – válaszolta végül.

– De hát nem is tudsz semmit a vallásról – jegyeztem meg, amitől zavarba jött.

– Ez valami más, valami mélyebb dolog, egyszerűen érzed az összetartozást – magyarázott.

– És akkor miért nem volt meg ez apa és közted?

– Nyilván nem mindig jön össze – kapta el rólam a tekintetét.

– És a jobboldal? – kérdeztem ekkor.

Értetlenül nézett rám.

– Őket azért utáljátok, mert nemzeti alapon csoportosulnak, nem?

– Gyilkosokhoz hasonlítasz? Olyanokhoz, akik szerint semmi keresnivalónk ebben az országban? – csattant fel erre.

– A jobboldali egyenlő a gyilkossal?

– Te szórakozol velem? Netán átálltál közjűk? – fakadt ki végül, én pedig jobbnak láttam, ha befogom a szám.

A beszélgetésünk után anyám egy ideig állandóan belém kötött. Nem tetszett neki, hogy rendetlen a szobám, hogy nem mosogatok el vagy teregetek ki. Néha ingerülten lezavart

a boltba, ha elfogyott otthon a tej vagy a kenyér. De ezen kívül másra nem jutott ideje. Mihállyal esténként moziba, színházba ment, eljártak zsinagógába is, miután az első alkalommal anyám kifejezetten jól érezte magát. Összefutott néhány barátnőjével, akikkel végigbeszélgették a szertartást.

Mihály gyakran töltötte nálunk az estéket. Ilyenkor mindig sokat és harsányan nevetett. Állandóan csókolgatta előttem anyámat, ami rettenetesen irritált, és az volt az érzésem, anyám is csak udvariasságból túri a „kényeztetést”. De sosem szólt semmit.

Két hónapja lehettek együtt, amikor Mihály váratlanul eltűnt. Anyám hiába próbálta hívni, még a telefonját sem vette fel.

– Remélem, nem történt valami baja – jegyezte meg aggódva.

Egy hétig semmit sem tudtunk Mihályról, aki amilyen hirtelen eltűnt, olyan váratlanul állított be hozzánk egyik este egy csokor virággal és egy tál kalóriaszegény süteménnyel.

– Egy kis megállásra volt szükségem – mondta vidáman, majd egy könnyed csókot nyomott anyám homlokára.

Anyám hiába faggatta, nem tudott meg többet. Mihály ismét járt hozzánk hetente kétszer-háromszor, anyámat programokra vitte, és elhalmozta őt különleges ételekkel, sőt még egy szép ruhát is vett neki.

Az egyik hétvégére meghívást kaptunk Mihálytól a házába. Szombat reggel kiöltözve vártunk rá az utcán a kapunk előtt. Anyám ugyanis rám parancsolt, hogy ne merészeljek szakadt farmerban és pólóban jönni.

Így egy kiadós vita után kénytelen voltam felvenni egy elegánsabb ruhát.

Anyám kiskosztümben, duzzogva feszített mellettem, én pedig próbáltam úgy tenni, mintha nem vennék észre semmit, amikor begördült a házunk elé a hatalmas ezüstszínű dzsip. Mihály frissen és jókedvűen pattant ki a kocsiból, elvette anyámtól a gurulós kisbőröndjét, tőlem pedig a sporttáskámat, és berakta őket a csomagtartóba. Ezután udvariasan kinyitotta nekünk az ajtót.

Végigfurikáztunk a városon, majd elhagytuk Budapest határát. Nemsokára elérkeztünk egy közeli kertvárosba, ahol hamarosan megálltunk egy csinos kis utcában. Elegáns családi házak sorakoztak egymás mellett mindkét oldalon. Mihály végül lefékezett egy modern, minimalista stílusú családi ház előtt.

– Megérkeztünk – fordult hozzánk elégedetten, és a házra mutatott.

Tudtam, hogy Mihály jómódú, de fogalmam sem volt, hogy ennyire. Akkoriban ezek a családi házak igazi ritkaságnak számítottak. Az épület kétszintes volt, alul hatalmas nappali, óriási, üveges teraszajtókkal, ahonnan egyenesen a tökéletesen nyírt, zöld füves kertbe lehetett kilépni. A házában volt egy nagy amerikai konyha is a legmodernebb gépekkel felszerelve, mindenhol beépített világítás a plafonon, a fürdőszobákban masszázs-zuhany, az alagsorban szauna. A nappaliban kandalló, hatalmas plazma tévé állt. Mihály alsógatyában félmeztelenül elhevert a méretes szövetkanapén, miután körbevezetett minket a házban. Én lopva az anyajegyeit néztem. Nem értettem, miért gondolja, hogy ez a látvány vonzó lehet mások számára.

Hamarosan ráterelte a szót az egyik legújabb ezoterikus könyvre, amit olvasott, és végeláthatatlan előadásba kezdett hullámokról, erőről, energiaátadásról és flow-ról, amit én már nem hallgattam végig. Inkább kisétáltam a kertbe, megnéztem a virágokat, a zöldség- és gyümölcsfalántákat, majd leültem egy nyugágyba napozni, ahol hamarosan elnyomott az álom.

Anyám ébresztett azzal, hogy jöjjenek ebédelni. Felálltam, és már láttam is a megterített asztalt az árnyékos teraszon. Mihály vegetáriánus ebédet készített, először passzírozott paradicsomlevest, majd rakott brokkolit ettünk, amiket meglepően ízletesen készített el. Nagyon adott az egészséges étkezésre, és jól tudott főzni.

– A suliban minden rendben? – kérdezte.

– Persze – válaszoltam röviden.

– Nem vagy túl beszédes kedvedben – jegyezte meg Mihály nevetve.

– Sosincs beszédes kedvében – vágta rá anyám ingerülten.

– Most őszintén, mit lehet erre válaszolni? – kérdeztem.

– Neked semmilyen kérdés nem felel meg.

– Nyugalom, nyugalom – csitította anyámat Mihály, és hogy elterelje a figyelmünket, ismét belekezdett az ezoterikus olvasmányjaival kapcsolatos eszmefuttatásaiba.

Egy darabig némán hallgattam, néha lopva anyámra néztem, aki rezzentelen arccal kanalazta a levest.

– Kérdezhetek valamit? – szólaltam meg egyszer csak.

– Persze, amit csak akarsz – fordult felém Mihály tettetett érdeklődéssel.

Mindig az volt az érzésem, valójában nem figyel. Sosem nézett a szemembe, hanem valahova lejjebb, az állam vagy a nyakam környékére szögezte a tekintetét, miközben beszéltem hozzá.

– Az ezoterikus dolgokat értem. Mármost, hogy ez bejön neked...

– Eszter... – szólt rám zavartan anyám, majd Mihályra pillantott.

– Ugyan, fiatal még, hadd mondja – intette türelemre Mihály.

Anyám elhallgatott, de továbbra is rosszállón nézett rám. Én viszont csak azért is folytattam.

– A zsidóság.

– Mi van vele? – kérdezte Mihály továbbra is vidáman.

– Hogy jön össze ez a kettő? Mármost a zsidóság és az ezoterika?

Mihály felnevetett, és közelebb hajolt hozzám.

– Kicsit túlgondolod a dolgokat, te kis okos – csípte meg az arcom. – Szerintem nincs ebben semmi különös. Mindenből ki kell venni a jót.

– De mi a jó? – folytattam.

– Eszter, elég... – förmedt rám anyám ismét.

Elhallgattam. Mihály még mindig nevetett, miközben bekapott egy hatalmas falat brokkolit a szájába, majd megkérdezte, kérünk-e ebéd után frissen facsart gyümölcslevet.

A hétvége fennmaradó részét főként olvasással és zenehallgatással töltöttem, az étkezéseket nagyrészt csendben ültem végig.

Mihály jobbnál jobb ételekkel, italokkal kényeztetett minket, közben viszont be nem állt a szája. Pszichológiai kérdésekről, politikáról fecsegett, de volt, hogy a barátairól mesélt szafos történeteket. Az se nagyon érdekelte, hallgatja-e valaki. Én könnyedén el tudtam menekülni a szóáradat elől, de anyám nem, holott éreztem, ő is feszeng ebben a helyzetben.

Amikor vasárnap este hazaértünk Mihálytól, óvatosan faggatni kezdtem.

– Egyszerűen semmilyen problémát nem lehet vele megbeszélni – mondta.

– Ez nem biztos, hogy olyan nagy baj ebben a nagy magyar panaszkultúrában – próbáltam nyugtatni.

Ezen egy pillanatra ő is elgondolkodott.

– Lehet, hogy igazad van – sóhajtott fel. – Csak ne beszélne annyi butaságot. Begörcsöl tőle a fejem – tette hozzá letörten.

– És miért nem szólsz neki?

– Nem akarom őt is elveszíteni.

– De csak őszinte lennél.

Anyám keserűen felnevetett.

– Kít érdekel az őszinteség? Az én koromban muszáj kompromisszumot kötni. Így is azt gondolják a barátóim, hogy velem van a gond, azért nem marad meg mellettem senki.

– Én nem gondolom ezt – mondtam neki, és megsimogattam a kezét.

Rám mosolygott.

Másnap reggel sokkal kedvesebben fogadott a konyhában, és nekem is jókedvem lett attól, hogy talán sikerül közelebb kerülnünk egymáshoz. Kérdezgetni kezdtem a fiatalságáról, arról, hogy mit csináltak ők 1968-ban vagy a '70-es évek elején, amikor Amerikában és nyugaton a diákok a szabadságért harcoltak.

– Klubokba jártunk, és Bródyt meg Illést hallgattunk.

– Apa mutatott nekem pár lemezt, Joplint, Doorst, Led Zeppelint. Nem vágytatok fesztiválokra, Woodstockba meg máshova? Nem akartatok innen kitörni?

– Nem lehetett – mondta, ám a hangszíne megváltozott.

Igyekeztem úgy tenni, mintha nem venném észre.

– Nézd, egy csomó mindent átmásolt nekem – mutattam neki a kazettákat

– Az jó – mondta kurtán.

– Azt ígérte, nyáron elvisz magával két hétre. Ketten mennénk, sátoroznánk Franciaországban és Németországban.

Anyám maga elé meredt.

– Ismét kezdődik az édesgetés? – kérdezte.

Elhallgattam. Az asztalon lévő kazettákat bámultam.

– Nem erről akartam beszélni.

– Hanem? – nézett rám könnyes szemmel.

– Mindegy – mondtam, és visszavitettem a kazettákat a szobámba.

Másnap átmentem Márti mamáékhoz ebédre. Amikor asztalhoz ültünk, a nagyszüleim azt mondták, szeretnének beszélni velem.

– Tudjuk, hogy okos nagylány vagy, Eszter, és biztos, meg fogod érteni azt, amit most mondunk neked – kezdte Márti mama.

Ez a felvezetés nem kecsegtetett semmi jóval. Azzal folytatta, hogy valószínűleg csak azért viselkedem ilyen furcsán anyámmal, mert nem magyarázta el nekem senki, ő milyen nehéz helyzetben van.

– Anyádnak éreznie kell, hogy mellette állsz – jelentette ki Márti mama.

Hosszan ecsetelte, apám milyen aljasul bánt el vele, kihasználta, becsapta, megcsalta, és még a családi vagyonon sem akart tisztességesen osztozni.

– Egy rohadt tróger, aki azóta sem fizet anyádnak normális tartásdíjat – magyarázott tovább, egyre jobban belelovallva magát a gondolataiba, majd hozzátette, hogy anyámnak nagyon sokat kell dolgoznia ahhoz, hogy engem egyedül el tudjon tartani, amiért igazán hálás lehetek neki.

Aztán kitért arra, hogy ők, a nagyapámmal biztosak benne, ha ezt eddig tudtam volna, akkor nem dicsérném apámat anyám előtt. Arról nem beszélve, hogy már nagylány vagyok, és észre kellene vennem, hogy apám részéről az irántam tanúsított figyelem csupán színjáték, hiszen korábban sosem törődött velem, nem voltam fontos neki.

– Értsd meg, Eszter, valójában mindezt nem miattad teszi, hanem azért, hogy még jobban kiszúrjon anyáddal – jelentette ki végül.

Ültem az asztalnál, bámultam a tányéromban úszó májgombócokat, próbáltam kanalazni a levest, miközben azon gondolkodtam, vajon a gombócok is ugyanúgy fulladoznak-e a levesben, mint ahogy nekem támadt légszomjam.

Igyekeztem mélyeket lélegezni, és közben számloltam a perceket, mikor szabadulok végre. Minden héten jelenésem volt ebben a pörköltszagú lakásban, mert egy nagylány kötelességéhez hozzártartozott, hogy rendszeresen látogassa a nagyszüleit, bármi történjék is.

A nagyanyám prédikációja után végleg megfogadtam, soha többet nem traktálom anyámat semmi olyannal, ami fontos nekem. Igyekeztem a béke kedvéért továbbra is udvarias lenni, de nem igazán maradt anyámmal témánk a hétköznapi teendők intézésén kívül. Ráadásul nem tudtam valamiért az arcomnak parancsolni. Hiába szoltam magamra, az a mosoly, az a kedves pillantás csak nem akart jönni. Ettől viszont anyám ismét gyanakodni kezdett. Azzal vádolt, hogy minden fontos kérdést továbbra is apával beszélek meg.

– Nyilván ő sokkal jobban megért – jegyezte meg gúnyosan.

Én pedig ismét a tányért néztem, aztán a falat, aztán meg az órát, hogy vajon mennyi idő, még hány év, mire ennek vége, mert az embernek csak egy anyja és egy apja van, tovább nem lehet válogatni.

A továbkköltözés lehetőségét egyelőre nem tudtam napirendre tűzni, ezért jobbnak láttam, ha a szobámban töltöm az időm nagy részét. Ide még anyám sem mert belépni, akkora volt a rendetlenség. A ruháim halomban álltak a szoba közepén, az asztalomon könyvek, füzetek heverték összevissza, az ágyam vetetlen volt, az éjjeliszekrényemen ott volt az előző esti vacsora maradéka.

Ha anyám mégis bedugta ide az orrát, ismét sópáncolni kezdett, hogy ebben sem ismer rám, hiszen én mindig olyan rendes kislány voltam.

Valóban, én is emlékeztem még arra, amikor katonás rendet tartottam a szobámban, de mindez a múlté volt. Élveztem a körülöttem lévő káoszt, és a bennem kavargó ismeretlen érzések miatt hétvégénként titkon belevetettem magam az éjszakába a barátaimmal. Drogoztam, ittam, és élveztem, hogy keltek a férfiaknak. Ha pedig otthon voltam, bevonultam a szobámba. Hallgattam a zenéim, hol halkán, hol üvöltve, vagy olvastam a kedvenc könyveim, és arról álmodoztam, hogy egyszer mindez, ami körülvesz, végérvényesen elmúlik, és egy jobb élet kezdődik. ■ ■ ■

Hidas Judit (1976, Budapest) író, szerkesztő. Első prózakötete 2013-ban jelent meg *Hotel Havanna* címmel, amellyel a Petri-díj shortlistjén is szerepelt. 2014-ben ő képviselte Magyarországot az Európai Elsőkönyvesek Fesztiválján. 2015-ben NKA-ösztöndíjat kapott a *Seb* című regénye megírásához. 2022-ben a Visegrádi Irodalmi Rezidens Program ösztöndíjasa lesz.

a hetvenkedő császár

mint mozaikok pompeii falán
tán megmarad ebből egy s más
darabok melyekből a teljes összeáll

ahogy olvasni egy görög templom
homlokzatán
magadat kell ismerd
és feltárul minden más
megérted majd rómat

tehát hanyatlik közhely
igaz többek szerint egész története hanyatlás
de lapozzunk hagyjuk
írja most könnyű kedvében plautus
aki eldönti botránykönyvet szerez a császárról
hogy az orozslánok és a tűz
meg seneca is tényleg
és hogy iratokat lopott asztaláról
alá ne írja őket véletlenül
de mi is lehet róma műfaja
tanakodik lapja fölött a kifinomult cinizmus
rácsoz kezű úttörője
tacitus leírja de ő megkölti
unalmas számára a történelem
nem jók erre sima szavak

és ég a város mintha nem lenne holnap
császára szeme emésztő lángot tükröz
a gonosz metaforája nyilván gondolja
és nero az erkélyen látja hogy ez jó
lesz hely a palotának végre
jut nemsoká eszébe
és feltolna talán egy kövér csíkot is

de be kell érje még hulló pernye fehérjével
közben plautus elbúj inkább mondjuk ki
őszintén

bentről pislog a függöny mögül
félti vénáit ereit családját

egyik nap felrakod anyád a terepasztalra
ahol a katonákat is tologatod
másnap megmérgezed és szentté avatod
agrippát megölni nem kell félned jó lesz
így megy ez írja szenvtelenül plautus
csak tintája ki ne fogyjék időnek előtte
a sok fehér lapot meg kell töltsé
háború örület ősbaszás krónikájával
hiszen ez kell a népnek mindig ezt élvezte

és hogy éppen ez derül ki
fakad ki lydia mindenét beleadva
ráadásul szolgamúltsal rendelkező szeretőddel
van-e bármi fogalmad van-e hüppögi
hogy néznek most énrám
mind a veszták az agorán
a császár elfelejti hogy ott áll magát nézi
a tükörben

lydia ledönt egy mellszobrot nero megpördül
maga körül

szeretsz te engem kérdi egyáltalán
de az bambán nézi oly régen
hallott ilyesmi szavakat
mért nem szülsz fiút már nyögi végül
mire lydia könnyekben elviharzik
legalábbis így költi plautus
bár giccses talán hogy való legyen

de mi végre is mindez
borozgassunk sajtot együnk
olajfák pax romana
és az édes anyag ölelése
a nagy költőt is elkábítja
önkezű halálát nem sejtí még előre
megfojtja mérges gőz fürdője

és eljő a nap nero nagy beszéde
áve napkirály napisten süt le rátok
áve áve és így tovább süvöltik odalent
mindannyian egyéniségek
mars és róma kezdi mondókáját
meg hogy tegyék újra nagygyá
és a vezér előveszi jellegzetes taglejtését
ami később egy kis kopasznál feltűnik ismét
áve áve süvöltik majd
de egyre halkabban

(de ne szaladjunk előre)

ostoba szektások mondja később már
odabent kulisszák zárt ajtók mögött
mit akarnak meg az a péter is
bacchust valami keserű mártírra elcsereélni
már csak ezért is
krárogja plautus felé a tükör elől
ezért is megérdemlik az arénát
a költő bólogat ez a dolga ezért fizetik
a nép a császár fölfogás kérdése
megkapja a keresztet majd amit úgy emleget
teszi hozzá még arcát kupájába döntve
seneca nagy gondban nézi értől duzzadó
ráncos keze fejét
hogy csináljunk itt értelmes politikát gondolja

később a császár ismét a tükörnél
seneca betoppan törmeléken átlép
narcisszuszon is túltesz felséged
én mindenkin túlteszek feleli amaz
és tovább nézeget
seneca valamit akar megunja kimegy
vesz egy gőzfürdőt
olajfák pax romana
bor és sajt amíg lehet
de marja a keser belül
hangulata megfeneklett

később tacitusnál
diskurálnak ármánykodnak
két öreg harcostárs
kandalló vörösbor ezüstrókaprém
de az aktuális politikai légkör okán
nem éppen idillien
és hang fennakad cérna elszakad
ha már úgyse poéta de színész sem
panaszolja barátjának könnyekben
legalább dictator doctus volna
engedd engedd el teszi márványkezét
vállára tacitus
lassan vége lesz
a történelem ért a befejezéshez

és róma lángolva még mindig
süvölt odalent segítség segítség
az istenadta nép
csak a fontosabbat menekíti
rabszolga takaró ezüstedény
a császár unja már éghetne gyorsabban is
napórára pillant de hát a füstfelhők ugye
és akkor megszólal ötlet van
épüljön palota caligula lovának
seneca arca görcsökben
tréfálok mondja amaz
de hogy palotára szükség van
aranykupola miegymás
belvárosba körúton innen
lássa mindenki ha erre jár
tükrözze csak fényemet húzza ki magát
seneca vívódik milyen sorsa van
hogy ezt kell dolgozza most
fel is fedezi magának a sztoicizmust
igaz nem soká lesz édes közöny játszótársa

(de ne szaladjunk előre)

egy aranszobor is fog rólam kellene
veti még elébük az istencsászár
és plautus jegyzetel füstöl a papír kezében
mindezt megírja még pontosabban is

■ **Szjj Márton** 1995-ben született Szombathelyen. Jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetemen tanul vallástudományt és nemzetközi kommunikációt. Prózát, verset és esszét ír.

Hősnők

Belafont Noémi hirtelen elvesztette a tehetségét.

Egy ilyen mehökkentő fordulat megviselt volna bárkit, de egy ünnepezt színésznő esetében egyenesen tragédiának számított. Már ha, lévén szó színházról, választanunk kell a műfajok között.

Márpedig Belafont Noémi valóban ünnepezt színésznő volt, és méltán volt az. Tehetsége tündökölt, mint a nap, szépsége maga volt a káprázat, lábai előtt hevert a világ. Jó, hát ezt ő szerette mondani saját magáról („egy Jennifer Lawrence-ben lakozó Sarah Berhardt: two in one”), de nem járt messze az igazságtól. Ahogy Helmer mondja a Nórában, „a fődolog: sikert arat; viharos sikert”. A közönség imádta, a kritikusok szinte mindig szuperlatívuszokban írtak az alakításairól, a szakma kedvence volt, s ami berkeken belül ritkaság: a kötelező feltékenységen túl még riválisai is elismerték a kvalitásait. Dúskált a szerepekben, a drámairodalom leghíresebb hősnőit játszhatta el, Júliát már főiskolásként, és aztán sorra Rosalindát és Lady Macbethet, Stuart Máriát és Szent Johannát, Sartre Lizzie-jét, Ibsen Nóráját, Jane Hudson (Bette Davis szerepe!) és Blanche DuBois-t, szinte mindenkire. A *Sirály*ban állt már színpadon Nyinaként és Arkagyinaként is. A rendezők versengtek, hogy megkaphassák. Igen, természetesen ezt szó szerint is kell értenünk. Az elkényeztetett, kevély direktorok, a szereposztó dívány pasái kamaszfiúkként bomlottak Belafont Noémi egy pillantásáért. De ő nem igazán vette komolyan ezeket a férfiakat. Néha hitegette egyiket-másikat, de oly módon, mintha pusztán kötelességének érezné, hogy ő is táplálja kicsit a művészvilág bohémiájáról szóló legendát. Visszafogottan, mint akit ezek a játékok inkább untatnak.

Noémi tisztában volt azzal, hogy mi az árfolyama a mutatványosok börczójén, ahogy fogalmazott, és olykor finoman célzott is arra, hogy kinek mekkora az ázsiója. Ezért aztán kollégái közül többen nagyképűnek, rátartinak gondolták, aki lenézi kevésbé sikeres társait. Ahogy egyszer egy szókimondó (értsd: vérközönséges) kolléganője megjegyezte a büfében, gondosan ügyelve arra, hogy mindenki hallja: „Azért még nem kéne, hogy az orrod a zsinórpadlásig érjen, mert neked nem faszt, hanem szövegkönyvet kell markolnod a szerepért.” Pedig Noémi a legkevésbé sem vetette meg a díványon megforduló pályatársnőit. „Ha csak úgy kaphatnék meg egy szerepet, gondolkodás nélkül levennem a bugyimat én is, csak tudnám, hogy a dugás legfeljebb színlaphoz segít, tehetséghez nem.”

A minden kétséget kizáró bizonyosság a *Sirály*ban taglózta le elemi erővel. „Maga nem tudja megérteni, milyen állapot, amikor a színész érzi, hogy förtelmesen játszik”, mondta

Nyina szerepében, és villámként futott át rajta, hogy ezek a szavak rá vonatkoznak. Hogy egész este rossz volt, bűn rossz: „durván, ízléstelenül, ripacsos gesztusokkal játszott”, ahogy Trepljov mondja. Belehasított a gyanú már korábban is, egy igazi színész nő megérzi ezt. De hiúságból, szakmai dölyfből egy darabig hazudik még, nem magának, jó, talán magának is, hanem a világnak, mert közönség az egész világ, de egy idő után tudja azt is, hogy már ezt a szerepet sem képes hitelesen alakítani.

Nem kellett volna ennyire erőltetni ezt a virtuozitás-próbát, megmutatni, hogy bármit képes eljátszani. Majdnem negyvenévesen Nyinát. De önfejűen ragaszkodott hozzá, mert már nem talált elég nehéz feladatot, hogy elkápráztassa a közönséget. Sikerült is az átlényegülés hosszú ideig, a nézők egy ragyogó fiatal teremtest láttak a színpadon, aztán elkezdett „öregedni” és elfényleni, mígnem elérkezett a bukás. Valahogy elevickéltek a darab végéig, Belafont Noémi szinte alvajáróként mondta el hátralévő mondatait. Aztán fúriaként csapta be az öltözője ajtaját, rázta a zokogás, mint akit valami elektromos fogszatógépre kapcsoltak.

– Anton Pavlovics, legalább kopoghatna – kiabált rá ingerülten az öltözőbe lépő Csehovra is. – Úgy jár ki-be az életemben, mint a mozgáskényszeres huzat.

– Tudja jól, hogy nem a szereppel van a baj – mondta hangjában fád spleennel Csehov, lehuppanva az öltöző sarkában álló „hódolószekre”. – Ha nem kockázza el az adottságát, maga hetven éves korában is el tudná játszani Nyinát.

– Ugye, nem hegyi beszédet akar tartani? Csak farigcsálja ezeket a világfájdalmas hőso-
ket, akikbe még a legérzékenyebb színésznőknek is beletörik a tehetsége. Pedig éppen maga írta, hogy „nem olyannak kell ábrázolni az életet, amilyen... hanem olyannak, ahogyan álmainkban megjelenik.”

– Miért is tartják magát a legavatottabb Csehov-színésznőnek? Állítólag érti, amit játszik. Számvetés, önvizsgálat. A való életben is! Tudja ezt maga jól. A vastag falú pohár, amiben vodka vet apró hullámokat, jó lehet nagyítónak. Speciális fénytörés.

Belafont Noémi üres lakásba tért haza, nem tudta elmesélni senkinek, hogy hová is küldte el Csehovot, a kimért okoskodásaival együtt. Régebben ez a közös játékaik egyik csúcspontja volt, hogy élete nagy szerelmének túlzó teatralitással eljátszotta, már megint mivel is fárasztotta az orosz irodalom felcsere. Mire az ő szerelme nevetve azt válaszolta, nagyon is oda kellene figyelni Anton Pavlovics mondandójára, nem véletlenül ironizálnak a *Sirály* hősei a „házi használatra szánt, közérthető, sekélyes morálon”, mert ehelyett valami nemes, nem hajlítható erkölcsi mércére vágynak. A színész nő kézfejét Kleopátra-tartásba helyezve, kimódoltan legyint ilyenkor, és azt mondja, ő nem éri fel ezeket a magasságokat, de hát kettejük közül úgyis az ő nagy szerelme az intellektuális fáklya, és ő ezért van odáig érte. Mutatja, hogy meddig. Kevés, durcázik az ő szerelme, így telt a kedvük.

A kereskedelmi televízió reggeli adásában futottak össze. Ez maga volt a végzet, mondta később szinte fuvolázva Belafont Noémi, mire az ő élete szerelme meg azt, hogy nem a végzet, hanem a MÁV. Vidékről kellett volna felérnie a stúdióba, a vonat másfél órát késett, így a vele készítendő interjút eltolták, pont arra a napra, amikor Noémi volt adásban.

Belafont Noémi műsort vezetett reggelente az egyik kereskedelmi tévében kétszer-háromszor egy héten. Pár éve szippantotta be a szórakoztatóipari Moloch, a nézettség tornára fogott tévének szüksége volt az új üdvöskére, Noéminek meg arra, hogy egy alkalommal több gázsit kapjon, mint a havi fizetése a társulatnál. Nem csinált titkot abból, hogy szeret jól élni, nem veti meg, úgymond, az anyagiakat. Legfeljebb kicsit azokat, akiket ezért szolgálnia kell. „Maga azért a kelletnél talán jobban szereti a pénzt”, mondta egyszer Ibsen mellételepedve a tévé éttermében. Majdnem mint-ha szemrehányást akarna tenni.

– Hát nem a maga darabjában mondom Nóráként, hogy a pénz fontos. „Nemcsak a szükséges, hanem sok, jó sok pénz.”

– Mérték, drágaságom, mérték. A mohóság nem női erény.
– Ne prédikáljon itt nekem! Ha úgy tartja kedvem, „prédamadár” leszek. Ez is a maga szava, nem?

Ibsen kelleetlenül elhallgatott, nem forszírozta a továbbiakat.

Noémit nem pusztán a pénz vonzotta, hanem mindenek előtt a hírnév. Arra vágyott, hogy látsszon. Bármilyen áron. Hogy ő legyen a középpontban, róla szóljon a média, vagy ő szóljon a médiában. A színpadon is pontosan az a típus volt, aki ha kellett (és néha kellett), kitakarta partnerét.

„Szerencsére minden rossz tulajdonság megvan bennem ahhoz, hogy jó színésznek legyek.”

Imádkozta a népszerűséget, nem zavarta, ha az utcán megszólították (más kérdés, hogy nem mindig lehetett biztos benne, nem tévesztették-e össze, fájdmárára, legnagyobb riválisával), a boltban látványosan körbesétált, míg kiszúrta az eladót, akinek a szemében megcsillant a ráismerés fénye, és akkor előadta a művésznő a hétköznapiakon című magánszámát.

Mást, aki ilyen látványosan hajhászta a népszerűséget, és ennyire szerette a pénzt, már úgy utáltak volna a szakmában, mint szabadtéri előadáson a bogarakat. Noémit azonban nem. Ő ugyanis kihasználta a lehetőségeit és önzetlenül segített a kollégáin, ahogy csak tudott. A kertvébe sorra hívta be a pályatársakat interjúra, a producereket szinte legázolta, hogy „ugye, Lacikám, te is úgy látod, mert ha nem így volna, az mérhetetlen szakmai rövidlátásra vallana, hogy az én nagyszerű kollégáim fénye úgy világítja be a műsort, ahogy reflektorok a stadionokat (erre a hasonlatra mukkanni se mert senki), és az világra szóló gyalázat volna, ha az ő drága idejüket és páratlan tehetségüket nem honorálnánk megfelelően.” Mutatóssággal gázolt ki az interjúalanyoknak.

Belafont Noémi – különösen kezdetben – szinte habzsolta a bulvárszféra adta népszerűséget, hírnévvel a tetején. De azt ki nem állhatta, ha valaki emlékeztette arra, hogy hány csillagos produkcióból habzik ki ez a népszerűség.

– Ha jól látom, maga itt éppen a celebszféra ganájában húzza végig a tehetségét, az igénytelenség mocsarában hempergeti a művészetét, és ennek a vétkes negligenciának következményei lesznek – dohogott Henrik Ibsen, aki nem sokkal azután tűnt fel Belafont Noémi életében, hogy a kereskedelmi tévék portékája lett.

– Nem jól látja – sziszegett felhúzott orral Noémi, de úgy, hogy az az orrfelhúzás hallható volt –, és elmehet maga ezzel a finnyás sznobizmusával, hogy így lenézi a közönség ízlését. Idejétmúlt hisztéria. Azt hittem, ez már Oslóban van. Haha!

– Nos, ami megvetendő, az megvetendő, akárhogy csillog is. Van, ami nemes, és van, ami alantas. Fennkölt feladatunk, hogy tudjunk különbséget tenni közöttük.

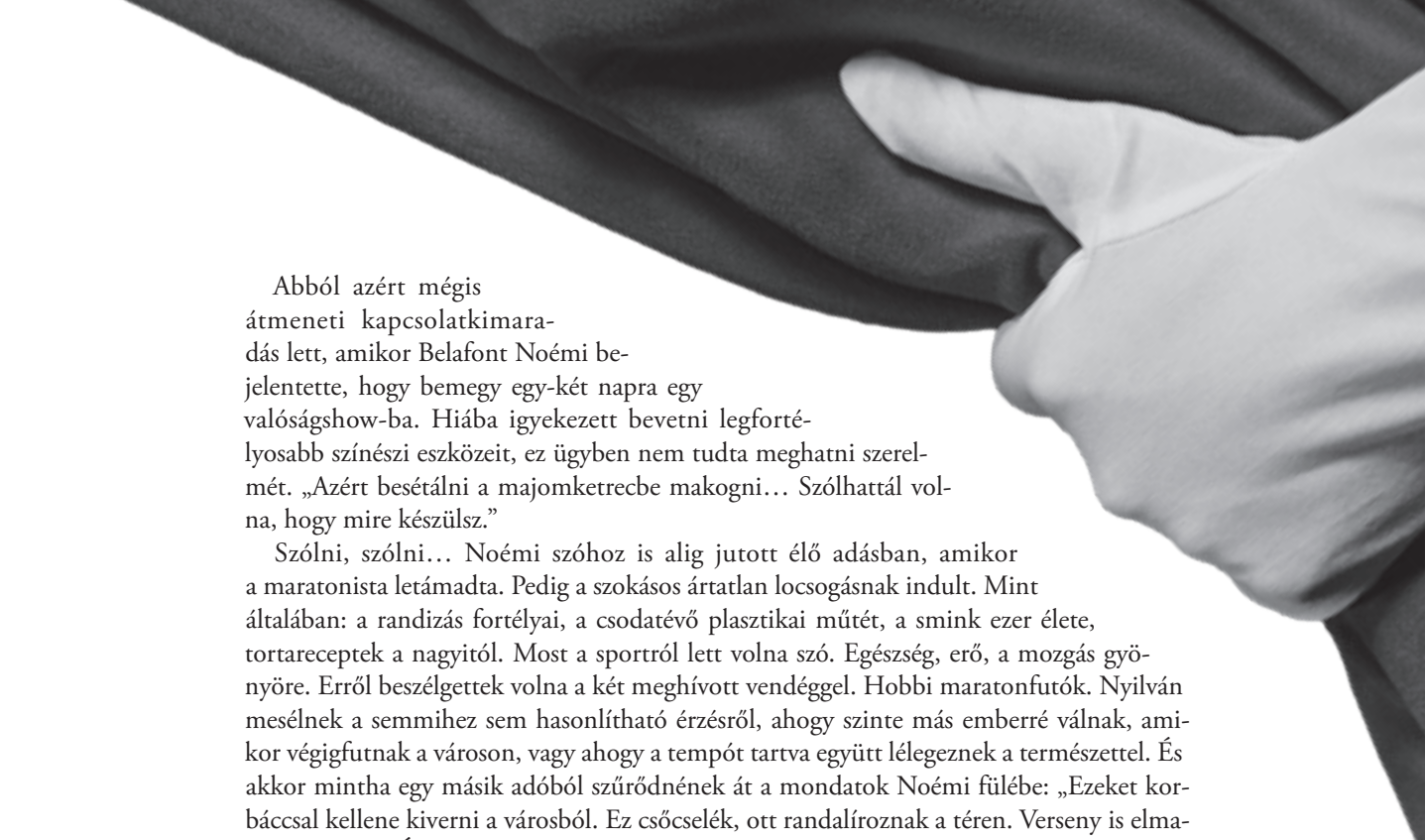
– Micsoda poros, unalmas szemlélet ez! Ezért olyan nehéz játszani a maga darabjait. Mert porosak. Ha az én tehetségem nem lenne – Noémi színpadiasan gesztikulál –, a maga darabjai előadhatatlanok volnának. Tuti bukás mind. De tudja mit, szerep mind a kettő, és passz.

– Hát erről beszélek. Ha magának az a szédült reggeli kotkodálás csak olyan szerep, mint este Csehovot vagy Martin McDonagh-t játszani, akkor maga máris ott tántorog a romlás előszobájában.

– Ezt most maga tényleg mondta, vagy képzelődöm?

Mikor otthon – az eredeti dialógus paródiájaként – előadta, hogy miféle vitába keveredett Ibsennel, az ő élete nagy szerelme visszafogottan bár, de mintha inkább Ibsen pártját fogta volna. Ez persze nem volt Broadway-rengető meglepetés Noémi számára, sejtette, hogy az ő kedvese szintén nem rajongott a celeb-univerzumért. „Ugye azért azt tudod, hogy amikor egy tehetségkutató első fordulójában kiesett primadonnájával arról kelemkedsz, milyen szálkásak is lehetnek a világot jelentő deszkák, akkor nem ugyanarról a színpadról beszéltek?”

A nagy szerelem tartózkodó volt és tapintatos. Hogy esetleg bele akarna szólni a színész-nő életébe? Még a látszatát is („honnán volna jogom...”). Ha egyszer az ő kedvesének erre a „csillagásterápiára” van szüksége... Ő legfeljebb azt kérdezheti: Noémi tényleg pontosan tudja-e, hogy mire van szüksége. És ezt néha finoman tényleg meg is kérdezte. Magától pedig azt, ugyan mi köt és tart ilyen szorosán össze két ennyire különböző embert. Mi más, mint a lebírhatatlanul erős vonzalom. Ami szinte teljesen elfeledtette velük, hogy hiába élnek ugyanabban a világban, ha más koordináták között.

Abból azért mégis átmeneti kapcsolatkimaradás lett, amikor Belafont Noémi bejelentette, hogy bemegy egy-két napra egy valóságshow-ba. Hiába igyekezett bevetni legfortélyosabb színészi eszközeit, ez ügyben nem tudta meghatni szerelmét. „Azért beszélni a majomketrecbe makogni... Szólhattál volna, hogy mire készülsz.”

Szólni, szólni... Noémi szóhoz is alig jutott élő adásban, amikor a maratonista letámadta. Pedig a szokásos ártatlan locsogásnak indult. Mint általában: a randizás fortélyai, a csodatévő plasztikai műtét, a smink ezer élete, tortareceptek a nagytól. Most a sportról lett volna szó. Egészség, erő, a mozgás gyönyöre. Erről beszélgettek volna a két meghívott vendéggel. Hobbimaratonfutók. Nyilván mesélnek a semmihez sem hasonlítható érzésről, ahogy szinte más emberré válnak, amikor végigfutnak a városon, vagy ahogy a tempót tartva együtt lélegeznek a természettel. És akkor mintha egy másik adóból szűrődnének át a mondatok Noémi fülébe: „Ezeket korábban kellene kiverni a városból. Ez csőcselék, ott randalíroznak a téren. Verseny is elmaradt miattuk. Úgy kellene bánni minddel, mint azzal a söpredékkal a videón. Leteperni, megtonfázni. Ugye magának is az a véleménye, hogy ezek hazaáruló huligánok...” Noémit a szó váratlan felbukkanása lepte meg. Régiesnek vagy idegennek találta: huligán, talán az orosz hírekben hallotta így használni. Akkor ocsúdott, hogy a maratonista őt faggatja, amikor a férfi szigorú tekintettel megismételte a kérdést. Noémi feszengve hebegett, partnere oldotta meg a helyzetet, valami heherészős átkötéssel elhúzta más irányba a beszélgetést. Búcsúzáskor a férfi metszően Noémire nézett: „Remélem, nem ezeknek a pártján áll.”

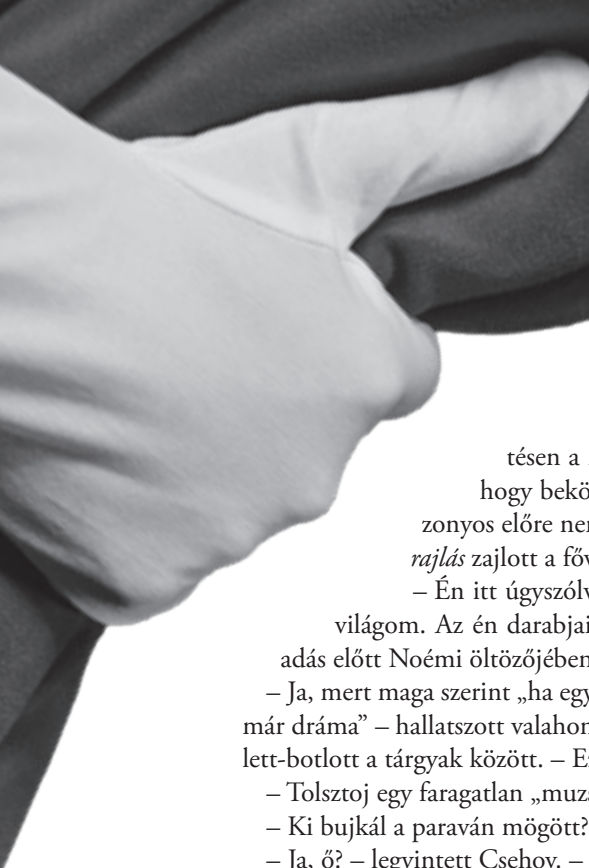
Noémi bódultan állt, zavarában még a mikroportot is a táskájába tette, a szerkesztő bökte oda flegmán, hogy a „fasi-pasi” a *morajlás* résztvevőire volt kiakadva.

Belafont Noémi igyekezett távol maradni a politikától amennyire lehet, csak éppen a politika nem akarta távol tartani magát az emberektől. Így Noémi azzal azért muszájból tisztában volt, hogy ami körülveszi, az „egy igen-igen kemény, kemény világ”.

Dramaturg barátja szavai csengtek néha a fülében, aki azt mondta: úgy érzi, mintha letakarták volna az országot egy óriási fekete lepellel. Ami rettentő hasznos dolog, mert a hipokrita külvilág gyászolhatja így az elveszett országot, viszont egyúttal úgy tehet, mintha nem látná, mi történik a lepel alatt.

„Ezek praktikus okokból gazemberek és élvezetből aljasok”, folytatta volna még a kiábrándult dramaturg, de amikor az ilyen és hasonló kitételekhez ért, Noémi látványosan ásírtott. „Már megbocsáss, drága laborfalvirózám – jegyezte meg pikírten a dramaturg –, ha te becsukod a szemed, legfeljebb nem fogod látni, hogy mikor gyak meg a valóság, de attól még annál fájdalmasabban fogod érezni.”

Az persze egyáltalán nem volt igaz, hogy Belafont Noémi vak lett volna, csak a legkevésbé sem bánta, ha mások annak tartották. Látta ő a környező világ történéseit, hogyne látta volna, csak a maga belső, színházi látcsövén keresztül. Írók, dramaturgok, hasonló mihasznák vették körül – szedett-vedett én-zsonglőrök, ahogy az egyik szobrász nevezte a társaságot –, persze, hogy hallott arról, miként erősödött fel szinte váratlanul a *morajlás*. A törzshelyükön, ahová jó bort és némi vizezett szabadságot hörpinteni gyülekeztek, régebben például izgatottan tárgyalták a híressé lett temetésen történeteket. A *nemet mondók* egyik legendás alakja távozott el, a kormányrajtós persze elengedett pár ízléstelen, gyalázkodó passzust, ahogy szokta. Búcsúztató beszédét a híres filozófus a sértő mondatokból ollózta össze úgy, hogy méltatássá forgatta át azokat. A férfi tiszta kékben volt, öltöny, ing, nyakkendő, még kék cipőt is kerített valahonnan, ami nem lehetett olyan egyszerű. Sokan a gyászolók közül szintén talpig kéket viseltek. Akkoriban dúlt a hivatalos kék kampány. E gyászelőadás részleteit szí-

nezték a barátaik ak-
kor este. Noémi hall-
gatta a vitába feledkezett társa-
ságot, és annyit mondott, szinte csak
maga elé, hatásos díszletezés – hiábavaló tar-
talom. Hónapokkal ezelőtt még úgy tűnt, azon a teme-
tésen a reményt is sírba teszik. Akkor még elképzelhetetlen volt,
hogy bekövetkezik, amire senki sem számított. A videó lett az a bi-
zonyos előre nem látható fordulat. Szokatlanul nagy létszámú, heves *mo-
rajlás* zajlott a fővárosban. Ezt szidalmazta a riportalany.

– Én itt úgyszólván tanácstalan vagyok. Tüntetés, politika, az nem az én
világom. Az én darabjaimban nincs „cselekvésorgia” – mondta Csehov este elő-
adás előtt Noémi öltözőjében, nagyot szívva a szivarjából.

– Ja, mert maga szerint „ha egy részeg felcser hever a díványon és odakint esik az eső, az
már dráma” – hallatszott valahonnan a paraván mögül csörömpölés közepette, valaki cset-
lett-botlott a tárgyak között. – Ezt mondta Tolsztoj a maga darabjairól.

– Tolsztoj egy faragatlan „muzsik” – zsémbelt Csehov.

– Ki bujkál a paraván mögött? – kérdezte Noémi elkerekedett szemmel.

– Ja, ő? – legyintett Csehov. – Ő Sartre, feldönt mindent, mert fennhordja az orrát.

– Az élet lényege, kedvesem, a választás. Meglátja maga is, válaszút elé kerül majd, és
nincs kitérés – hallatszott most távolabbról, mintha Sartre leült volna a paraván mögött.

– Na, hess, kifelé az öltözőmből! – ripakodott rájuk Noémi.

A *Nóra* előadásáról taxival mentek haza nagy szerelemmel, némaság telepedett köré-
jük. Noémi tudta, hogy nem volt igazán jó. Utoljára főiskolás korában érezte úgy, hogy
nem volt egészen jelen a színpadon. Mintha negyedrészt kilógna a szerep mögül. A kö-
zönség ezt nem észlelte, nem látta a szerep fedésében olykor elkészülő gondolataival küsz-
ködő Belafont Noémit. Nagy szerelem viszont igen. De nem tette szóvá. Otthon botlado-
zott a beszélgetés, semmiségek körül toporogtak, mígnem a nagy szerelem kicsit remegő
hangon, mint aki palástolni akarja indulatát, ugyanakkor nem bánja, hogy ez látszik, azt
mondta, Noémi azért lehetett volna karakánabb reggel azzal az emeletes barommal. No-
émi szinte gondolkodás nélkül húzódott a pillogó szemű naiva szerepe mögé, aki nem ért
ilyen magasaróptú dolgokhoz, mint a közélet, mert ő csak egy butácska színésznő, mire az
ő nagy szerelmének a koreográfia szerint vélhetőleg olyasmit kellett volna mondania, hogy
egy álnok ribanc vagy, de így szeretlek. Most azonban nem mondta. Ez most nem játék,
jegyezte meg egyáltalán nem tettett morcossággal. Noémi azonban kisiklott, mondván,
ő csak a játékban van otthon. „Mintha a kedvenc szerzőid szerint a játék arra volna való,
hogy bemutassa a valóságot, nem arra, hogy legyen hová menekülni előle. A valóság pe-
dig az, ami a téren zajlott. Persze ha akarod, tekintsd erőből rendezett előadásnak. Csak
nem valami vidám. A téren bóklászó drámai hősnünk erőszakos, agresszív sétálással provo-
kálta az őt békésen ütlegelő egyenruhásokat. Minden okuk megvolt, hogy félholtra ver-
jék.” Valaki felvette a jelenetet, amiről nagy szerelem beszélt, és a videó bejárta az egész vi-
lágot. A szcéna főhőse Pálos Tibor ismert alkotmányjogász, a hatalom ellenfele, akit min-
den látható ok nélkül alaposan elpüföltek. Aztán meg bekaszlították, és vádat emeltek elle-
ne. Mindenki meglepetésére a reakció azonban nem össznépi sunyítás volt, hanem foko-
zódó *morajlás*. A hatalom is megfeszült kicsit, ami nem sok jót jelentett, tudta mindenki:
acsargás és nagy lejárató kampány lesz.

„Szerepelek a »Szabadságot Pálos Tibornak« című videón. Az arcomat adom hozzá”, mond-
ta tárgyyszerűen Bogdán Regina, a színésznő élete nagy szerelme. A videó nyílt ellenszegü-
lésnek, (ön)veszélyes vállalkozásnak számított. Hirtelen úgy tűnt, mintha Noémi homlo-
ka üvegből volna, és látni lehetne a mögötte forgó kerekeket. „Számba veszed, hogy mit
jelenthet mindez a te karrieredre nézve. Jól sejtöd, nem éppen díjesőt és vastapsot”, mond-

ta Regina hidegen, és a falra rögzített rekeszes bárszékereyből italt töltött magának. Ragaszkodtak ahhoz, hogy bérelt lakásban éljenek, szerelmük terét ne szennyezze be a tulajdonosi fölény. A posztanarchista rebel design és a rusztikus after-art bohém keveréke bizarr és mégis ízléses stílust varázsolt a lakásba. Nem otthont akartak, hanem rejtekhelyet. Egymást szerető nők örültek, ha találtak vagy építettek maguknak egyet a fekete lepel alatt.

De hát mi köze neki, mármint Reginának, ehhez az ügghöz, Noémi kereste a szót, hogy pontosan milyen ügyről is beszél, amibe az ő szerelme bele óhajtott keveredni. „Emberjogi” vetette közbe Regina, ezt a szót „kerested”. Egy menő válóperes ügyvéd mit avatkozik politikai ügyekbe, érvelt látszólag logikusan Noémi, de érződött, attól tart, hogy a biztosan lezúduló áldásból neki is jut bőven. Évfolyamtársa volt, mondta Regina, kedvelték egymást Pálossal, szerelmet is vallott egykor, de hát az ismert oknál fogva, fintorgott Regina, azt a játékot nem játszhattuk egymással. Pálos mégis falazott neki nem is egyszer, amikor tanácsos volt mutatni, hogy neki is van ám hímes tojása. (Noéminek ez könnyebben ment, elég volt elhíresztelnie, hogy éppen melyik színészt terítette magára, mint valami pelerint, a kiválasztott büszkén bazsalygott, mint a halloween-tök.)

A többi meg becsület és tisztesség dolga, tette hozzá némileg teátrálisan Regina. Meg hogy ezek elmennek a picsába.

Úgy lett. Nem sok jó. Ami következett, arra részben lehetett számítani. Bár „hitványságban” mindig képesek rekordot dönteni. Aljasságszteroid, csak úgy tömik magukba”, mondta Noémi dramaturg barátja. *A családi boldogtalanság vámszedője a rendbontó mellett, A politikában kavár a válóperek méregkeverő milliomos amazonja*, ilyesfajta címek jelentek meg a lapokban. „Azért az biztató, hogy az alávalóság nem jár együtt hibátlan stílusérzékkel”, toldotta hozzá a dramaturg. Noémi idegesen pergette a site-okat a laptopján reggel a stúdióban, kicsit szégyellte, hogy arra gondolt: ez még mindig jobb, mintha... Szerencse, hogy éppen túl vannak a rózsaszín kampányon. A hatalom időről időre intenzív kampányt indított a színek ellen. Bujtogattak már a vörös, a kék, a rózsaszín ellen, most éppen a zöld volt soron. Nem is akarták, hogy bárki félreértse a célzást. Ilyenkor a boltokból eltűntek a vörös vagy a rózsaszín holmik, senki nem hordott mondjuk zöld ruhát, nem vett rózsaszín telefont, még a mosószeres flakonok közül is eltűnt a kék, ha az a szín volt anatómia alatt.

A harmadik vendéget kihúzták a forгатókönyvből. Noémiben csak most tudatosult, hogy valójában már nem lepődik meg azon sem, hogy nem lepődik meg. Az utóbbi időben egyre gyakrabban kellett szembesülnie azzal, hogy bizonyos vendégeket végül nem engedtek kamerák elé, a nem is tudja kik, ott fent. Nyilván nem telegének, mondta az utált adásrendezőnek, aki úgy csinált, mintha zárható fülei lennének, és nem minden szót eresztene át a hangreteszen. De ezúttal nem volt beírva a szkriptbe, mint máskor, legalább sietős kézírással, hogy ki érkezik az eredeti vendég helyett. Valami hivatalnokféle lehet, gondolta Noémi, ahogy a férfi belezuttyant a székbe. Drága, de nem túl elegáns öltöny, fontoskodó arckifejezés. Az utolsó pillanatban szóltak rá, hogy állami kutatóintézeti nagykutya. Rákszerűm.

Noémi igyekezett okosan hallgatni, néha a papírjaiba mélyedt, mintha oda lenne vésvé a téma sorvezetője, hagyta a férfit beszélni, aki a rákkutatás fontosságáról mondott közhelyeket, mígnem Noémi egyszer csak azt hallja – először azt hitte, rákeverték valamit a headsetjére –, ezek a társadalmi rend ellenségei, olyanok, mint a rák. Szétroncsolják a társadalom egészséges szövetét. Ki kellene ezeket vágni az ép testből. Noémi értetlenül bámult a férfira. „Erről a Pálosról beszélek. Meg az ügyvéd bandáról.” Noémi annyit hebegett, hogy ő politikával igazán nem, meg nem ismeri ezeket az embereket...

Este görcsösen játszott, nem érezte jól magát a színpadon.

– Nem akarok kellemetlenkedni, de a végén elrontja a darabomat – dohogott Ibsen az előadás után. – Én mondtam, hogy nem kel-

lene ezzel a kereskedelmi bóvlival összeadnia magát. Ez megeszi a tehetséget. Olyan, mint a rák.

– Provokátor lehetett. Azt mondják: szoktak beküldeni ilyeneket, de hozzám még nem – morfondírozott Noémi, rá se hederítve Ibsenre.

– Nem az a baj, hanem az az egész rémes világ. Az a kispolgári fertő, ami ellen a darabjaimat írtam. Csak persze színesebb, szagosabb.

– Ne káráljon már, Henrik, hadd gondolkozzam!

– Drága művésznő, a létezés kockázatai. Maga játszta Lizzie-t, tudnia kell – hallatszott a mosdó félig nyitott ajtaja mögül –, nem lehet megúszni.

– Jean Paul, ha leverni a parfümömet, én a pápisták kezére adom! Meg különben is, hagyjon ezzel békén! Én csak játszani akarok, érti, látszani. – Nem lehetett eldönteni, hogy hangtévesztés volt-e.

Sikkasztott a család ügyvédnö, a felforgató eszmetársra. Egy hirtelen a semmiből felbukkant nő azt vallotta, sok millió forintot helyezett letétbe Bogdán Regina ügyvédnö irodájában, és a pénz eltűnt. Később egy független lap kiderítette, hogy koholmány az egész. Rászálltak a lapra is.

Bogdán Reginát bilincsbbe verve vitték el, a műsört elsősorban a kameráknak rendezték, hogy jól mutasson az esti híradóban. Állítólag ellenállt a rendőri intézkedésnek. Mind az ötven kilójával. Noémi restellkedve gondolt arra, jó, hogy Regina már akkor elköltözött a bérelt lakásból, amikor az első gyalázkodások megjelentek az újságokban. Nem szakításról volt szó, csak – ahogy nevezték – szükséges „logisztikai manőverről”. „Nem akarok kompromittálni”, mondta Regina, ahogy pakolt a bőröndjébe. Noémi hallgatott. Vacska egy darab volt ez. Utólag gondolt arra, talán ha tett volna egy gesztust.

Reginát egy hét után kiengedték. Csak egy szót mondott a telefonba: tudják. Noémi hezitált, felvegye-e, amikor meglátta a kijelzőt. „A rohadt életbe, nem lehetek ennyire gyáva”, mondta félhangosan. Aztán meg azt, hogy „de”. Biztos volt benne, hogy lehallgatják. Eleinte alig akart telefonon beszélni, később azonban már nem izgatta, hogy idegenek fülélik az életét. „Rögtönözz nekik egy szextelefonos gírlt, baromi jól csinálnád”, javasolta a dramaturg, természetesen a telefonba. Noémi fásultan gondolt arra, ugyan mit tudhatnak meg még róluk, ha már a tényt tudják. Az épp elég. Nem volt kellemes érzés ott, ahol még csak rózsaszín kampány sem kellett ahhoz, hogy a televízióban műsört készítsenek arról, hogyan kell kiegyenesíteni a ferde hajlamot.

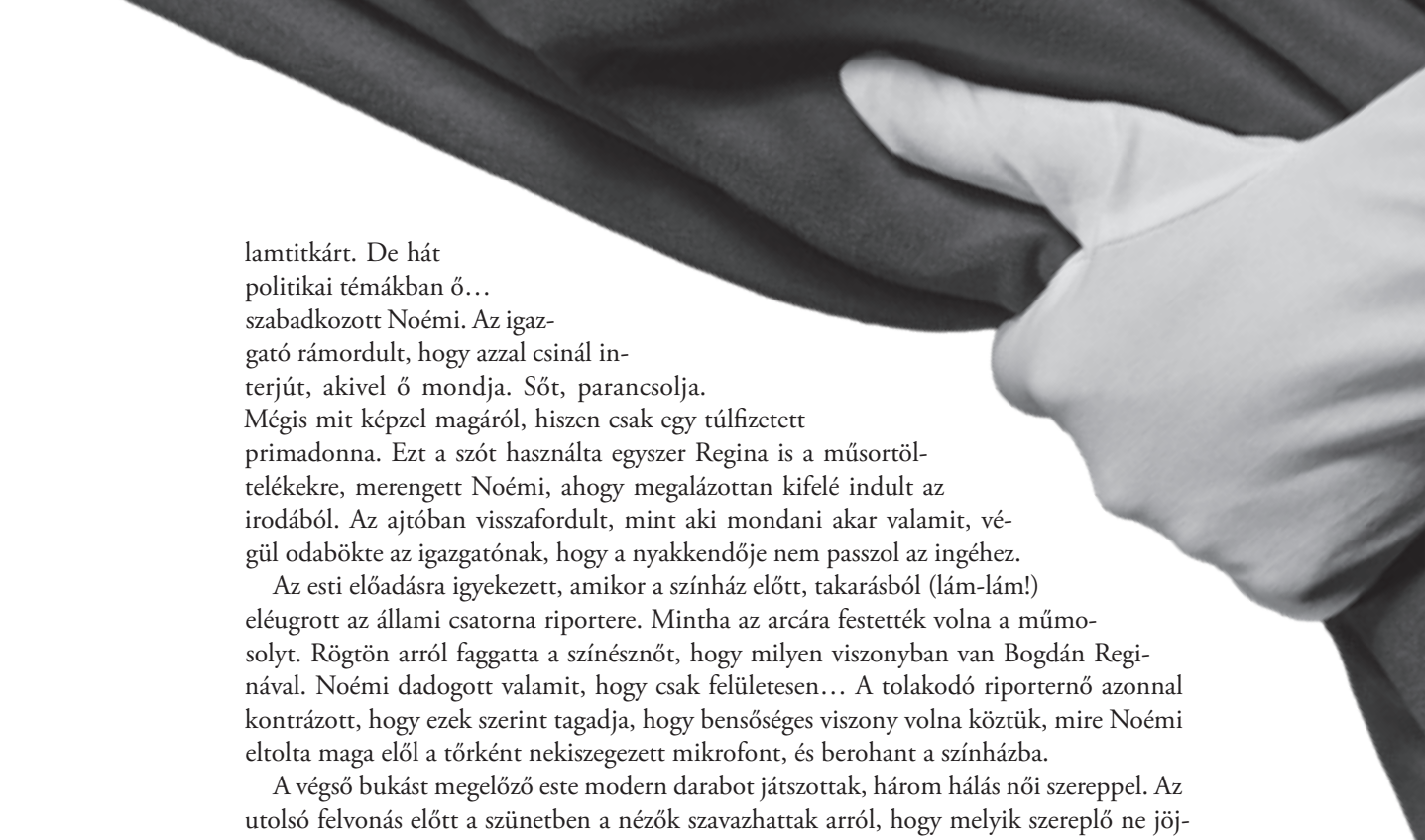
A letartóztatásáig Regina sem sejtette, hogy mi mindent tudnak róla. A rendőrök udvariasan bántak vele, nem akarták presszionálni. Egy alkalommal viszont a kihallgató tiszt váratlanul odament hozzá, erőszakosan felrántotta a székből, az asztal pereméhez szorította, és egészen közlelől az arcába sziszegte: „Megdughatnám, ha akarnám. Mindig izgatott, milyen lehet egy leszbí piccsával dugni.” Majd visszaült a helyére, rezzenéstelen arccal folytatta az előtte heverő akta tanulmányozását.

Amíg Bogdán Regina börtönben volt, aláírásgyűjtési kampány kezdődött a szabadon bocsátását követelve. Mindenkit meglepett, hogy az embereket nem bénította félelem, sokan nevüket adták, ami pedig igen drága kincs volt egy olyan helyen, ahol mindenki névtelen akart maradni. Belafont Noémi nem írta alá az ívet. Arra hivatkozott: róla köztudott, hogy politikai ügyekkel nincs jó viszonyban. „A politika nem jó szerető”, tette még hozzá szándékos frivolsággal. Csodálkozott, hogy egyáltalán megtalálta őt a petíció. Csapda lehet. Figyelik nyilván. Néha az utcán hirtelen megállt kirakatot nézegetni, valójában a környeztetét fürkészte, ki lassítja a lépteit az övével együtt. „Attól még, hogy paranoiás vagy, elképzelhető, hogy tényleg követnek”, bölcsekedett a dramaturg.

Belafont Noémi este pocsékul játszott. Azt hitte, már a közönség is észrevette. Pedig még nem.

A reggeli műsorban hasonlítani kezdett a riportalanyaihoz. Heherészett, búbájoskodott, szinte erőltetetten jópofizott; szíóka, bocsika, mondta, pedig eredendően gyűlölte a gügyögős regisztert.

Adás után a csatorna igazgatója magához rendelte. Addig talán egyszer beszéltek személyesen. Akkor mintha bókolni is próbált volna a férfi. Csak nem mostanra jutott el a randevú ötletéig, találgatta Noémi. Ám a férfi ridegen közölte, hogy a jövő héten beültet hozzá egy ál-

lamtitkárt. De hát politikai témákban ő... szabadkozott Noémi. Az igazgató rámondta, hogy azzal csinál interjút, akivel ő mondja. Sőt, parancsolja. Mégis mit képzelt magáról, hiszen csak egy túlfizetett primadonna. Ezt a szót használta egyszer Regina is a műsortöltelekekre, merengett Noémi, ahogy megalázottan kifelé indult az irodából. Az ajtóban visszafordult, mint aki mondani akar valamit, végül odabökte az igazgatónak, hogy a nyakkendője nem passzol az ingéhez.

Az esti előadásra igyekezett, amikor a színház előtt, takarásból (lám-lám!) eléugrott az állami csatorna riportere. Mintha az arcára festették volna a műmólyt. Rögtön arról faggatta a színésznőt, hogy milyen viszonyban van Bogdán Reginnával. Noémi dadogott valamit, hogy csak felületesen... A tolakodó riporternő azonnal kontrázott, hogy ezek szerint tagadja, hogy bensőséges viszony volna köztük, mire Noémi eltolta maga előtt a törként nekiszegedett mikrofont, és berohant a színházba.

A végső bukást megelőző este modern darabot játszottak, három hálás női szereppel. Az utolsó felvonás előtt a szünetben a nézők szavazhattak arról, hogy melyik szereplő ne jöjjön ki a színpadra. Három különböző városból indulnak el egy esküvőre egy negyedikbe, és egyiküknek törlik a repülőjárát, valami ilyesmi volt a dramaturgiai indok. Annak függvényében aztán, hogy a nézők kit „hantoltak el” a szünetben, a szerző három különböző variációt dolgozott ki a folytatásra. A mű belső logikája szinte kínálta, hogy Belafont Noémi figuráját szavazza ki a közönség, de ez eddig sohasem történt meg, annyira szerették őt a színpadon látni. Aztán most először mégis. Ő tudta legjobban, hogy hamis volt, mesterkelt, csiricsaré (ahogy mások harsányságát kritizálta korábban megvetően), az viszont szörnyen bántotta, hogy ez már ennyire nyilvánvaló a nézők számára is.

– Mondtam, hogy nem lesz ennek jó vége – morgott Ibsen.

– Mert folyton vészmadarazik. Magánál még az én *Sirályom* is vészmadár lenne – dördült rá Csehov.

– Oda a tehetségem – zokogott fel Noémi, kicsit túlozva. De a kétségbeesése őszintének tűnt. – Mi lesz így velem? Hogy kapom vissza a tehetségem?

– Kapja? Talán szerzi. Azért egy-két dolgot magának is tennie kellene ezért.

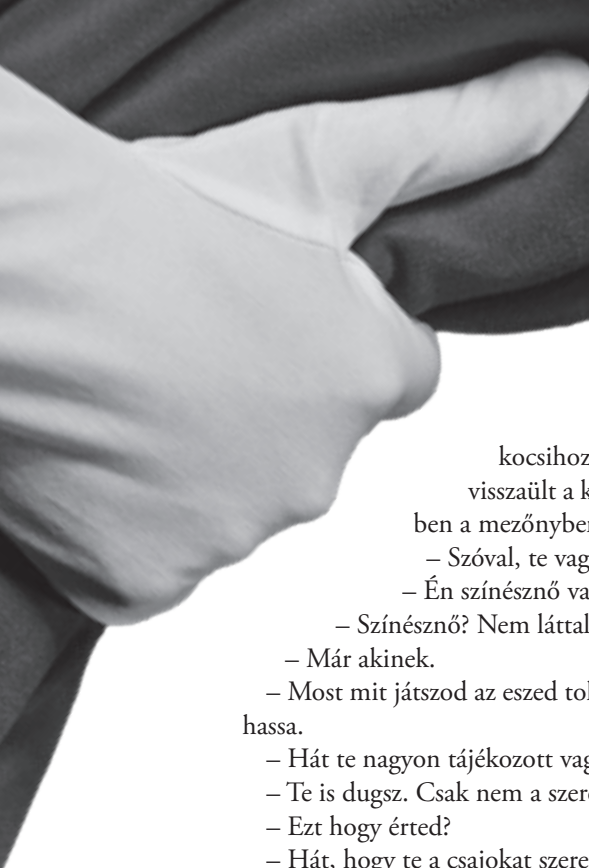
– De mit?

– Még jó, hogy Jean Paul eltévedt. Szerintem, rossz öltözőbe nyitott be. Már a választás fontosságáról papolna. De annyiban igaza volna, hogy döntenie kell, Noémi. Maga is tudja, hogy a színészet nem csak technika. Sőt, a legkevésbé az. Nagyon sok minden kell ahhoz, hogy a tehetség megáldja az embert. Még több ahhoz, hogy az elillant tehetség visszaszálljon.

Másnap a *Sirályban* bekövetkezett a végső bukás. Nem tarthatott tovább az önáltatás. Mielőtt bénultan lebotorkált volna a színpadról, Belafont Noémi egy önkéntelen pillantást vetett a nézőtérre, mintha Reginát látta volna az első sorban ülni. De csak káprázat volt.

Szerencsére reggel nem volt adásban, nem tudta volna összefoltozni magát. Viszont a valóság show formájában dörömbölt az ajtaján, azt nem mondhatta le, akkora kötbér sújtotta volna. A szórakoztatóipar gyönyöre.

Roszkedvű, elgyötört és frusztrált volt, mikor belépett az úgynevezett villába, ami egy nagyra nőtt hot dogos bódé és egy félresikerült reptéri hangár keverékének benyomását keltette. Noémi tisztában volt azzal, hogy nem atomtudósok és Oscar-díjas forgatókönyvírók közé csöppen, de azért így is kanapéhoz szegezte a nivó. Ahogy szinte félálomban bámulta ezeket a tetoválasaik mögött ki sem látszó lányokat és fiúkat, Noémibe hirtelen belehasított a felismerés, hogy ezek a maguk korlátai között, durvábban, nyersebben persze, ostoba módon ugyan, de valami hasonlót akarnak, mint ő. Látszani. Küzdenek a hírnévért, érvényesülésért, a pénzért. Ezek nyíltan és lelkiismeret-furdalás nélkül kilövik egymást a képből, ha így elő-

nyösebb pozícióban mutatkozhatnak a felvételen. Dugnak, mint az üregi nyulak a kamerák közönyös tekintete előtt, akár reflektorfényben is, mert ezt kívánja a nézettségi indexnek álcázott producer. Noémi a zsúrkocsihoz sétált, töltött magának, és felhajtott egy vodkát. Mikor visszaült a kanapéra, az a lány telepedett le vele szemben, aki még ebben a mezőnyben is jelenség volt. („Gonosz mostahó”, így hívta a stáb.)

– Szóval, te vagy az a híres tévés ribi?

– Én színésznő vagyok.

– Színésznő? Nem láttalak semmiben. Dugni kell a szerepért?

– Már akinek.

– Most mit játszod az eszed tokját? A színésznők dugnak a szerepért. Ezt mindenki tudhassa.

– Hát te nagyon tájékozott vagy.

– Te is dugsz. Csak nem a szerepért. Meg nem csávókkal.

– Ezt hogy érted?

– Hát, hogy te a csajokat szereted.

– Mit dumálsz itt?

– Mindenki tudja, hogy azzal a rühes ügyvéd picsával kavarsz.

– Ezt te honnan veszed? Innen ki vannak tiltva a hírek. Benn vagy legalább három hónapja. Nem olvashattok újságot, már ha tudsz egyáltalán olvasni, nem nézhetnek tévét, internet sincs. Honnan vetted?

A tetovált lány zavarában az üdítő palackot nyomogatta, ami idegesítően pattogó hangot adott.

– Mindenki tudja azt. Meg azt is, hogy az egy rohadt leszbikus kurva. A nép ellensége.

Noémi izmai érzékelhetően megfeszülnek, a szája széle remeg, kicsit megemelkedik a kanapéról.

Anton Pavlovics Csehov leállítja a felvételt. Kimegy a konyhába egy pohár üdítőért. Azon tépelődik közben, hogy ő hogyan fejezné be ezt a drámát. Az ernyedt tunyaság, a belenyugvás ezen a ponton játszik még? Vagy mi lenne Ibsen megoldása? A női hősök elkötelezett megrajzolójává. Vagy Sartre az állandó választási mániájával, ő hogyan fejezné be a darabot?

De hát azért reality show a műsor neve, mert állítólag a valóságot tükrözi. Egy kereskedelmi tévében. Hát...

Na, lássuk!

Anton Pavlovics Csehov visszaült a helyére, a távirányítóért nyúlt, újra elindította a felvételt. ■ ■ ■

Nincs rajta

virágok engedik el kezemet a jeges parton
évekig préselődtek vaskos lexikonok lapjai között
dimenzióvesztett életük latinul zajlik tovább

jobb lett volna ha elragadja őket az áramlás
nézek utánuk bánatosan
de ez egy novemberi tófürdő
mozdulatlan homokos fövénye

nevetségesen kicsit lehet hajítani
a légyszárú bio-díszletekkel egy
szomorú történetben
felszínen lebegve apró összegörnyedő
testeknek hatnak eláznak elnehezülnek

kinőhetetlen ünnepi ruhák sosem
viselt rugdalózók fulladoznak
valamivel lassabban
mint azt elfelejteni lehetséges

mintha betűket rajzolnának a hátamra
érezem a szöveten keresztül is
összeolvasom őket de kimondva
egy holt nyelv legritkábban használt
szavának tűnnek

tükröt tartok a szád elé
de nem ajkad ívét akarom hogy lásd
hanem hogy megértsd nincs rajta pára
nincs rajta semmi pára

Fantomfájdalom

még tartja magát az indiánnyar
de a hajnal már forró kályhára cseppentett
folyadék s a rágcsálók minden rést
felkutatva próbálnak bejutni a házakba

megingathatatlanul hideg lettél
vadkacsák lábai ilyenek a hajnali vizekben
világgá mentem volna legszívesebben
mikor először éreztem ezt a kásásodó
lassulást

a mezőig jutottam ahol a megugrasztott
vadak fekhelyére kuporodtam
s markomba gyűjtöttem ott felejtett hőjüket
a talajhoz simuló növényzetből

éretlen dolog menekülni
jósolni az állé fatörzseire fújt neonpink
számokból tollasütők nyelébe
énekelni a gyermekkort

hazamenni felnőtt de annál kevésbé dicsőbb
útközben egy munkáskesztyűt
találtam az úttesten ott hánykolódhatott
hetek óta üresen újra és újra elgázolták

dermesztően élettelen volt
mint a lakás az utolsó estén
amikor még nem fűtök be
egy kéz hiánya nem tölthet be semmi űrt

szerettem volna bőrömön át
beleereszteni az állatok tiszta testmelegét
de tenyeren csak egy vándormadár
talpának rideg érintése ült

Kötőtű

délutáni tárgyak körvonalai
vergődnek lázadnak ne kelljen folyton
önmagukba visszatérniük
eltékozolt napok maradnánk még kicsit
azok melyek mint a szénsav a rosszul lezárt
ásványvizes palackból a kupak mentén
úgy somfordáltak el

a szekrény oldalán magasságmérő
csíkok kúsznak egyre feljebb
filccel húzták gyerekfejek fölött közvetlenül
az időmérés legkisebb mutatói
ezek fordulnak leglassabban és fájnak
legjobban néha lábujjhegyre áll
a változás begyorsulni látszik

úgy kellene legyen hogy az évszakok
elveszítsék ócska szimbolikájukat
ne az ismétlődés csak a hinta szédítsen
nem lassuló örökre lendülő
a kánikulában lopjuk az utak mentén
a tejes kukoricát s otthon este fogunk közé
szoruljanak a sárga csillagok

a szinonimaszótárban tizenegy
változatot találtam a szemre
egyik sem képes leírni hogy a mámor
egy pulóver melyből a szálakat húzva
szemenként bomlik le a varázslat

Juhász Róbert 1980-ban született Zalaszentgróton. Németnyelv- és irodalomtanár, művei többek között megjelentek a *Hévíz*, *Alföld*, *Tiszatáj*, *Bárka* hasábjain. Az idő elsősorban várakozni tanította meg. Szerinte minden attól függ, mivel töltjük a várakozást.

Nyitott szemmel, mint a bogarak

Zoltán kisfiú volt még, mikor egyik születésnapjára a *Hasbeszélők kézikönyvét* kérte ajándékba, akaratlanul is rendelkezve egész további sorsáról. Akkoriban még fel sem merült, hogy hasbeszéléssel fogja keresni a kenyerét – dolgozni egyáltalán nem szeretett volna –, tény azonban, hogy a csináld-magad kézikönyvből szorgalmasan tanult. Szerencsére szülei voltak annyira felvilágosultak, hogy ne vegyék zokon, ha fiúk babával játszik. Apja szívesen meg is nézte rögtönzött előadásait, és megvédte, mikor az anya azon háborgott, hogy: „Rendes ember nem csinál ilyesmit a saját otthonában!” Mamuska szerint a hasbeszélésben volt valami nyugtalanítóan illetlen, amit nem tudott elfogadni. Ugyanakkor mindhárman világosan látták, hogy Zoltán és anyja egymásnak lettek kitalálva, valójában ők a tökéletes pár: életükben az apa a véletlen intermezzo. Anya és fia szerették a dátumokat, betéve tudták a jeles napokat, családi ünnepeket, míg apuska azzal vagánykodott, hogy még a május elsejét – nem mellékesen: saját születésnapját – sem képes megjegyezni. A sors furcsa iróniája, hogy éppen egy május elseji napon csúszott meg a tömbházuk lépcsőjén, úgy összetörte magát, hogy soha nem épült fel. Zoltánnak az volt a benyomása, hogy a sajnálatos esemény évfordulóján fia megmagyarázhatatlan módon a szokottnál nyugtalanabb – ezt azonban nehéz lett volna bizonyítani.

Mindhárman érezték, hogy mamuska és fia egymásnak lettek kitalálva, már úgy érteve, hogy lelki társak, s így természetesnek vették, hogy apuska előbb-utóbb magukra hagyja őket, mégis nehezen viselték a változást. Zoltán már a baleset előtt is gyakran próbálta utánozni apuska hangját, több-kevesebb sikerrel, és bár az ilyesmit az apa sem tartotta igazán ildomosnak, büszke volt arra, hogy fia őt választotta gyakorlatainak eszközéül. Anyja legtöbbször az égnek fordította a tekintetét, és néha még a két kezét is a magasba emelte:

– Te fiam, hát gondolod, hogy be tudsz engem csapni? – kérdezte, de igazság szerint irigykedett. Őt még soha senki nem utánozta.

A temetésen kart karba öltve szipogtak. Mamuska mit nem adott volna azért, hogy még egyszer, utoljára meghallja férje hangját – vagy legalább annak Zoltántól származó kappan-mását, amely, attól félt, a tragédiával szintén elveszett. Ehelyett egy adott pillanatban mély, dörgő gyomorkorgás harsant föl a koporsóból. A mama vállon markolta és maga elé penderítette Zoltánt, könnyei között vészjóslóan sziszegett. Fia rémült bizonykodása valamennyire mégis meggyőzte, Zoltán ugyanis váltig tagadta, hogy a morajlás tőle származott volna. Apuska életében kétségtelenül hajlamos volt a legkevésbé helyénvaló pillanatokban korogni: korgott színházban és hangversenyeken, szerelmes enyelgések és gyerme-

kük fegyelmezése közben, az tehát, hogy a saját temetésén is korogjon, rá vallott. A gyomorkorgás, ha alkalomról alkalomra halkult is, azért még sokáig felhangzott, valahányszor kilátogattak a temetőbe. Anya és fia egymás kezét fogva ültek két-három naponta az október-vörös deszkapadon, a hervadó koszorúk (később virágágyás) alatt pedig dübörgött papuska emésztőrendszere.

Attól fogva a hang, amin Zoltán hasbeszélt, a megtévesztésig hasonlítani kezdett az apjára – ezt még mamuska is elismerte.

– Nahát, fiam, fenomenális! Te meg vagy táltosodva – mondta, amikor először, másodszor és harmadszor hallotta, de később sem szűnt meg álmélni. Fejlődése csoda számba ment, bár valószínűleg összefüggött a ténnyel, hogy éppen akkor kezdett kamaszodni (és mint ilyen: mutálni), a lényegyet tekintve kétségtelenül mélyebb okokra volt visszavezethető: nem lehetett véletlen, hogy egyes civilizációkban a hasbeszélőt, mielőtt munkába állhatott volna, az egész település szeme láttára rituálisan eltemették. Más helyeken – ezt Zoltán a kézikönyvből tudta meg – a hasbeszélő feladata volt az is, hogy az élők és halottak faluja közötti kapcsolatot fenntartsa. Az eljárás során a tanúk nemkívánatosak. A nők, ha éppen arra tévedtek (bár mi keresnivalójuk is lett volna arra), bedugták a fülüket. Mikor a hasbeszélő a vénekkal a temetőbe indult, az emberek elzárták az állataikat, mert emlékeztek még, hogy egy télen egy arra tévedt macskát – mert nem lehetett kizárni, hogy kihallgatta az elhunytakat – gyorsított eljárással perbe fogtak, és kötél általi halálra ítélték. Amikor azonban Zoltán és mamuska indult a temetőbe, egyikük sem titokzatoskodott – a lelkük mélyén örültek a tanúknak, még ha csak a sírkert fái fészkelő madarak is voltak azok, és az akkoriban elképesztő létszámban hozzájuk csapódó kóbor macskák. A tanúk jelenléte csak megerősítette őket az igazukban.

Miután a sír végleg elhallgatott, mamuskának jólesett volna, ha a fia sem utánozza többet papuskát, Zoltán azonban ebből mit sem sejtett. Saját hangja akkorra teljesen a felvettéhez hasonult: nem kis büszkeséggel nyugtázta, amikor önmagát hallgatva időnként a saját apjára ismert. (Szeretett ezt követően valamikori gyerekszopránján megszólalni – frapírozta a gondolat, hogy egy időre saját hangjának apja lehet.) Másrészt viszont az sem mellékes, hogy papuska egykori hangjának emléke anyában és fiában egyaránt sokat halványult, az sem kizárt tehát, hogy tévedtek, amikor Zoltán hangját az apa hangjának pontos másaként azonosították. Az ilyesmit lehetetlen ellenőrizni, a családi meggyőződés pedig a tárgyi bizonyítékoknál úgylis mindig erősebb.

Ha néhány éve még az is volt a hivatalos álláspont, hogy hasbeszélni – főleg otthon, a családi fészkek kellős közepén – igencsak megkérdőjelezhető viselkedési elvekre vall, mamuska idővel sokat enyhült a játék irányában. Megértette, hogy fia ezzel szeretné jobb kedvre deríteni. Egyre többet nevetett hát a trükkökön – hol ellágyult, hol gyönyörködött. Amerre Zoltán elhaladt, emberi hangon szólaltak meg a tárgyak: a szék például méltatlankodott, ha kihúzták a konyhaasztal alól, hogy ráüljenek („Egy fenék! Atyámuram, mentsetek meg, újra egy fenék! Hát komolyan ennyi a sorsom? Ti, gömbölyű, reszkető, hatalmas fenekek, fenekek, fenekek?”); a kenyér viszont göcögve kuncogott a pocakját csiklandozó kés alatt. Zoltán az állathangok utánzásáig is eljutott a kézikönyvben: megesett, hogy mamuskát inkább szomorú, mintsem rémes rémálmaiból trillázás – rigók, seregélyek, pacsirták és még harmincegy másfajta madár dala – ébresztette fel, ő pedig ilyenkor az éneket követve csoszogott ki a konyhába, és leült az asztalhoz a kis hokedlire. Mögötte Zoltán a szekrénybe bújva, a fazekak közül csivített. A lakás berendezése meglehetősen puritán volt, nélkülözte a csiricsáré díszeket. Az egyetlen kép, amit a falon tartottak, és amit Zoltán anyja valamikor régen egy magazinból vágott ki, esőverte kutyaólat ábrázolt valahol hegyvidéken. Ez a konyhaasztal fölött lógott bekeretezve.

Kamaszként Zoltánnak sem volt különösebben jó alvókája, sőt, nem ritkán egyáltalán nem tudott éjszakánként aludni, forgolódott az ágyban, és rettenetes gondolatok törtek rá, amelyekről pontosan tudta, hogy nappal gyerekjáték lenne elhessegetni őket, ilyenkor azonban erősebbnek bizonyultak nála – és az a nagy helyzet, hogy ezeken az éjjeleken, ha jobbat már tényleg nem tudott kitalálni, néha átment mamuska szobájába, hogy mellé bújjon, mint régen, amikor még kicsi volt. Egy napon, amikor újra ez történt, Zoltánt a paplan alatt megütötte a vészjósló, tökéletes nyugalom. Anyja élettelenül feküdt mellette, nem lélegzett,

főleg pedig nem horkolt, noha máskor – finoman és nőiesen – igen szokott. Zoltán nem mert hozzáérni, vacogni és üvöltöni kezdett, egyre panaszosabban, a végén már csak az üvöltés kedvéért üvöltve, mert mamuska időközben felébredt, és kezébe fogta a kezét, olyan biztatón, ahogyan csak ő tudta. Elmagyarázta, hogy éjszaka, amikor az ember álmodik, a lélek kihasználja, hogy neki semmi dolga, hátrahagyja a szívet és a testet, álmodjanak csak maguknak, amit jólesik, amíg ő elröppen kikapcsolódni, szállong a város felett, összeröffen más szabadidős lelkekkel. Ilyenkor pletykálgodnak és kanasztáznak – mamuska egyébként nem szeret kanasztázni. A lélek olykor múzeumba megy, kihasználva, hogy nem kell jegyet váltania, esetleg strandol, vagy meglesi a baglyokat. Ha Zoltán felő, ígérte mamuska, az ő lelkével is ez történik majd, akkor meglátja, micsoda jó muri a város fölött repkedni.

Csak hogy valami mégsem stimmelt a mamuska által elmondottakkal, ugyanis amikor Zoltán néhány év múlva valóban repdesni kezdett, ehhez korántsem kellett álmodnia, bőven elég volt elrugaskodnia az ablakpárkányról, ha felülről akarta hallgatni a denevéreket: felemelkedett, nemcsak a lelke, hanem a teste is. Minderre abszolút bizonyíték, hogy egy alkalommal beverte a térdét egy utcalámpa csúcsába, a térdkalácsa pedig fronthatásra mind a mai napig hasogat. Repkedni mamuskához hasonlóan ő is csak éjszaka repkedett, mert úgy érezte, képességét mindenáron titokban kell tartania. Tulajdonképpen még az is felmerült benne, hogy anyját sem avatja be, ez azonban nem volt életszerű. Lett tehát egy közös, féltve őrzött kincsük, ami nagyon jót tett – egyébként is kitűnő – kapcsolataknak. (Ebben az időben olyasmikről vitatkoztak, hogy a hang – a világ minden hangjának – visszaforgatásával visszafordítható lehet-e az idő, és Zoltán anyja azt mondta, elvileg talán működne, technikailag azonban képtelenség a világ minden hangját egyetlen szalagon rögzíteni. Egyébiránt mihez kezdene Zoltán, ha sikerülne? Zoltánnak erről nem volt pontos elképzelése, csak azt tudta, hogy az idő ura szeretne lenni.) Egyszer Vandának – későbbi feleségének – feszenge bevallotta, hogy ők egy úgymond légies család: mamuska ál-mában, ő pedig ébren repül. A maga részéről vállalt volna egy rövid bemutatót is, ha Vanda nem kezd el okoskodni, hogy a repülés mint lebegés képzete igencsak gyakori jelenség, amely az anyaméhbe való visszavágyásra utal. Vanda nem tudta, hogy amíg mélyen alszik, Zoltán meg-megszökik mellőle, és a város felett köröz, benéz a hálószobák ablakán, kihallgatja a magukban gajdoló részeket, baglyokat kerülget, gyönyörködik az alatta elsurranó utcafényekben, vagy felhőkben fürdeti pucér lábujjait.

Zoltán a többi gyereknél korábban kezdett félni bizonyos dolgoktól, és ez idegesítette – idegesítette egyrészt a félelem maga, másrészt annak időszerűtlensége. Az idegességgel pedig a következőképpen vette fel a harcot:

1.) Az iskolai történelemórák hatására kikísérletezte, milyen, amikor az ember a saját fejét hallja a porba hullani. Kiderült, hogy erre a hangra az is könnyedén ráismer, akivel még sosem végzett guillotine. A későbbiekben gyakran megtréfálta morbid trükkjével a barátait.

2.) Bár nem szeretett szerepelni – iskoláskori lámpaláza különben felnőttkorára is megmaradt –, az egyetlen dolog, amiben igazán jónak számított, a hasbeszélés volt. Gyakran súgott az osztálytársainak. Teljesítményét gyengítette, hogy nem tartotta sem igazán becsületesnek, sem túlzottan biztonságosnak a vállalkozást. Tanárai többször rajtakapták, ő pedig legalább annyira tartott a tantestület felől érkező retorzióktól, mint a bajba kevert osztálytárs bosszújától.

Zoltán nem tudta sem magának, sem mamuskának kielégítően megmagyarázni, mikor, hogyan ébredt fel benne a hasbeszélés iránti érdeklődés, csupán annyira emlékezett, hogy egyszer csak ott állt a szülei előtt, a *Hasbeszélők kézikönyvét* követelve. A *Hasbeszélés kézikönyvét* és a *Hasbeszélés mesterfokot* már zsebpénzéből szerezte be. Sok évvel ezután anyja teljesen gyanútlanul mesélt neki egy oldalági felmenőjükről (az őket összefűző rokon kapcsolat pontos megnevezésére a magyar nyelv nem tűnt alkalmasnak): ez a rokon, aki öregúrként jelent meg a visszaemlékezésben, harangozó volt, és mindemellett nagy vendéglőbolond (mamuska itt felszólította Zoltánt: ne ám egy tespedt, ziháló, kipirult élvhajászt lásson lelki szemei előtt, akinek homloka a leghidegebb tében is verítéktől ragyog, hanem madárcsontú, tyúkmellű bácsikát); talán mégsem harangozó volt, hanem, ki tudja, orgonista – tény mindenestre, hogy rettentően szégyellte és méltóságán alulinak érezte szenvedélyét, igyekezett tehát lakhelyétől távol eső, vidéki éttermekbe járni, amennyire a jó ízlés

engedte: álruhában. Pironkodva foglalt helyet, és vette szemügyre az étlapot, hogy aztán, a bőség zavarától máris kótyagosan minduntalan kikössön a csirkepaprikásnál, dadogva és hebegve, hiszen még mindig ezt remélte a legszerényebb fogásnak, és mint ilyet, a legelfogadhatóbb választásnak, bár foga mindannyiszor valami fajsúlyosabbra fájt. Az ember nem igazán jár csirkepaprikásért vendéglőbe. Történt egyszer, egy étteremben, ahol mindaddig nem fordult meg – mert ügyelt arra, hogy sehol se számítson törzsvendégnek –, hogy a pincér, miután a rendelést nyugtázva bólintott, mégiscsak egy pohár chardonnay cuvée-t javasolt a kiválasztott rozé fröccs helyett. *Mert az jobban talál?* – lepődött meg az öreg, eddig ugyanis egyetlen kiszolgáló sem ellenezte a szárnyas mellé a fröccsöt. – *A paprikához nem, a marhafelsálhoz azonban, amit most annyira kíván, feltétlenül. Valami azonban azt súgja nekem, ha a távoli jövőben a kedves vendég össze is szedi a bátorságát, hogy azt a felsált végre megrendelje, hát, arra már nem nálunk kerül sor. Egyébként mesteri szakácsunk a csirkepaprikást mindig elrontja, ezzel riasztja el az újonnan idetévedőket. A chardonnay cuvée-nk viszont kiváló, tegye csak el szépen emléke a zamatát.* A maga részéről a pincér következő alkalomra a Boglárfa úti Vashattyút ajánlotta (különösen paprikás-ügyben). És bár mamuska egyáltalán nem ilyen felhanggal mondta el az öreg rokon, a pincér és a marhafelsál történetét, Zoltán később szívesen állította, hogy neki köszönhetően alkotott a modern hasbeszélés mikéntjéről fogalmat.

Annak ellenére, hogy tanulmányait bábuval kezdte, Zoltán ezt az – akkorra – hagyományos módszert a legkevésbé sem szerette. Részletkérdés, hogy csapnivaló ritmusérzéke lévén nem igazán tudta a beszéd ütemét a báb tátogásával összeegyeztetni. Kezdetben képtelen ötletnek tűnt teljesen sutba vágni, legtöbbször magánál tartotta, ha csak koloncként lógatva is (nála volt, amikor mamuskának csicsergett, és amikor súgott az osztálytársainak), azonban, ahogy idősödött és merészedett, megérett benne a dac: arra vágott, hogy trükkjei a látványtól mindinkább függetlenedjenek. Rögeszméjévé vált a – soha meg nem valószínűsített – hasbeszélő-előadás, amelyet elég hangfelvételtől, példának okáért rádiójátékként hallgatni. Úgy saccolta, ehhez a műsorterepet kell megszólaltatnia. Akkoriban már voltak fellépései, leginkább az iskolájuk dísztermében. Hosszú napokig tanulmányozta a berendezést és a terem adottságait, a távolban felszívódó padlónyikorgást, a tétova függönysuhogást, és megszólaltatta az ajtó mögötti üres folyosón végigömlő visszhangokat, vagy éppen közönségét alakítva bábokká, ami egyébként mindennél nehezebb volt: ki kellett találni hozzá valamit, amit a bábok mondhatnak. És aztán megoldani, hogy az utolsó sorban ülő szeplős srác jobban zengjen hátul, mint Zoltán mellett, a színpadon.

Hatalmas munkát fektetett ezekbe az előadásokba, ugyanis nem jött rá időben, és nem akadt, aki felvilágosíthatta volna, hogy bravúrjai a közönség soraiból szinte sosem értékelhetők. Egyetlen alkalommal tett igazán maradandó hatást az egybegyűltekre: amikor arra kérte őket, hogy egyenként vonuljanak át a színpadon, a függönytől másfél méternyire (a pályát előzőleg krétával megrajzolta), és az út háromnegyedénél, egy X-szel jelölt pontban elidőzzenek. Aki pedig az X-hez ért, annak ajkán felcsendült Verlaine *Chanson d'automne*-ja (az iskolakezdsékre való tekintettel). Akik még a helyükről nézték a műveletet, azt hitték, a színpadhoz érő diáktárs Zoltán kezére játszva némán tátog, a hasbeszélő pedig maga mondja a verset – kisvártatva azonban, ők is megtapasztalták, hogy egy hang – a saját hangjuk – szólal meg bennük, szavalni kezd, sőt a maguk számára érthetetlen nyelven, mert franciául alig néhányan tanultak. Zoltán csak állt és nézett, türelmesen várva, hogy hipnózissal vádolják meg. Hipnózisról szó sem lehetett, Zoltánnak is csak a műsor közben jutott eszébe ez az értelmezési lehetőség. Az osztálytársai attól fogva nem kérték, hogy sugjon nekik. (Azt sem akarták, hogy a közelükbe menjen, hogy köszönjön, és hogy előre engedje őket az ajtóban – ez azonban más lapra tartozik.)

Nem a csalódás okozta, hogy Zoltán akkoriban nem tekintette komoly szakmának a hasbeszélést. Fizikára készült, arra számítva, hogy rendes munkája mellett itt-ott azért majd fel-fellepeget. A fizika mindig elkápráztatta, egyszerre volt szövetségese és ellenfele, így váltalta az egetemet, bár a tanári pályára nem kíváncszott.

Vandával ugyanannyi időségek voltak, de a lány egy évvel felette tanult kémián. Zoltán egy évfolyamtársának a házibuliján ismerkedtek meg, és Zoltán viszonylag hosszú ideig udvarolt, mielőtt ténylegesen összejöttek volna. (Vanda már kezdhette türelmét veszteni.)

Zoltán sosem tartotta magát istenigazából tehetségesnek, főként nem a fizikában. Átlagos intelligenciával rendelkezett, amit a tanári pályához elegendőnek sejtett, de amit a megszokottnál nagyobb szorgalommal próbált meg kompenzálni. Vanda azonban? Nos, Vanda kétségtelenül briliáns elme volt, nemcsak Zoltán szerint, aki a vegytanhoz a feltétlenül szükségesnél többet nem értett: a tanárai himnuszokat zengtek róla, versenyekre küldték, a csoporttársai, úgy tűnt, még irigyelni is alig merték. Vanda rengeteget dolgozott, volt olyan barátja, aki szerint másodéven simán ledoktorálhatott volna. Mindemellett fáradhatatlanul nevelte kamasz öccsét és gondozta vak-süket nagyapját, aki Zoltán szerint vak-süket-süketségét arra használta, hogy bármely tetszőleges pillanatban észrevétlenül, tapintatosan elszundíthasson. (Vanda anyja szinte megállás nélkül dolgozott, ezért soha sem volt otthon.) Barátnője Zoltánt sem hanyagolta el, ellenkezőleg: folyton ráért és ott volt vele, olyan intenzitással, hogy azt viszonzni alighanem képtelenség lett volna. Akkoriban úgy tűnt, hogy együtt mindig mindenre lesz idejük.

Amikor Vanda elvégezte az egyetemet, egy németországi levelezőbarátja, Andreas felajánlotta, menjen csak ki hozzájuk kutatni vagy dolgozni, és Zoltánnak rögtön megtetszett az ötlet, mert szerencsére ő is elég jól beszélt németül. Csak a nagypapa jelentett akadályt, aki ekkor, mintha a megfelelő alkalomra várt volna, a rá jellemző tapintattal távozott az árnyékvilágból, szabad utat nyitva unokájának a nemzetközi karrier és boldogság felé. Vanda egy kicsit még vonakodott – öccsét, úgy vélte, semmiképp sem szabad felügyelet nélkül hagyni, Zoltánnak pedig hátra volt az egyetemből egy éve –, Andreas levelei és egyszeri, nagyon elszánt telefonhívása végül célt értek. Zoltán azzal áltatta Vandát, mamuskát és önmagát, hogy kint majd visszairatkozik fizikára, csak hát derüljön ki, hogy is megy az ilyesmi, csiszoljon egy kicsit a nyelvtudásán, és próbálja ki magát a való életben. Felszabadult, amikor nem kellett többet a tanulással törődnie.

Andreas, aki minden jel szerint nem ismert lehetetlent, albérletet keresett és talált nekik. Vandának munkát szerzett egy laborban, Zoltánnak pedig egy építőtelepen. Zoltán a munkát hősiesen, reménytelenül próbálta megszeretni, borzasztó, mennyire nem sikerült. Szerencsére kirúgták, nem kellett felmondania, és ezután még évekig merített erőt a gondolatból, hogy soha, soha de soha nem kell már visszamennie. A nyelvtudása viszont egyértelműen hasznát látta a tortúrának, mert sehogy hatékonyabban nem lehet nyelvet tanulni, mint feszülten, fáradtan és a megszégyenüléstől remegve, vagyis amikor látszólag tényleg minden körülmény a tanulás ellen szól.

Amint Andreas megtudta, hogy Zoltánnak van egy rejtett – és rendkívül kivételes! – képessége, egyengetni kezdte az útját. Fellépési helyeken és módokon ötletelt, hozzá hasonló művészekkel – hasbeszélőkkel, de illuzionistákkal, artistákkal, sőt, egy fakírral is – összeismertette, s ez olyan földöntúli sikert hozott, hogy Zoltánnak a későbbiekben sem volt soha ügynökre szüksége. ■ ■ ■

Papp-Zakor Ilka 1989-ben született Kolozsváron. A Babeş-Bolyai Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanult orosz és magyar filológiát. Műfordítással is foglalkozik, eddig Jerzy Pilch és Janusz Glowacki írásait fordította lengyelről magyarra. Három kötete jelent meg, az *Angyalvacso* a JAK+PRAE.HU, valamint *Az utolsó állatkert* és 2021-ben a *Majd ha fagy* a Kalligram Kiadó gondozásában.

Fotó: Bielik István

WEINER SENNYEY TIBOR

Ugar

Ugar az élet.
Tövises szenvedélyek
uralnak téged.

Ugar a lényed.
Tökéletlen élek
törik a fényed.

Ugar a hazád.
Elvadult föld;
romlott homály.

Ugar a végzet.
A végtelen végül
letarol téged.

Ugar e világ.
Műveltség nélkül
ugar a világ.

Unije, 2021. augusztus 9.

Az óriásagavék virágzása

Akkor érkeztünk a szigetre épp,
amikor virágoztak az óriásagavék.
Egyszer az életben van csak ilyen
és azonnal észrevettük:
a hatalmas óriásagavé virágfákon
a tengeri méheket.

Tengeri méhek nyüzsögtek
az óriásagavé azúrköntösben
aranyárgán fénylő szíromkoszorúján.
Életünk felénél járhattunk talán,
de ezt csak a tengeri méhek tudhatják.

Akkor érkeztünk a szigetre épp,
amikor virágoztak az óriásagavék.

Unije, 2021. augusztus 12.

A vándorméhész

Anton Janša emlékének

Együttélni méheinkkel
és útrakelni hogyha majd kell.
Figyelni a ragyogó mezőt,
fellelni a jó méhlegelőt.

A virágokat beporozni,
bőséges nektárt gyűjteni,
csak a fölös mézet elvenni
és a gyengéket erősíteni.

Figyelni és fejleszteni
és folyvást csak tanulni;
kaptárak prizmáján át látva
mélységélességet a világba.

A hazában vándorolni,
méhviasz lánggal éjszakába'
tisztá szellem fényét hozni,
zengő kaput nyitni a mába.

Visszatérni a méhes-házba
munkánkat mézre váltva,
napfény édes verset írva
izzó lépek oldalára.

Áttelelni méheinkkel,
éberem álmodni, majd, ha kell
érteni a csillagos eget,
átölelni istenünket.

Unije, 2021. augusztus 10.

Weiner Sennyey Tibor (1981) költő, író, a DRÓT főszerkesztője. A Szegedi Tudományegyetemen végzett 2008-ban mint filológus. Békássy Ferenc életművének egybegyűjtője és életrajzának írója. Eddig tizenhárom könyve jelent meg, legutóbbi könyve a *Hamvas Béla ezerarcú és egyszerű élete és műve* című esszékötet. Legutóbbi verseskötete, a *Pihik* 2015-ben jelent meg. Kertészkedik, méhészkedik, polaroidozik, tanít, sétál és kerékpározik, de főleg verseket és esszéket ír.

Puskacsővel írt tükör

Maratonfutó vagyok, mondta egy hang New York-i angolsággal, majd a tűz roppogása mellett folytatta, vagyis épp most az vagyok, maratonfutói minőségemben érkeztem ide, amúgy egy vállalkozásom van otthon. A másik alak megpiszkálta kicsit a tüzet, és rárakott még néhány száraz darabot. Volt ilyen kihívásom, hogy lefutok egy maratont az összes kontinensen. A társa egyetértően hallgatott a tűzbe meredve. Ez volt az utolsó, gondoltam, megkoronázom valami örökre szólóval. Otthon is vadászatok, de tudod, csak így kicsiben, hobbyvadász vagyok. Van egy nagy telkem, kint az erdőben. Tényleg nagy, hatalmas. Néha bejönnek őzek, nyulak, mikor mi. Itt azért más. A tűzrakó most hümmögött először az esti éjszakába. Jó nap volt, folytatta ismét, mint ha nem akarná, hogy a csend betöltse érzékeit, a társa ismét csak hümmögött egyet, jól elfáradtam, mondta még, és ásított egy nagyot, bár a kudu húsban azért csalódtam, szerettem volna megszeretni, és ahogy ezt kimondta, felkacagott. Azért sokkal jobb itt szaladni, mint az Antarktison, tudod, a szél, a szél az kegyetlen, egy ideig elhallgatott, várta, hogy társa valamit válaszoljon, de az csak ült, és a tűzbe meredt, néha egyetértően hümmögött, vagy horkant egyet. Meg is lepődtem egyébként, próbálta újra felvenni a fonalat, belelökni a társát valami beszélgetéscsonkba, de az csak mereven hallgatott tovább, nem gondolta az ember, hogy az Antarktison is rendeznek maratonfutó versenyeket. Ráadásul kettőt is, minden évben. Szoktál futni?

Csak ha üldöznek, válaszolta hirtelen a semmiből, azzal felállt, jó éjt, mondta még, és az erdőben jól elrejtett panziószerű menedékházba távozott. A hobbyvadász is aludni ment, és hamarosan elefántok és zsiráfok húzták az álom szavannájára, hogy aztán másnap újult erővel üldözhesse maradék trófeáit.

Mint egy maratonfutás, jutott eszébe újra és újra vadászás közben a párhuzam, és büszkeséget érzett, hogy ilyen gondolatok születnek meg benne. Szóval mint egy maratonfutás, nem szabad elsietni, be kell osztani az erőd, és ha már látod a célt, ha már látod az állatot, nem szabad elfuserálni, türelmes kell lenni a természethez, és ismét elmosolyodott, és ki kell várni a tökéletes helyzetet, a tökéletes időt mikor elsütjük a fegyvert. Azon a napon két vadat is sikerült elejteni.

Este ismét a szűkszávú amerikai őrizte a tüzet, a helyiek a vadakat dolgozták fel, a házban ügyködtek. A hobbyvadász előbb egy némettel próbált beszédbe elegyedni, de azt inkább lekötötte a kudu fejének a kifőzése.

Jó látni azért itt is földímet, kezdte a hobbyvadász, rögtön ahogy a tűzhöz ért. Majd ismét ő törte meg a kettejük közti csendet, sose tudnám megunni, csodálatosak ezek az állatok. Hallottad, Moritz befizetett még egy hétre. Hatalmas, imádom az európaiak lazaságát, nem gondolják túl a dolgokat. Te mióta vagy itt?

Néhány éve, válaszolta a szűkszavú, és mintha meglepődött volna, hogy választ kap a kérdésére, a hobbyvadászba egy pillanatra beakadt a szó. És kezdte, de nem tudta folytatni.

De hamarosan megyek vissza az államokba.

És vadász vagy itt, vagy?

Mondjuk. Visszavonultam, aztán itt kötöttem ki. Hosszú nyaralás. Utálom a vadászatot, köpte ki a végén, és ha a hobbyvadász nem lett volna meglepett, érezte volna a nyers megvetést a szavában.

És akkor mit csinálsz itt, kérdezte végül határozatlanul.

Orvvadászokra vadászok.

Az szép, le az orvvadászattal, végülis, azt hallottam, hogy a mi pénzünkben tudjátok ezt csinálni, vagyis a vadászok pénzén.

Faszság. Ezért lett elegendő.

A hobbyvadász úgy érezte, jobb nem visszakérdezni. Mikor megtalálta ezt a vadásztúrát, az idegenvezetője megállás nélkül azt szajkózta, hogy a külföldi vadászok pénzéből tudják finanszírozni az állatmentéseket és az orvvadászok felkutatását. Szinte minden mondata végén kérlelte, hogy ezt mindenképp mondja el otthon is, és szóljon a barátainak. A vadászok a legaktívabb természetvédők, foglalta össze mindig mondandóját. A menedékház lassan elhallgatott, és a megszállók aludni indultak, a tüzet piszkáló amerikai biccentett a hobbyvadásznak, majd ő is indulni készült. Akkor, holnap este, mondta köszönésként a hobbyvadász, majd gyorsan hozzátette, a holnapi az utolsó napom itt, aztán vissza New York, de addig még, és kezével a fegyver tartását imitálta, egy zebra van a terítéken, az odaképzelt fegyverével végigpásztázta a sötétséget, majd lőtt egyet. Na csáó.

Negyven perce zötykölődik a hobbyvadász a három helyi kísérőjével az afrikai szavannán, a nap még kellemes, épphogy feljött, a terepjáró lengéscsillapítói kiegyenlítik a földút durvaságát. A hobbyvadász a trófeáiról készült képeket nézi a telefonján, Instára készíti elő őket, feltölti, aláírja a rövid üzenetét, melyen napok óta gondolkodik, hogy mekkora élménnyel gazdagodott, milyen csodálatosak ezek az állatok, és valami homályos elmélkedést száz karakterben a maratonfutás, a vadászat és a kettőnek a természetvédelemben való spirituális összefonódásáról, alá pedig az állatok neveit, melyeket a maratonfutása tiszteletére egy-egy kontinensről nevezett el. A nyársas antilop lett Ázsia, vonásairól valahogy Japán jut eszébe, a kudu Európa, a gnú Amerika a maga rendíthetetlen tartásával, a jávorantilop Dél-Amerika, az impala Ausztrália, és a varacskos disznó Antarktisz. És a mindennek a teje, a trófeák trófeája, a zebra – hát mi más – Afrika, hashtagekbe pedig olyan hívószavakat írt, mint afrika, vadászat, kudu, zebra, egyatermészettel. Miután meg volt, az egészet piszkozatba mentette, hogy este kiegészíthesse a mai nap trófeájával, eltette a telefont és a távoli hegyeket, a közeli fákat, a durva aljnövényzetet kezdte figyelni, a madarakat, a néhol felbukkanó, a horizonton futó zsiráfokat. Aztán egy kisebb védett területen leállították az autót, két kísérő maradt, kettő pedig a hobbyvadászt vezette a hegyek irányába. Pár száz méterenként rutinosan a távcsőbe néztek, majd jó néhány percnyi séta után a fák között kitűnt a zebrák kontrasztos mintázata. A számárszerű ugatások már a távolból jelezték az avatottaknak a zebrák irányát. Az állatok idegesen kerülgették a több napnyi vándorlás után meglett vizet. A veszély legkisebb jelére, minden gyanús vízredőre ugrottak, de végül csak vízhez jutottak a kisebbek is. Most pihennek, csíkjaik beolvadnak a színvak ragadozók szemében a fák közé. De nem az ember szemében. A hobbyvadász két kísérőjével félkörívben került az állatokhoz, hogy a szél ne vigye feléjük a szagukat. Négyen voltak egy csikóval. A hobbyvadász néhány száz méterre közelítette az állatokat. Feltette a puskacsővét az állványra, és a teleszkópba nézett. A kiszemelt állat észrevette a jövevényeket, egyenesen a puská irányába nézett. Pillantásuk a távcső lencsái között találkozott, még senki nem nézett ilyen őszintén a hobbyvadász szemébe. Valami ismeretlen meleg borzongás suhant végig a hátán, ahogy végigpásztázott az állaton. Az ujja mintha önmagába akadt volna. Az Insta posztja jutott eszébe. Kattant a ravasz, a zebra kirúgott, a többiek futásnak eredtek, de nem látták a veszélyt, zavartan forgolódtak, honnan, merre kéne menekülni. Az eltalált egyre lassult, a földre esett, másodjára már nem volt képes fölállni, a társai őt figyelték, a hobbyvadász gukkerrel követte a zebra halálát, végül kiterült, és a társai közrefogták, még a finom por néhányszor felkavarodott az orra előtt. Körülötte a többiek a földet kaparták, és közelről szagolták társukat, már tudták, de nem akarták ott hagyni. Gyászolnak, gondolta a hobbyvadász, a gyász gondolata most intenzívebb volt benne minden örömnél, hogy ezek tudnak gyászolni, gondolkodott, és nem volt benne biztos, hogy a csikó szemében könnyet látott, vagy az elméje szórakozik vele. Szép lövés, hangzottak a gratulációk a helyiektől, magára erőltette várt örömet, és lepacsizott velük, lassan a kimeredő állathoz ment, majd az üvegesre tisztult szem mélyére nézett, és ebben a puskacsővel írt tükörben egy idegen ember mását látta. ■ ■ ■

■ **Ádám Szilamér** (Székelyudvarhely, 1997) a kolozsvári BBTE bölcsészkarán tanult magyar és orosz irodalom szakon. 2018 óta publikál novellákat és kritikákat, jelenleg magyartanárként dolgozik.

Száraz, szikár és meddő hegyfokok

Junto de um seco, fero e estéril monte

Száraz, szikár és meddő hegyfokok,
kopár vidék, torz, hasztalan sivár,
ahol pusztára csak pusztá tekint,
hol nem alszik vad, nem repül madár,
folyó nem árad, forrás nem csobog,
zöld lomb nem virít az ágon, nem int;
nevében boldogot jelent e szirt,
milyen boldogtalan szegény pedig,
neki épp itt jelölt
a természet helyet,
hol aráb és abesszín nagy hegyek
együtt szorítják össze az öbölt,
itt állhatott egykoron Bérenik
a túlsó hegy körül,
hol a nap a tengerben elmerül;

csillog tükrén a Hegyfok, véget ér
vele a déli keskeny partszalag,
ez Afrikában az Arómatá.
(Arómatá egykor, de ím szalad
az idő, egy nép, mely ott éldegél,
durva, barbár nevet ragaszt reá.)
Itt, hol a víz sivítva fut alá,
és elnyel mindent egy keskeny garat,
időt nyerek vele,
míg lesújt rám a sors.
Itt, a világ e messzi, durva, torz
zugán is elvártam, egy kis tere
legyen a létnek, egy kis partszakasz,
ahol kitart a lét,
akárhány darabra is hullva szét.

Én itt töltöttem számos bús napot,
búsat, rabot, csúfot, magányosat,
munkával, kinnal és dühvel telít,
cserébe nem kaptam talán sokat:
csendet, hús forrást, perzselő napot,
a lég goromba, csúf örvényeit;
a töprengés csak arra jó pedig,
megcsaljam a természetet akár,
ha ellenemre tör,
mert vissza így köszön,
múlt boldog óra és csekély öröm,
mindaz mit megéltem, most elgyötör,
mert így kettős szigorral sújt a kár,
tetézve kínomat,
az elmúlt boldogsággal hívogat.

Itt ültem, töprengtem egyre még,
az élet, az idő fogyott, a gond
szárnyára vett, majd esni engedett,
a zuhanásnak nagy ereje volt,
álmok és csalfa órák, már elég,
kínzó kétségeimnek célja lett.
Az ábránd magából kivetkezett,
mint könnyű sóhaj vagy szótlán panasz
hatolt az ég felé.
A lélek csak rab lehet,
megsebezve már semmit sem tehet,
kínok vetik számos keserv elé,
örökre bús és kegyvesztett marad,
a vak szerencse győz:
fertelmes, hajthatatlan, pusztá gőg.

Nem volt helyem, hol békén alhatom,
otthont találni a remény kevés,
fejtámaszom marad a puszta föld.
A cél mindig csupán a szenvedés,
csak túrni kell, mert fel nem adhatom,
mígnem balvégzetem majd sírba dönt.
Ó, az imént bőszen tenger csupa csönd!
A szörnyeteg szél is csak elmarad,
elül végső soron.
Ám itt örökre zord
az ég, ádáz a sok csillag, a Sors,
mindenik örvendett bukásomon,
pöffeszkedőn fordult, hatalmasan
a földi jövevény
fölé: féregnek is hitványka lény.

Megannyi gyötrő szenvedést megér,
ha tudnám biztosan, hogy egykoron
az a régi szempár, mint régen, megjelen,
ha e süvítő szél, mely itt zokog,
egész addig az angyalig elér,
ki nevetett már régebben velem,
s ki így magába szállna hirtelen,
eszébe jutna menten, mit a múlt
s tűnő idő takart:
harag megannyi csíny,
édes bűnök és nem is mind kicsiny,
túrtem, kerestem érte mind e bajt,
most – jobb későn, mint soha – megjavult,
és sajnálja nagyon,
hogymég mindig szigor volt a jutalom.

Ha ennyit tudnék elég volna már,
békén telne időm, mi hátravan,
és véget érne minden fájdalom.
Ó, drága, drága hölgyem! Számtalan
a bájad, lehetsz távol is akár,
éltet, ha délibábod láthatom.
Benned megtestesül az értelem,
minden nyűg és baj futni kényszerül.
Csak általad hiszem
el, hogy bátor vagyok,
a vad halál arca bárhogy ragyog;
rögvest szárnyalok a reményimen,
az arcomra a nyugalom kiül,
és a sok baj helyett
szelíd vágyakozás következett.

Ottmaradva a szerelmes szelet
kérdézetem – csak onnan fűj, ahol
te vagy –, csupán felőled faggatom,
ha tőled száll madár, látott vajon?,
és mit csinálsz, kedved miben leled,
és hol, kivel, hogyan, melyik napon.
Ott megjavul a rút élet nagyon,
erőt vesz önmagán s bukásra vár
a sok Balsors, a Gond
csak téged látni is,
csak épp szeretni és szolgálni is.
Úgy tartják, az idő mindent megold,
ám a heves vágy, mert nem érte kár
soha, nagyon hamar
újra s újra tépett húsomba mar.

Így vagyok; ha egyszer megkérdeznék,
te dal, hogyhogy élek,
mondd nekik azt, hogy ez már nem élet.

Mohácsi Árpád fordítása

Luís de Camões (1524–1580) portugál költő, a portugál nemzeti eposz (*Os Lusíadas*) szerzője. Kevés valódi ismeretünk van az életéről. Úgy mondják, egyetemmel tanulmányokat folytat, az udvarban szolgál, katona lesz, majd a gyarmatokra megy. Az egyik, mórak elleni ütközetben megvakul a fél szemére. Egy hajótörésben elveszíti a szerelmét. Hazatérve kiadja az eposzt (1572), de életében a várt elismerés elmarad, 1580-ban hal meg elszegényedve.

Mohácsi Árpád (1966) magyar–német–portugál szakon végzett az ELTE-n, verseket és prózai műveket alkot, műfordító. Kötetei a Kalligramnál: *Portugál tenger* (Fernando Pessoa válogatott versei), *Kígyóból a kanyar* (Gottfried Benn válogatott versei), *Hannibál búcsúja* (saját versek). Regénye *Párizsi befutó* címmel 2021-ben jelent meg.

SZINDBÁD VENDELINNÉL

Az *Isten veletek, ti boldog Vendelinek!* című elbeszélés helye Huszárik filmjében

Akulturális Huszárik-film tizenkilencedik játékpercében Majmonka fajdkakasból főzött húslevessel kínálja a hozzá betérő-megtérő Szindbádót, aki, miután elfoglalja asztalnál örökösnek tűnő helyét, komótosan mer a díszes porcelántálból, cérnametéltet és egy darab sárgarépát. Ekkor látjuk először, de nem utoljára Szindbádót a filmben étkezés közben, húslevest fogyasztani. A jelenet látszólag banális részeseményét azért érdemes felidézni, mert később, egyórás játékidő körül megismétlődik Vendelin vendéglőjében, annyi, talán elhanyagolható különbséggel, hogy tányérjába ezúttal egy-egy karfiol- és karalábédarab is kerül, és hogy Szindbád borsot is tör, egy barna folyadékból lötytyint kicsit a levesbe, majd csípős paprikát is rak bele. A húslevesfogyasztás ismétlődése elég ahhoz, hogy Szindbádót az egyszerű ételek kulináris élvezőjeként könyveljük el, és a Huszárik filmjének leghosszabb, tízperces jelenetében látottakat a film többi jelenetéhez hasonlóan Krúdy Szindbád-történeteinek részleges adaptációé közé soroljuk, ösztönösen és fenntartások nélkül. Nem kell hozzá sok azonban, hogy a fontosabb Krúdy-szövegeket ismerő irodalmár, irodalomtörténész, filmesztéta felhúzza szemöldökét, hogy itt valami jóhízemű és bennfentes csalásnak szem- és fültanúja, és bizony nem hagyja magát megvezetni. A Vendelin-jelenet képsorai és eseményei ugyanis nem Szindbád-történeten alapulnak, így hát a kíváncsiakban (és a Krúdy-kutatókban) szükségszerűen felvetül a kérdés, mit keres egy nem-Szindbád-történet egy olyan *Szindbád* címet viselő alkotásban, melyben ehhez hasonló szabályáthágásra más példa nem igazán adódik. És mit kereshet Szindbád a Vendelin névre hallgató pincéernél, ha a jelenet alapjául szolgáló *Isten veletek, ti boldog Vendelinek!* cí-

mű elbeszélés jobb híján „a vendég”-nek keresztelt figurája tér be valójában a pincérhez, és nem Szindbád, aki ugyan szintúgy szakavatott ismerője a kocsmái és vendéglői világnak, mégsem fogyaszt húslevest meg minden más egyebet abban a szolid polgári vendéglőben, ahol Vendelin sietne asztalához.

Krúdy ikonikus gasztronómiai novelláinak összetett életbölcseleti tartalmai egyenesen következnek a korábbi pályaszakaszok műveiből és irányjaiból. Főbb témái, mint az elmúlás, az emlékezés és a halál, más-más hangsúllyal, de mind jelen vannak a húszas évek közepétől megjelenő gyomornovella típusában is. Ezek a tartalmak Krúdy talán legfontosabb, *Boldogult úrfikoromban* című regényében jelennek meg legkifejtettebb formájukban. Szakirodalmi közhely: Krúdy gyomornovellái a kulináris témákat, mint az evés, az étel minősége és formái, illetve főként a húsos ételek szárnyasainak, sertéseinek, marháinak származás- és előtörténete, vagy a rendelés ceremóniája, rendszerint valamit helyettesítenek, így valamit pótolni hivatottak. Krúdy tönkremenő félben lévő, nosztalgikus emlékképeit már csak különféle ajzószerekkel előhívni képes egzisztenciái számára ugyanis az utolsó, még józan örömkicsikarásának mi lehetne kézenfekvőbb eszköze, mint az étel és az evés ünnepélyes praxisa?

Az örömszerzés motiválja Szindbádót is. Az örömszerzés, az élet megélése, illetve mindennek természetes illúziói még az emlékezésnél és az utazásnál is jobban jellemzik személyiségét, hiszen az utazás az emlékezés, az emlékezés egyúttal visszatérés az egykorvolt vitalitás, az örömek idejébe. Szindbád nem él másnak, mint szerelmi viszonyainak, a pillanatnyi hódításért, a szerelem idejéért, az örömszerzés eme kiváltságos forrásának. Emlékezhetünk, a filmben mit mond a borbély

Szindbád borotválása közben: „Tudja nagyságod, nem érdemes másért élni, csak a nőkért.” A mondat Szindbád krédóját visszhangozza. Szindbád mániákusan keresi és kutatja, hogy mi a szép és jó élet, hogy pontosan mire is való az élet. Idekívánczik: sokszor minderre azonban csupán szavai emlékeztetnek, cselekedetei gyakorta alulmaradnak e nemes célkitűzéssel szemben. A mániákus keresés színrevitelének legfőbb filmnyelvi és filmesztétikai megoldása az egymáshoz hasonló mozaikok, tünékeny emlékszilánkok egymásra következése. Ez a technika felszámolja az időbeli összekapcsolhatóság nyomvonalait, mivel az emlékezés szabad és kötetlen dinamizmusai ihlették. Ugyanakkor az sem igaz, hogy a filmnek ne lenne valahonnan valahova tartó íve: Szindbád keresi, hol kezdődött romlása, és hát a halál mint keretes szerkezet is nagyban meghatározza a film egészét. A halál az, ahonnan Szindbád visszatekint életére. Kérdés ugyanakkor, tényleg meghal-e Szindbád, és kérdés az is, van-e értelme egyáltalán feltenni ezt a kérdést, ismerve Krúdy műveit.

A film elején látottak alapja az 1925-ös *Szindbád megtérése* című kötet egyik története, *A tetszhalott* című novella, miben is a feleség és a szerető, Terka, egymásnak küldözgetik Szindbád holttestét: a szerető a feleséghez küldi, a feleség pedig vissza a feladóhoz, a szeretőhöz, mondván ő nem bíbelődik a temetéssel. Már csak a helyzet komikumuma miatt sem veszi senki komolyan, hogy a hajós életének valóban vége. A novella végén a ló visszaviszi a talyigát Terkához, aki nem akarja beengedni Szindbádot magához: nagyon jól tudja, hogy életben van. (Ezért sem akarja beengedni.) A novella legvégén pedig Szindbád a tetszhalott állapotból felébredvén bebocsájtást kér Terka házába. („Nyiss már ki, mert idekünn megvesz az isten hidege.”) A film ellenben nem látszik utalni Szindbád tetszhalott állapotára. A szívhalál végérvényesíti a film eleji halálállapotot. Ám ha Huszárik filmjére rangját és jelentőségét illetően kvázi ösztömvézet alkotásként tekintünk, melyben mozgókép, képzőművészet (főként a festészet) és irodalom (vagy említhetnénk a zenét is) egymást kölcsönösen magyarázza és bizonytalanítja el, akkor nem lehet figyelmen kívül hagyni az eredetiszöveg, *A tetszhalott* komikumát és jeléseit. Ha így teszünk, a film értelmezésébe érdemes bevonni a körösség motivikus lehetőségét. A Szindbád-történetek jelentős része amúgy is a feltámadott – halott állapotából, a másvilágról az életbe igen könnyedén visszataláló – hajós figuráját szerepelteti, akár szellemként, kísértetként. Elég gondolni az 1915-ben megjelent Szindbád-kötetre, mely *A feltámadás* címet viseli, és ennek a kötetnek olyan novelláira, mint a *Bánatiné, az eltévedt nő, Az éji látogató, az Éjjeli vendégség* vagy *Az ecetfák pirulása*. De gondolhatunk ebből a szempontból más Krúdy-művekre, *Az útitársra* például, akár a *Napraforgóra*. Úgy gondolom, az irodalmár, az iro-

dalomtörténész nemigen tudja másként nézni Huszárik filmjét, legyen az minőségénél fogva is bármilyen autonóm alkotás. A filmkockák nézése közben munkál benne a Krúdy-szöveg univerzum, és ez korántsem baj, hiszen ilyen módon a film jelentésköreit is nagyban kitágítja. Filmnyelvi megoldásain és bravúros forgatókönyvén túl pont ez, hogy messze áll a szolgálai adaptációtól, pont ez szavatolja Huszárik filmjének rangját, jelentőségét.

Szindbád esetében az örömszerzésről szólva a szerelem és a nők szerepét emeltem ki. Nyilván a helyzet ennél bonyolultabb. Motivációi sokfélék, személyisége természetesen összetettebb a romantikus élvezet- és szerelemhajhásznál. Miközben szerelmeinél kiköt, az evezőket soha nem húzza be, kész mindig a továbbindulásra. Miközben a szerelemért, a nőkért érdemes élni csak, tudja, nem csak ő hazudik szerelmet, közös jövőt, közös, egész életet, hanem a nők is. („Kígyó, kígyó, hazug kígyó, hányszor felejtettél el te azóta” – mondja magában, miközben a sok közül egyik régi szerelmevel sétál a havas tájban.) A szerelem jól megkoreografált elégikus, dekadens és komikus színjáték, mely teli fedezet nélküli, teátrális ígéretekkel, sóhajokkal vagy fenyegetésekkel. (Hogy a másik ámitása tudvalevő, arról Szindbád filmbéli kiszólásai, kommentárjai is meggyőznek minket.) Szindbád a modernség életteljességre törekvő, és ebbe belebukó alakja, aki bűneitől, önmagától képtelen megszabadulni. A gyónás és a megtérés iránti igény az 1925-ös Szindbád-kötetben válik hangsúlyossá. Érdekes lehet annak is nyomába eredni, megint csak aktivizálva a szövegolvasó ösztöneit, hogy a film és a kötet két fontos novellája, *Az életmentő kékfestő* és a *Pénzzel járják a búcsút* fanyar iróniája és keserűes humora miért és miként veszít élességéből a filmben. (Egyértelmű, a film mely két jelenetéről van szó: a régvolt barátjának, Valentinnek a bűneit áruba bocsájtó, valamint búcsút járó Szindbádról.) Mindkét novella a gyónás és a megtérés profán karikatúrája. A búcsúba fia (aki nem jelenik meg a filmben) unszolására megy, mivelhogy nincs már, a szerelmet is beleértve, ami vagy aki megválthatná őt. Ám a búcsúba érkezvén inkább a helyi kocsmárosné felé kacsintgat, az öregasszony pedig előre kéri a fizetséget, hogy elaltassa, nem bízik a lézengő ritterben. Míg a novellákban a megtérésből bohózatot csinál Szindbád, a filmben a búcsújelenet, úgy gondolom, a valódi megtérés lehetőségét sugallja. A Valentin-jelenet alapjául szolgáló *Az életmentő kékfestő* című novellából ismerhető, hogy Szindbád korábban is eladta már bűneit Valentinnek, mégpedig összesen hetvenöt krajcárért. Valentinnek volt mit megvennie. Ám az a bűn már nem cserél gazdát, hogy Szindbád visszaopta Valentinről ezt a hetvenöt krajcárt, amiből kötényt vett Marikának, Valentin kedvesének, mivel is sikerült az asszonyt elcsábítania. Erre a filmjelenet is utal, de teljeskörűbb, nem

radikálisan, de másfajta a jelenet értelmezése, ha mögé olvassuk *Az életmentő kékfestő* című Szindbád-novellát is. Még erőteljesebb lesz a gyónás, a megtérés profanitása, semmisége, értéktelensége.

A Krúdy-életmű utolsó szakaszának Szindbádja megtört, elfáradt öregember. Életével, bűneivel viszkodik a fizikai pusztulás határán. Nincs az a krajcár, amivel túl tudna adni vétkein, és a film második és harmadik jelenetében látható, fiatal nőket egy „el tévedt herceg” eleganciájával és frissességével (az évszak-szimbólika is ezt hivatott jelezni) megkönyező Szindbád odáig jut élete végére, hogy egy rozoga talygán küldözgetik összevissza holttestét. Senki nem tart rá igényt, az elmúlás végleg utolérte. Halála leépülés – a film tökéletesen rajzolja meg ezt a mentális és fizikai romlás-történetet.

Krúdy pályájának utolsó szakaszában, a 20-as évek közepétől az emberi válsághelyzetek ábrázolására ettől eltérő módot választ – a kiségzisztenciák az élet elől vendéglőkbe, restaurációkba, sörházakba menekülnek. Krúdy kulináris elbeszélései, gyomornovellái azonban keveset beszélnek olyan direkten és összegzően, reflektáltan életproblémákról, mint ahogy például Szindbád teszi a film első jelenetében: „Talán mindenütt voltam, bálban és temetésen, erdőben és vízparton, bűnben és erényben. Sokat utaztam, most elfáradtam.”

A gyomornovellák figurái nem beszélnek ilyen nyíltan mélypontra került életükről. Talán nincsenek is tudatában, hogy életterük menthetetlenül szűk, emberi kapcsolataik apropói csupán az evés vagy az ivás. A gyomornovellákban nincsen olyan nyelv és nézőpont, amely a halál és az elmúlás fenyegetését, a magányosságot, a csalódottságot, az életből való kiesettséget és az életuntságot elmondaná, szóvá alakítaná. A nyelv és a beszéd helyett életproblémákról és válságokról a rítus, a ceremonikus étkezés, a többfogásos étkezések epizódjai vagy a rendelés hosszas és körülményes folyamata, az étlap regényként való olva-

sása tudósítanak. A szerelmi történetekhez hasonlóan színpadiasak az étkezési jelenetek is – a rendelésnek és a fogyasztásnak jól meghatározott koreográfiáit olvashatjuk az elbeszélésekben.

Az Isten veletek, ti boldog Vendelinek! című elbeszélésben Privát úr tér be abba a körúti szolid polgári vendéglőbe, ahol Vendelin a pincér. Ám nem ő az elbeszélés kitüntetettje, azaz az ételfogyasztó, hanem egy később betért vendég, aki felkelti Privát úr érdeklődését. Ennél fogva terelődik át az elbeszélés fókusza a vidékről érkező vendégre, míg Privát úr voyeurként, a sarokba húzódva figyel a vendég ténykedéseit. A Krúdy-elbeszélésben tehát a Privát úr és a név nélküli vidéki úr szerepel Vendelin vendégeként, Huszárik filmjében viszont Szindbád és a vele szemben, hozzá igen közel ülő ősz hajú úriember, akit aligha azonosíthatunk az elbeszélés Privát úr nevű szereplőjével. A feltűnő közelség mégis érdekes, némiképp zavarba ejtő, talán értékelhetjük az eredetszöveg felé irányított kikapcsolódást. A szövegbéli Privát úr, vendég, Vendelin hármassá alakul át. A Krúdy-szöveg bennfentes ismerője a film ezen jelenetét izgalmas tudathasadásként éli meg, hiszen Szindbádot nézve a Vendég képzelte alakját látja, az elbeszélést olvasván pedig a filmbéli látványok és Latinovits-Szindbád hanghordozása, gesztusai villannak fel benne. Az elbeszélés fogásai jóformán megegyeznek a filmbéliekkel: húsleves, velős csont, fácán, csontos marhahús, sör, bor. Egyedül a zárófogás, a túrós csusza nem került be a filmbe, hiszen Patience (más helyütt: Pasziánsz) véletlenül szoba került, megidézett emléke elveszi a vendég étvágyát. Ebből is látszik: az étvágy egyenlő az életkedvvel, a gusztus megszűnése a köznapi, üres időbe való visszatérést hozza magával. A Krúdy-alakok ezért is húzzák az időt. Emlékezhetünk, a Vendelin-jelenet kezdő pillanataiban a húsleves kanalozó Szindbád azt mondja: „Élet, élet, szent megunt élet, milyen

jó visszatérni beléd.” Az evés a vitalitásba való visszatérés lehetősége; az étvágy elvesztése és a zárófogás elfogyasztása: kapituláció. A gyomornovellák figurái – mint említettem – tulajdonképpen a vendéglőkbe menekülnek, húzódnak az élet elől, ódzkodnak életükbe visszatérni, mert nem igazán van miért. Mindez nem jelenti azt, hogy ne lennének képesek, sőt, teljesen érthető, hogy így tesznek, az evést az anyagi kultúra ünnepélyes-ceremonikus performanszává alakítani, ami nem más, mint pótcselekvés, időhúzás. Nem csak esznek. Próbálják kiélni az evés minden momentumát, ízt és falatját, jó időre elidőznek az étlapnál, mintha a kőtáblák törvényeit olvasnák, a pincérrel jovialisan diskurálnak, feltűnő figyelmet fordítanak a fogások apró részleteire, mint, például, hogy olasz vagy magyar gesztenyével van-e töltve a fácán. Amit művelnek, az az evés fentebb stílje, a táplálkozás ünnepe emelése. Nem „nagy zabálást”-t rendeznek, hanem többfelvonásos színdarabot.

Az ünnepiesség nem egyedüli és korántsem kizárólagos regisztere az elbeszélésnek azonban, hiszen a vendég körülményes, fontoskodó, kissé undok és gyakran fölényeskedő. Szindbád a filmben szintén, tulajdonképpen karakteridegen módon. A film Vendelin-jelenetének Szindbádja alig emlékeztet minket az önmagával vívódó, dekadens és szentimentális Szindbádra. (Latinovits játéka is nagyszerűen teremti meg ezt a kontrasztot.) Szinte parancsolva rendel Vendelintől és a borfiútól. Beszédeseen éles a különbség a fizikai pusztuláshoz közelítő lézengő ritte és a fölényeskedő úri vendég alakja között. A feltűnő különbség maga a kompenzáció: az evés ceremonikus dramaturgiája által tesznek kísérletet jelentéktelen életük visszanyerésére, tudván, hogy az étkezés befejeztével nem lesznek többé urak, akik a pincér fölött állnak. Az álfölny titulusainak, mint a „nagyságos uram” érvényessége hamar lejár, mert hamisak. Felidézhetnénk itt a Vendég-Szindbád gögös mondatait például: „Eh, mit bánom én a maguk étkezési rendjét! Ki vagyok én, hogy nekem maguk előírják, hogy mit egyek? [...] Azért jöttem Pestre, hogy jó marhahúst egyek, csak a sok haszontalan beszélgetésben elfelejtettem.”

Felsőbbrendűségük illúzió, pillanatnyi álca, kompenzáció. A Krúdy-elbeszélés mindhárom fő alakja, Privát úr, a Vendég és Vendelin is fél az élettől, a vendéglő átmeneti menedék, búvóhely számukra. Félelmük és szorongásuk oka az elhagyatottság, a magány; Vendelin és a Vendég sorstársak, hiszen ugyanaz a nő hagyja el őket. Hogy Patience mindkettőjüket elhagyja, és tulajdonképpen tönkre is teszi őket, a pusztá véletlen formáját öltve azt az üzenetet közvetíti, hogy ebben a sajátos univerzumban minden élet egyforma, azonos kimenetelű. A helyi különbség csupán annyi, hogy Patience éppen ellenkezőleg teszi tönkre a két férfit: míg Vendelint az úri dáma dönti rossz sorsba,

addig a „bolond falusi úr”-nál Patience „utolsó lett bármelyik szolgálonál”.

A gyomornovellák figurái tehát húzzák az időt, de az igazságról Vendelinnek és vendégének a következő megszólalásaik tudósítanak: Vendelin: „Látja, hogy milyen ősz és kopasz vagyok! A fogaim csak úgy lógnak a szájamban. A falnak esek mindig, amikor hazamegyek és az ágy alatt ébrednek fel. Néha beverek a kezemmel egy ablakot, anélkül, hogy tudnám, hogy miért. Éjszaka munka után kóborlok az utcán, mert attól félek, hogy otthon felakasztom magam...”. És így a vendég: „Nono, [...] én se merek otthon töltött feyvert tartani. Fertelmesen hosszúak azok a falusi éjszakák.” (Ezek a fontos vallomások kimaradtak a filmből.) Az *Isten veletek, ti boldog Vendelinek!* alakjai, hasonlóan más gyomornovellák kiségzisztenciáihoz, tehát nagyon vékony jégen járnak – kevés köti őket az élethez. Az az érzésünk támadhat, hogy csak a véletlen műve, hogy éppen életben vannak. De ez bármikor megváltozhat, szellemként, kísértetként visszatérhetnének az életbe, hiszen a halál az élethez hasonlóan semmis, álomszerű.

Szindbád karakterétől, mint egy Krúdy-alaktól általában, korántsem idegen ez a létállapot, sőt. Szindbád nem érti az életet, *folyton melléit a szegnek*; egy helyütt arról elmélkedik a filmben, hogy nem is akarta az életet. Átmeneti idő, álomszerű élet az övé is, melynek két dimenziója, élet és halál határa feloldódik. Szindbád a vendég, és a többi gyomornovellában szereplő figurával azonosul azáltal, hogy Vendelin asztalánál foglal helyet. Huszárik filmje egzisztenciális rokonságuknál fogva kopírozhatta egymásra a két alakot, ezáltal a jelenet szerves részét képezheti a Szindbád-univerzumnak.

Vendelin, a vendég és a gyomornovellák figurái – ahogy említettem – nem beszélnek nyíltan életproblémáikról, legfeljebb semmiségekről adomáznak, de érezzük, hogy a vendéglőkbe az élet elől menekülteként érkeznek. Az öreg, megfáradt hajós pusztulástörténete univerzálisabb talán, mint étkező társaié, de közeli rokonok ők. Ennek a – a Krúdy Szindbád-történeteinek összességénél talán a film által jobban hangsúlyozott romlás- és pusztulástörténetnek – lehet szerves fejezete a hosszú Vendelin-jelenet. Huszárik a gyomornovellák egzisztenciális válságban lévő világát és annak figuráit rokonságuknál fogva emelhet be a Szindbád-történetek közé. Vagy épp fordítva: Szindbádot emiatt vezette a vendéglők világába és ültette le Vendelin asztalához. ■ ■ ■

Mizsur Dániel (1991, Budapest) Krúdy-kutató, az ELTE BTK *Az irodalmi modernség* programjának doktori hallgatója és az Apokrif irodalmi folyóirat kritikarovatának szerkesztője. Kritikái, esszéi és tanulmányai jelentek meg a hazai irodalmi modernség, illetve kortárs szerzők műveiről.

„LEGYEN VÉGE,

Mezei Márk: *Zsidó temetés* című regényének idő-, tér- és motívumkezeléséről

AMINEK VÉGE VAN”

Mezei Márk *Zsidó temetés* című regénye a végről szóló beszéd. Három szereplő, az apa, az ő legjobb barátja és egyetlen fia haláltusájának tanúi lehetünk egy végórát élő politikai rendszer közegében, miközben szembesülhetünk emberi létezésünk kapcsolati és szociokulturális lehetőségeinek végességével. Azt is mondhatnánk, hogy rettenetes, személyes szenvedések közepette a totális személyes téttel rendelkező egzisztenciális kapcsolatok vágya, mindközönségesen a személyes szeretet általi megváltás lehetőségére kérdez rá a szöveg. Amely ugyanakkor beszéd, hiszen egyetlen elbeszélő, a tizennyolcadik születésnapjára és öngyilkosságára készülő Gyurkó kétszázötvennégy oldalnyi belső monológja, amely a traubiszódás üvegekből készült Molotov-koktélok fölött kezdődik, visszapergeti a hozzájuk vezető egy hét eseményeit, majd konstatálván, hogy a rongyok már jól megszívták magukat benzinnel, a jelenbe, azaz a végső pillanathoz elérkezve, egyetlen ironikus, egyben a regény címét visszavonó mondatban meghalljuk a főszereplő végrendeletét: „Csak zsidó temetést ne rendezzenek nekem.” (254.)

A végső mondat iróniája, sőt, szarkazmusa jól érzékelteti a regény beszédmódjának különlegességét: személyiségfelfogásunk és zsidó-keresztény világképünk legtragikusabb kérdéseit teszi fel a szöveg, mindenféle pátoz nélkül, a kicsiség nyelvén. Kisregényről van szó, mindössze kétszázötvennégy oldalról, elbeszélőnk, Gyurkó, korántsem nevezhető felnőttnek, nagykamasz, aki szemünk láttára válik véglegesen és

Ház. Kutya. Gépkocsi.
Pázsit és fogadások.
De csakugyan szebb attól a mennyország,
hogy a poklokra lecementelt,
gyermeküket, nemüket, fajukat
és mindenüket megtagadó lények
póklábakon egyensúlyozva
nyáladzanak senkiért, semmiért?

(Pilinszky: *Inferno*)

Most elviselhető.
Most másra gondolok.
Most semmi sincs.
Most én vagyok.
Most minden van.
Most tűrhetetlen.
Most pedig, most és egyedül,
itt és most, végképp egyedül
csak te meg én.

(Pilinszky: *Verés*)

totálisan árvává, nem véletlen tehát, hogy az infantilis regresszió számos jelét mutatja. Környezete kismemberekből áll, ő maga pedig az apró rezzenések kiváló megfigyelője. Belső monológja elsősorban tárgyi, természeti és emberi környezete, valamint önmaga megnyilvánulásainak detektálásából áll, a létezés mintegy tárgyiasan szemléli, amennyiben mindent és mindenkit elsősorban mint a rá ható erők elszenvédőjét értelmezi. Igazi, mélyen eszmélő kamaszként észleletei és születő reflexiójának alapvető mozgásai a szabadságra vonatkozó kérdést fogalmazzák meg: a felnőttek világában az autonóm döntések milyen minőségben és összefüggésben érhetőek tetten. És mivel a vajúdó lélek éles és kritikus látású, ezért nem fél észreven-

ni a szabadsághiány, a sorstalanság tehetetlenségében való vergődés létállapotának univerzalitását saját világában. Öngyilkossága mintegy radikális nemet-mondás a szabadságtól megfosztott és arra képtelen létezésre, azaz szabadságaktus. A regény döntése a kicsiség mellett tehát, egyben az intenzitás és radikalitás döntése is: a kisformában, kamaradrámában, kisszerű világban való gondolkodás egyben a koncentrált-ság, a megfigyelés és megtapasztalás radikális sűrített-ségére való törekvés is.

A következő bekezdésekben arra történik kísérlet, hogy a fentiekben vázolt szövegmozgásokat és azok összefüggéseinek néhány összetevőjét közelebbről szemügyre vegyük.

Idő- és térkezelés

Látszólag teljesen problémamentes és transzparens a szöveg a fenti szempontokból: 1987. augusztus 19-től 25-ig tartó eseménysort beszél el nekünk Gyurkó. Az emlékfolyam az apa, Davidovics László halálát megelőző napon indul, látjuk, ahogyan Gyurkó vidéki házukban a mindennapi teendőikkel és saját rettegésével küzd, miközben naponta bebusozik Budapestre, apjához, a kórházba; augusztus 20-án, miután a nagybeteg ebédelni és cigarettáért küldte fiát, hirtelen meghal, másnap megérkezik a nagybácsi, László öccse, az ortodox zsidó Gyuszi bácsi, aki magával viszi a fiút Majakovszkij utcai lakásába a feleségéhez, szembesíti a fiút zsidó származásával, majd ennek megfelelően, Gyurkó tiltakozása ellenére, zsidó temetést kap az apa. A fiú, aki közben majdnem prostituált és rendőrségi besúgó lett, 25-én visszatér vidékre, a cigánysoron lévő kertés házba, és miután szomszédjukat, apja legjobb barátját, a Gyurkót másfél évvel azelőtt megerőszakoló Öcsi bácsit brutálisan meggyilkolja, máglyát rak a berendezésből, és magára gyújtja a házat, apjával való, közös kudarcba fulladt életük emlékhelyét.

A regény szövegszervezésének egyik bravúrja az a mód, ahogyan egy alapvetően hagyományosan képződő időstruktúrába beépíti a bizonytalanság faktort, ugyanis az egész időszereket elbizonytalanítja az a közlés, hogy „Anyám halálának tizenkilencedik évfordulóján költöztünk ebbe a házba, a csöcsördán túli lakótelepről” (15.) – miközben a fiú az egész regény folyamán a tizennyolcadik születésnapjára készül! Ezáltal az egész emlékfolyam a *kizökent idő* kontextusába kerül, melyet viszont Gyurkó nem is próbál *helyre tolni*, hiszen ez nem is áll módjában. A *kizökent időben sodródva** saját tragédiájával inkább csak reprezentálja az idő értelmezhetetlenségét.

* Külön köszönetet mondok Gyurkovics Tamásnak, hogy egy Facebook-bejegyzésében felhívta figyelmemet Gyurkó sodródásos létmódjára.

Sajátos térélménye Gyurkónak Gyuszi bácsiék polgári jellegű lakásában a hálószoba festményei kapcsán, hogy mintha minden elcsúszott volna (218.). Hasonlóképpen van elcsúszva minden időben is, az anya halálának datálhatatlanságával, amely egyben erőteljesen rámutat a történet egyik legkiáltóbb hiányára, az anyafigura helyén tátongó üres szakadéokra is.

Egyébként a kronologikus időfolyam áramlását is sokszor lebegővé teszi az elbeszélés mód: az észleletek és önreflexiók sűrűsége vagy ritkulása miatt az olvasó sokszor néhány órányi időmúlást fél napnyinak gondol (pl. a regény elejének kínlódó készülődése a kórházi látogatásra), míg egész hosszú időellipsziseket egyszerű mondatváltás jelez. A szövegnek egyébként külön erénye ez a fajta kihagyásos gondolkozásmód, olykor egészen filmszerűen, mintegy snittek segítségével tagolódik az időszereket (pl.: „Ezüstösen csordogál a felhőkön átvilágító hold az ablak alatt hagyott üres kerekesszékre. Fájdalmasan visszhangzik az egész lakás a lépéseim alatt recsegő parkettától.” [213.]; az egymást követő két mondat közül az első még a körfolyosón cigiző Gyurkó látványa, a második már Gyuszi bácsiék lakásbelsőjében történik).

Amúgy is van az egész szövegnek egy kvázi francia újhullámos léggömb, mintha Truffaut *Négy száz csapásának* egy kelet-európai és médiumváltó variációját, átírását olvasnánk. Az önreflexivitás, a sodródásos létmód és az észleletek pontossága szintén felerősítik ezt a hatást. (A sorstalanság belső következetessége viszont üdvösen ellenpontoszza.)

A térkezelés terén ennyire radikális elbizonytalanító struktúra nem észlelhető, de a talányosság és lebegés faktora itt is megjelenik: Gyurkó és apja lakótelepen laktak – ezt egyébként a jellegzetes, hetvenes évekbeli, szánalmas, álmodern bútorok leírása is megerősíti –, és csak agóniája idejére szeretne Davidovics László kertés házba költözni: „Gyümölcsfákat és állatokat akart látni apám az utolsó hónapjaiban. Kertben ülni.” (15.) Ehhez képest, amikor Gyurkó apja és Öcsi bácsi barátságáról mesél, kertkapuról és lehullott gyümölcsökről van szó, mintha mindig is kertés házban éltek volna („Negyven éve barátai egymásnak apámmal, ebből két évtizedet átjártak egymáshoz is vasárnaponként ebédelni. Kérés nélkül léptek be a másik udvarába, berúgtak egy elgurult almát a másik ponyvával letakart autója alá, megették a másik érlelésre kitett paradicsomját és cigánymeggyét a kistányérról.” [25.]), így elbizonytalanodik a hagyományosnak és egyértelműnek tűnő térkezelés is. Valószínűsíthetően ez a rejtett lebegés az elbeszélő állapotából ered: egy kétségbeesés, identitáshiányát rendszeresen részegségbe, gyógyszerelésbe, kényszermozgásokba, játékgépezésbe fojtó fiúról van szó, akinek tudattalanjában szép lassan bontakozik ki az öngyilkosság terve. A benyomások részletezése, pontossága és a tér-idő nagyszerkezetének rejtett bi-

zonytalansága mint együttállás a fiú lelkiállapotának szövetszerkezetévé való megképződéseként is értelmezhető.

Anyahiány, nőkhöz való viszony

A regény látványosan az apák és a nem szeretett vagy elveszített fiúk története, miközben az anya hiányának üres helye köré szerveződik. Gyurkó semmiféle anyához kapcsolódó emlékről nem mesél, csupán annyit tudunk meg, hogy amikor az apja és Öcsi bácsi által soha szóvá nem tett megerőszkolása után a két férfi elutazott a sivatagba, Tengizbe, akkor a fiút a számára ismeretlen, anyai, vidéki rokonokra bízták, amit a fiú apja újabb árulásaként élt meg, hiszen traumatizált állapotában mintegy idegeneknek vetette oda.

Mindebből csupán annyit sejthetünk, hogy egy vidéki származású nő ment férjhez egy újpesti, zsidó származású, kommunista fiúhoz. A vidéki rokonok ismeretlenek Gyurkó számára, akárcsak apja zsidó múltja, úgy sejthetjük tehát, hogy a fiú két olyan ember kapcsolatából született, akik szembe fordultak származás- és tradíció-történetükkel, mintegy új teremtésként akarták elkezdni az életüket. A kommunistaként identifikáló és siksze lányt feleségül vevő, ezáltal fiát a zsidó hagyományból kiragadó apa mellett a valószínűsíthetően paraszti múlttal és antiszemita háttérrel rendelkező anya is radikálisan elszakította magát saját gyökereitől. De ezzel mintha be is teljesítette volna sorsát, semmit nem tudunk meg róla, csak azt, hogy neki köszönhetően Gyurkó immár nem a zsidó kánonjog része.

De a fiú számára iszonyatos következményekkel jár az anyahiány: az a gesztus, amellyel apja ágyneműjében alszik, ingében jár, nem csupán a rá való vágyakozást és a vele való gyengédségre való vágyat fejezi ki, hanem az érintés, az odabújás, az ölelésben való elmerülés, a thalasszális regresszió vágyát is. Önmaga számára nyugtalanító vonzódása az idősebb nőkhöz, és az ezzel együtt járó undor és büntudat egyszerre jelzik ödipális sérült lelkiállapotát: mivel kisfiúként nem élhette meg az anyához fűződő első, öntudatlan szerelmet, ezért folyamatosan gyötri a hiányérzet, és számára is kaotikus ösztönrejtése, sőt, -rendülései közepette teljesen magára van hagyva. Egyetlen hatalmas, archaikus és ugyanakkor groteszk anyafigura tűnik fel egy villanásnyira életében: a román (valószínűleg oláh cigány), bajuszos asszony, akitől oly kedvező módon vesz meg a kertés házat. Az asszony a saját fiához akar közelebb költözni, és ő, az egyedülálló anya szimpatizál a fiát egyedül nevelő apával: „Rendetegen nézték, de csak maga szimpatikus. Nem is tudom, talán csak a gyerek miatt.” (15.) Saját, autentikus szülői létéből pillant Gyurkóra mély rokonszennel – miközben bajuszos. Idős nő ő is, aki egyszerre vonzó, taszító és nevelő, ezzel végzetes gellert kap a Gyurkó által

szinte soha meg nem tapasztalt női rokonszennel egyetlen apró mozdulata is.

A másik pótanya-jelölt az Auschwitzból visszatért Csibi néni, Gyuszi bácsi felesége lehetne, de közte és Gyurkó között szinte elemi gyűlölet vibrál. Csibi néni valószínűleg úgy megkínózták Auschwitzban, hogy csodaszamba ment teherbeesése, de a koraszülött kisfiú nem élt sokáig. Csibi néni számára így többszörösen gyűlöletes Gyurkó: bezzeg a *jiddiskáj*tel eláruló László siksze felesége életerős fiút szült, egy gój gazembert, akit az ő férje a saját, halott fiuk helyére szándékozik beültetni. Csibi néni pedig, akárcsak a betéritést megtagadó rabbi, ellenáll ennek, a Soá fölött érzett örök gyászt választva létformának. Minden gonoszságával együtt Csibi néni alakja a saját gyereke iránti, síron túl is eleven, anyai hűséget mutatja be Gyurkónak, az iránta érzett, iszonyatos ellenszennel ezért keveredik Csibi néniről való erotikus fantáziákba és az anyavágy megfogalmazásába is.

Az anyahiány, illetve az ennek kapcsán való örökös, anonim gyász miatt – ami egyébként a depresszió és az öngyilkosság egyik legfontosabb oka szokott lenni – nagyon kaotikusak Gyurkó ösztönrejtései a nő nemmel kapcsolatban, ami kétségbeejtővé fokozza számára saját nemi identitásában való bizonytalanságát is. Pedig minden valószínűséggel az önmaga számára megnyugtató heteroszexualitással rendelkezik, hiszen onánia közben nőkről fantáziál, sőt a Margitkával való kínos kaland elején, a kielégülésről való ábrándozása közben elkezdődik az erektilódása, amelyet csak az öreg test látványa olt ki.

A restiben a cigánylány prostituált visszautasítása nem impotenciára utal, inkább az üzleti szex elutasítására, az érettebb, csinos nő felé mutatott kedvesen ügyetlen, kamaszos közeledési kísérletben újfent együtt jelenik meg az anyahiány és egy komplexebb, erotikus kapcsolatra való igény. Fontos, hogy ebben az epizódban is egy hűséges nővel találkozik, hiszen az asszony jeggyűrűjére mutatva hessegeti el, és mintegy anyailag dorgálva hívja fel a fiú figyelmét a köztük lévő kor- és érettségbeli különbségre, ezzel mintegy pontosan megfogalmazva a fiú ödipális sérültségét.

Az Öcsi bácsi által elkövetett abúzzsal kapcsolatos ambivalens érzései diagnosztikus pontossággal írják le Gyurkó mint áldozat büntudatát. A megerőszkolt áldozatokon elkövetett egyik legnagyobb rombolás az, hogy mindig önmagukat hibáztatják, mocskosnak, bűnösnek érzik magukat. Gyurkó amúgy is tele van öngyűlölettel, amelynek mintegy betetőzésekképpen vádolja magát *buzisággal* (248.). Amikor a felelősség elől mindhalálig elmenekülő felnőtteken bosszút állva a regény végén átvágja Öcsi bácsi torkát, mintegy az önmaga fölött kimondott halálos ítéletet is megpecsételi a haldoklónak adott csók, amely így egyszerre a közös sorsfelismerés jele, és az áruló apák júdászsók-

jára adott, önmagát eláruló és árulónak minősítő gesztus. És az apja zsidó temetését végletes árulásnak minősítő Gyurkó alakjával, aki egy feszülettel a zsebében végzi ki önmagát, meg is érkeztünk a regény ó- és újszövetségi kontextusához.

Biblikus metaforák, motívumok, struktúrák

Az apa zsidó voltának bizonyosságaképpen Gyuszi bácsi egy fényképet mutat Gyurkónak, amelyen az anyát és két fiát látjuk sárga csillaggal. Míg Gyurkó anyja helyén egy nagy fehér folt van, addig a szintén alig ismert apai nagymamát egyetlen fotó mutatja be. Ezzel egyébként Laci és Gyuszi zsidóságba való tartozására egyházi pecsét is kerül, lévén az anyai vonalon adódik tovább a zsidó származás. Fontos az is, hogy Gyurkó és apja számára is a zsidóság Auschwitz összefüggésében értelmeződik: az üldözöttség bélyege a bizonyíték, melyre Gyurkó apjának fényképen szereplő testbeszéde máris nemet mond. Fontos, hogy amikor a kisfiú előtt először rémlik fel, hogy köze van a zsidósághoz, akkor is egy Auschwitzot emlegető antiszemita gúnyverset kiabál. Apja tilalma ekkor sejteti meg vele, hogy valamilyen összeköttetésben állhatnak a zsidósággal, de az apa a felismerést azonnal el is fedi, mondván, hogy nekik csak a kommunizmushoz lehet közük. A zsidóságnak a megbélyegzettséggel való ezen azonosítása és a tradíció megtagadásának hevesége sejteti, hogy min lehetett át Laci a vézskorszakbeli bujkálás alatt. De a tagadás gesztusaiban az is nyilvánvalóvá válik, hogy milyen alaposan ismeri a Szövetség népéhez való tartozás összefüggéseit az apa: a sikszé nő feleségül vétele, a fiúutód nemzése a szövetségen kívüli asszonnyal, radikális szakítást fejez ki a tradícióval. László is elhagyta saját testébe épített zsinagógáját, amint ezt Gyuszi bácsi sokakra vonatkozóan meséli el Gyurkónak.

A kommunista elvhűség úgyszintén nem mentes a zsidó vonatkozásoktól, hiszen a kommunista eszmrendszer értelmezhető pervertált megváltáshitnek: az ígéret földje a kommunizmus, amely felé törekszünk a szocializmus építésének útján; ez a pusztai vándorlás, amely közben rengeteg áldozatot kell hozni, például végzettségünk alatti színvonalú munkát kell végezni, sőt olykor elvtársaink is áldozatul esnek. De fő, hogy az Úr velünk van a Párt képében, és hűségesen vándorlunk a kommunizmus Kánaánja felé.

És Davidovics László, valamint Öcsi bácsi – aki talán azért viseli a regényben ezt a becenevet, mert a zsidóságot választó öcs helyett választott – szó nélkül tudomásul veszik, hogy csak középádernek kellenek, az apa például mérnöki végzettsége ellenére szintén csak sofőrként tevékenykedik, és halálukig büszkék

arra, hogy milyen mostoha körülmények között dolgozták kitaróan Tengizben. De, amikor kiderül, hogy Tengiz halált hoz rájuk, valami megroppan az apában. Tengiznek mint haláltábor-variánsnak felimerése a zsidósága által elárult férfit immár a kommunizmus által is elárulttá teszi. A szövetségi hűséget tehát megszegte az Úr is és a Párt is, az apa pedig, Jób példájára, perbe száll, a szó szoros értelmében. Élete utolsó idejében tanúvallomásokat gyűjt, iratokat készít, számon tartja a tengizi halottakat: az élet könyve helyett a halál könyvét emeli fel, bizonyágot téve a Szövetség megszegéséről. S közben elfeledkezik arról, hogy ő is eláruló szövetséget, azt, amely őt fiához köti.

Hamis tanúságot tesz szinte mindenki a regényben: a párt és a vállalat, amikor semmibe veszi a tengizi áldozatokat, az apa, amikor szellemi harcának intenzitása, identitáskeresése miatt csak terhére lévő fiát elhanyagolja, állandó inkompetencia-érzést sugallva neki, hazudik a Gyurkóval való kapcsolatáról Gyuszi bácsi a rabbi előtt, és önmaga elárulását folytatja a fiú is, amikor beszáll a képmutatásba.

Hamis tanúság az apa és Öcsi bácsi hallgatása Gyurkó megerősokolásáról, mely tabut a fiú csak alvó apja teste fölött meri megtörni, akkor sem a jogos vádbeszéd, hanem a saját maga elleni mentegetőzés formájában: „Addig vallom be, amíg alszik. Nem kiabáltam és nem próbáltam meg lerázni magamról Öcsi bácsit. Nem vertem a mellébe a satupad oldalán lógó metszőollót... csak a műhely falára nagyság szerint felakasztott szerszámokat néztem, és azt vártam, hogy túlessek rajta. Azt hiszem, megérdemlem, ami történt, csak magának tehetek szemrehányást. Hagytam, hogy leszorítsa a fejem, és belém erőltesse magát.” (64.)

A felnőttek és az önmaga által elkövetett hamis tanúságtételeket torolja meg Gyurkó az égetés apokaliptikus gesztusában. A tűzben – a bibliai metaforikának megfelelően – kinyilvánul a dolgok és emberek igaz természete, ebben a szövegvilágban pedig mindenki szemét és áruló, vesszen tehát. És nincs apokatasztázisz, nincs új menny és ég, s az új Jeruzsálem násza a Báránnyal (vö.: Jel 21, 1–4.); erre kísérletet, tagadás formájában, az apa és asszonya tettek, amikor összeházasodtak, és gyermeket vállaltak. De mindez nem lett egy új szövetség kezdete, így az ítélet tüze után nem marad semmi, Gyurkó mintegy az auschwitzi füstre igent mondva számolja fel soha meg nem született önmagát és világát.

S mindeközben a zsebében egy feszület van, az egyik utolsó érzéklete a corpus fémes hidegsége: „Visszahozok egy széket az udvarról, hogy leverjem az ajtó feletti feszületet is, de végül nem lesz elég bátorságom hozzá, csak leakasztom és zsebre vágom az apró, fa szögekkel átütött öntöttvas alakot. A nadrágon keresztül is érzem a hideg fém testét.” (252–253.) De vajon hogyan került egy feszület Gyurkóék házában az ajtó fölé? Teljesen lehetetlen, hogy az apa vagy a fiú tette vol-

na oda, így valószínűsíthetően az előző lakó, a bajszos asszony hagyta ott, a vélhetően katolikus cigány-asszony, aki igent mondott a fiára és az anyaságra. És Gyurkó, bár szeretné, mégsem képes baltával szétverni a fészületet. Talán valamilyen visszajára fordított összefüggés van közöttük és Jézus, az ifjú, názáreti rabbi között? A passiótörténetben a zsidó fiú, aki egyben a népe botránya, atyjától való elhagyatottságára panaszkodik utolsó perceiben a 21. zsoltár szövegével – lehet, hogy Gyurkó e sorsközösségben való rokonság miatt nem tudja szétverni? Lehet, hogy – a János-evangélium prologusának mintájára – szülei számára ő lett volna az élet értelmére kimondott Ige, aki az identitásvesztés sötétségében fényeskedett, de övéi nem fogadták be? Lehet, hogy mivel ő a meg nem értett Ige, azért beszél a külvilágban oly keveset és hamisat, nekünk, az olvasónak és magában pedig oly sokat? És mivel neki nem áll módjában a szeparációs szorongás felpanaszolása után egy életen át megtapasztalt kapcsolat iránti bizalom kezébe helyezni önmagát – ahogyan Jézus utolsó pillanataiban a 30. zsoltárt idézve tette –, ezért minősíti át magát önpusztításában latorrá, hiszen gyilkos ő, aki önmaga ítélőszéke szerint méltán szenvedni el a halálbüntetést (vö.: Lk 23, 40–41.). De a zsebében lévő fészülettel együtt ég el, amelyet nem bírt megsérteni, így tehát ő volna a jobb lator? Lehet, de ő semmiféle ígéretet és vigaszt nem kap, sőt, végső mondatával az utolsó emberi gesztus, a temetés közösségéből is kizárja magát. Elégtételt vesz tehát azért, mert gyengeségében hagyta apját zsidó módon eltemetni: ő elhamvasztja magát, ezzel belépve az Auschwitz miatt a zsinagógától elfordulók antiközösségébe. De persze, még oda sem tartozik, Auschwitz és Tengiz, Ó- és Újszövetség közötti senkiföldjén válik füstté.

Nádas-intertextus

Mezei Márk második regénye nagyon sok szinten függ össze Nádas Péter első regényével. Jelen esetben is *Egy családregegy véget* olvassuk, amelyben szintén egy egyedülálló apa fia a narrátor, igaz, jóval kisebb, mint Gyurkó. Simon Péter is egy vidéki házban él, sőt, ugyanúgy csigák és csigaházak – az androgün teljesség metaforái – vannak a kertjükben. Nádas regényhősének viszont sajátos, mitikus világa van, amelyet nagyszülei, főleg a zsidó nagypapa épít köréje. Ez a nagypapa, aki rengeteg identifikációs történettel és tanítással veszi körül unokáját, az, aki keresztény nőbe veti a magyát, vagyis meg akarja szakítani a zsidó sors fonálát. Hamis tanúságtevővé pedig az ávós apa válik, aki a szó szoros értelmében hamisan tanúzik az egyik koncepció perben. A nagyszülők gyakorlatilag belehalnak ebbe az áulásba, így válik Simon Péter árvává, hiszen anyja már régen elhagyta, apját pedig az államhatalom

áruháznak nyilvánítja. Simon Pétert az átnevelőtáborárvaház a nevéből, önazonosságától is meg akarja fosztani, amelyre ő egy lázadó verekedéssel, eszméletvesztéssel és egy végső nem-mel reagál.

Davidovics Gyurkó mintha Simon Péter öccse lenne, vagy meg inkább mostohatestvére, hiszen neki sokkal nehezebb sors jutott. Neki nincs mire emlékeznie, apja „csak” anonim bűnös, és az önállítást egy sokkal drasztikusabb és tragikusabb nemet-mondásban találja meg. Simon Péternél is a szabadulás, az önállítást aktusa a nemet-mondás, és valószínűleg nála is halálal egyenértékű ez. Mindkét fiú esetében a nemet-mondás egyébként a pártállami álmessiasztörténetre is vonatkozik. Csak míg Simon Péter esetében a rákosista pártállam ereje teljében van, Gyurkó már a szétrohadó, önmaga paródiájába forduló késő-kádárizmust látja. Simon Pétert villogó tisztaságú börtön és ugrásra kész, szadisztikus örök veszik körbe, Gyurkó szutykos terekben, sunyi és lusta „dolgozók” között, kerítővé deklasszálódott tartótisztek markában vergődik. A rendszer szétrohadása és szánalmassága mellett Gyurkó kétségbeesett önpusztítása a formátum és a tragikus nagyság ismertetőjegyeit hordozza – utolsó mondatának szarkazmusa egyben elzárkózás is, bemutatás ennek a világnak, mely nem méltó még arra sem, hogy holttestének végtisztességet adjon. Egy velejéig becstelen világban Gyurkó (József Attilát idéző) *tiszta szívvel* ölt embert, felégetett háza és élete helyén pedig szavak termettek, az atyák által elárult fiak igaz és keserű vádbeszédének szavai.

Állatalakok, kényszermozgások

A vádbeszéd radikalitásának szintén Nádas idéző tudatosítása az állatmetaforika nagy szerepe mindkét szerzőnél. Nádas következő, immár nagyregényében, az *Emlékiratok könyvében*, a szövegegész nagykompozíciójának központi szerepű fejezete, az *Egy antik faliképre* című, hosszas, mitologikus fejtegetés után az egyik narrátornak az erdő mélyén, állatalakban való eltűnésre vonatkozó, archaikus vágyáról beszél.

Gyurkó esetében az állatmetaforika egyáltalán nem mitikus, hanem animális közvetlenségű. Nincs artistikusan irizáló archaikus távlat, csak a szenvedő test nyelvi felmutatása. Gyurkó utolsó hetét végigkíséri egy döglött macskakölyök tetemének semmivé foszlása: az első kórházlátogatás bemutatásakor ott fekszik a buszmegállóban, szétnyílt beleit férges eszik. Mintegy megjeleníti Gyurkó élethelyzetét: kiszolgáltatott, kicsi, és mindenki csak szívja a véréit, mindenki csak életpótlékot keres benne, míg őt lelkileg már meg is ölték. Apja az érdektelenségével, Öcsi bácsi a megerősökölésével, Csibi néni a gyűlöletével, a rabbi az érdektelenségével, Margitka a kéjszóvárgásával, a tartótiszt a „ha sikerül

zsarolni, jó, ha nem sikerül, akkor sincs semmi” jelle-
gű magatartásával, cinizmusával. Ahogyan telik az idő,
egyre kevesebb van a macskakölyök teteméből, ami-
kor gyilkolni és meghalni tér haza Gyurkó, már csak
egy folt látható a buszmegálló kövezetén – amiképpen
nemsokára Gyurkóból sem marad semmi.

A macskakölyökkel való közösséget bizonyítja ennek
a motívumnak az a folytatása, amikor Gyuszi bácsiék
házának udvarán játszik egy csipás kiscicával: „Felbor-
zolt szőrrel kerülgeti a lábam, törleszkedik, pocsolja-
vizet lefetyel, a beeső fényben sütteti magát. Fejhan-
gon nyávog, gyámoltalanul, érdes nyelvvel nyalogat-
ja az ujjam.” (140.)

Az ujjak említésével felidéződik Gyurkó infantilis
regressziójának egy újabb tünete, az a kényszermoz-
gása, hogy stresszes helyzetekben a mutatóujját any-
nyira leszorítja a többivel, hogy ne tudja kiszabadítani
(37., 118.). Az önmagába zártságnak ezt a jelét kísé-
ri még a körömrágás mint a szorongás egyik jele (81.).
Mindez kiegészül az addiktív flipperezés altesti moz-
dulatainak egyszerre hospitalizációs és onániát idéző
mozgásaival (13., 146.), hogy aztán mindehhez még
társuljon a magára hagyott gyerek önringatásának és
a hajlongó, zsidó imádkozás, a davenolás gesztusainak
egymásbaíródása (75.).

Visszatérve a *csipás, gyulladt szemű macskakölyökhöz*,
fontos megjegyezni, hogy Gyurkó azért *nem simogatja*
meg, hogy ne hogy ne fogadja őt vissza az anyja, akit a fiú
*cicegéssel és grimaszolással igyekszik szintén boldoggá ten-
ni* (140–141.) A rút kiscica létmódja Gyurkó számá-
ra vágyképként jelenik meg – őt is befogadta látszólag
ez a ház, de vele senki sem játszik, rá nem vigyáz anya.

Ugyancsak talányos, még a biblikus kontextust is
előhívó, de szinte csak pillanatokra felvillanó állat-
figurák a disznók. Elég érthetetlen a jelenlétük, hi-
szen az apa pontosan tudja, hogy meg vannak szám-
lálva a napjai, vajon miért kezd el mégis egyszerre két
disznót tartani? Esetleg így akarna Gyurkó jövőjéről
gondoskodni? Sajátos örökség ez, a zsidó rituális sza-
bályok szerinti legtisztátalanabb állapot mint a gyűlölt-
unt-lenézett fiúnak szánt ajándék vagy inkább gúny
megnyilvánulása? Mindenesetre Gyurkó törődik ve-
lünk, ahogyan apjával, meg a Majakovszkij utcai macs-
kakölyökkel is – de amikor úgy tűnik, hogy valaho-
vá, nevezetesen Gyuszi bácsiékhoz befogadják, akkor
hátrahagyja őket, abban reménykedve, hogy a szom-
széd majd gondoskodik róluk.

A disznókkal társítva mintha a tékozló fiú kifordí-
tott történetének főszereplője lenne Gyurkó: nála az
apa a tékozló, aki elherdálta egy céda eszmének az éle-
tét, és az egyetlen, nem szeretett fiú nem vágyik a disz-
nók eledelére, hanem menekül az etetésüktől (vö.: Lk
13, 15–17.).

Amikor viszont visszatér mindent felszámolni, már
egyetlen szó sem esik a disznókról. Éhen döglöttek vol-

na az alatt az alatt a négy nap alatt, míg a fiú Budapes-
ten volt? Mindenesetre tetemeiket vagy agonizálásukat
ott érzékelhetjük a mindent szétverő Gyurkó alakjá-
nak hátterében. A bomlás, foszlás, elrohadás légkörét
pedig a konyha dögszaga és a személtáda körül nyüz-
sgő férgek látványa adja meg. Mintha ugyanazok a fér-
gek várnák a konyhában Gyurkót, amelyek felfalták
a macskakölyök tetemét. Íme, a pátosztól való tartóz-
kodás újabb, radikális példája: bármily nagyszabású is
a halotti máglya fellobbanásának fantáziaképe, az üsz-
kös romok helyét el fogják árasztani a nyüzsgő férgek,
a dögszagot – újra csak Auschwitzot idézve – pedig
az égett emberhús szaga fogja még émelyítőbbé tenni.

Radikalitás

A *Zsidó temetés* irodalmi jelentőségét leginkább
radikalitásban látom. A látszólag egyszerű, transzpa-
rens és olykor monoton módon ismétlődő struktúrá-
jú észrevételek a nagy művek bátorságával kísértik meg
a figyelem munkájában rejlő, teremtető unalom titkát.
Mert hogy a nagy művek mélyén rejlik egyfajta mono-
tónia, a figyelem és megjelenítés ismétlődő eljárásainak
szekvenciaszerűsége.* És igazi, nagy, bátor tette a szö-
vegnek, hogy nem fél attól, hogy ezt, a szenvedés em-
bertelen monotóniájának radikalitását eltagadja előle.

Éppen ezért semmiféle szüksége sincs ennek a mű-
nek azokra az időnként szájaragós, túl direkt tétel-
mondatokra, amelyekkel mintha önmaga előtt is el
akarná néha takarni saját kíméletlen intenzitását (pl.:
„A balta nyelét szorongatom, nem tudom letenni. Ne-
héz szétverni a múltunkat. Lehetetlen elpusztítanom
apámmal közös életünket.” [10.] „Képtelen vagyok
megbékélni önmagammal. Elkedvetlenít a létezésem
értelmetlensége.” [204.]) A regény sűrítettsége, pon-
tossága, kíméletlensége olyan célközönséget jelöl ki
magának, amelynek nincs szüksége útbaigazító mon-
datokra, használati utasításra.

A *Zsidó temetés* személyes és kulturális identifiká-
cióink mélystruktúrájára kérdez rá, igazságigényét és
szabadulásvágyát radikális nemet-mondásával mani-
feszálja, Ez a **nem** történik meg kétszáznegyvennégy
oldalon át, kivételes intenzitással. És ez a **nem** az igaz
önteremtés szabadságtörténetének újraírására hív meg
mindnyájunkat. ■ ■ ■

* Gondoljunk például Bach fűgáinak imitatív szólamaira vagy a homéroszi eposzok toposzainak
sorjázására vagy a Dosztojevszkij-regények szereplőinek kvázi vég nélküli fecsegéseire.

Szarka Judit (1965, Budapest) esztétika szakos előadó,
mozgóképkultúra és médiaismeret, valamint latin nyelv és
irodalom szakos középiskolai tanár. Recenziói főleg a Revi-
zor kritikai portálon s az Élet és Irodalomban jelennek meg.

NÉGYKEZES KRITIKA

Plonicky Tamás *Hugyos malac* című kötetéről (Pesti Kalligram, 2021)

KATONA ALEXANDRA

Sokat markol, de keveset se

Plonicky Tamás *Hugyos malac*ának már a címéből is ordít a provokatív szándék. Én ezt általában kifejezetten üdvösnek tartom, ha ez a kimondhatóság és a leírhatóság határainak feszegetésével jár, a szöveg olvasása során azonban a szándékosan alulstilizált, trágár nyelv, a véget nem érő, egymásba folyó tripek, a hardcore pornó és az emberi ürülék változatos felhasználás módjainak ábrázolása, úgy érzem, a szerzőnek nem eszköze ahhoz, hogy állítson valamit a világról, hanem csupán a célja: Plonicky szövege számomra nem tudott több lenni, mint egy provokálni akaró könyv.

Az önmagát meg nem nevező, kamasz elbeszélőnkől már az első novellában megtudjuk, hogy pszichoszexuális neurózisban és disszociatív személyiségzavarban szenved, így az elbeszélés hitelessége folyamatosan kérdésessé válik. Plonicky ezáltal a szövegvilágban is összemossa a valóság és a hallucináció határait, és nemcsak a novellák elbeszélőinek hitelessége, hanem sokszor a személyük is megkérdőjeleződik. A szövegekben legtöbbször szóhoz jutó névtelen narrátor identitása egy világvesztett, sodródó, egyik tripből a másikba tartó identitás, aminek ingatag voltát nagyban befolyásolja az is, hogy megszólalásainak nagy részében egy, a saját sorstalanságáért a szüleit hibáztató kamaszelbeszélővel van dolgunk.

A tizenévesek nagyotmondásával, a hallucinációk és a folyamatos

droghasználat beemelésével a szerző egy semmilyen alapokon sem nyugvó, minden biztonságérzettől mentes világot akar megteremteni, azonban számomra az első száz oldal után ebbe belefáradt a szöveg. A novellafűzér nyelvi is hordozza a fiatal szerzők tipikus hibáit: túlzásai olykor már parodisztikussá válnak, gyakran túlmagyaráz, túlreflektál és túlságosan támaszkodik az elődeire. Sokszor nehezen tudtam eldönteni, hogy a szöveg – nyilvánvalóan szándékos – alulstilizáltsága minden esetben abból adódik-e, hogy a névtelen narrátorunk maga is egy nagyot mondani akaró, közepesen jó író. Bennem ez a megoldás olyan benyomást kelt, mintha Plonicky a hozzá hasonlóan elsőkötetes, provokálni akaró, fiatal szerző karaktere mögé bújva akarná eltakarni a saját hibáit.

Már a fülszöveg „csodálatos Plonicky Tamásról” szóló beharangozója is a szöveg beszédmódjának alapjául szolgáló nagy elődök – pl. Burgess *Gépnarancia*, Ellis *Amerikai Psychója* – mentén határozza meg a kötetet, és a szöveg is folyamatosan reflektál az őt meghatározó szerzőkre. Én azonban magamban akaratlanul – és talán nem alaptalanul – sokkal inkább Totth Benedek *Holtversenyével* párhuzamosan olvastam: miközben mindkét szöveg ugyanazokat a markáns szöveggyománymányokat követi, igyekszik saját, egyedi megszólalásmódot teremteni. Ez az

összehasonlítás egyértelműen a *Hugyos malac* kárára vált: miközben a fülszöveg is „összehasonlíthatatlanul egyedi Plonickyról” beszél, a tizenkilenc novellában mégsem teremődik meg egy egyedi, saját hang, inkább utánzás marad, míg a *Holtversenyben* az innen-onnan kölcsönzött hang sokkal inkább összeáll valami újjá.

A *Hugyos malacot* Totth Benedek szövegével rokonítja az is, hogy folyamatos benne az intermedialis és intertextuális játék, azonban Plonicky szövegében ez ahelyett, hogy kinyitná a szöveg tereit, valahogy sokkal szorosabbra zárja azokat: a mottók kiválasztása, a populáris kultúra egyes alakjainak beemelése mind egy irányba mutat. Erre a legjobb példa a mennyország és a pokol színterein játszódó fejezet, a rockszár Luciferrel, a halált játszó Audrey Hepburnnel, a sors szerepében tetszelgő, mindig részeg Charles Bukowskival és a Szent Pétert alakító George R. R. Martinnal a főszerepben.

Plonicky könyvétől azt vártam, hogy poétikai, esztétikai és morális kérdésekkel fog bombázni, hogy a szöveg szóhasználatát meghatározó gátlástalanság a kimondás gátlástalansága lesz egyben. Ezzel szemben azonban azt érzem, hogy miközben a szöveg tétje talán az lehet, hogy a saját hallucinációitól szenvedő elme torturáját elbeszélhetővé tegye, az elbeszélő pozíciója szintén csak eszköz ahhoz, hogy valamilyen keretben ez a fajta erős beszédmód legitim lehessen. Azt vártam ettől a szövegtől, hogy ne komfortzónát keressen a kimondáshoz, hanem törje át annak a gátjait – és ehhez egy szétkáromkodott szövegvilág nem elég.

■■■

Az énnel kibékülni, érted, csak a testben lehet

Nyers szexualitás, közvetlen testiség, zaklatás, a valóság és látomás határa, az én formái, azok elfogad(tat)ása, tereméstörténet a kuplerájban – ilyen izgalmas pillérek mentén mozog Plonicky Tamás első novelláskötete. A *Hugyos malac* tizenkilenc szövege újra és újra ezekhez a problémákhoz kanyarodik vissza, megküzdési módokat keres, vagy éppen messze elkerüli azokat.

Bár a novellák elbeszélői nem minden esetben szólalnak meg ugyanazon személy hangján, mégis egyetlen karakter problémáit gyűjti össze a kötet. Mit kezd magával egy férfi, aki fiúként és még öregként is a férfiaságával küzd – ezt próbálják megérteni és felépíteni a szövegek. Egészségtelen emberi kapcsolatokban, minősíthetetlen szülők között mozog, ott próbál túlélni, mentálisan stabillá tenni önmagát. A kötetben haladva, életének különböző állomásain elkaptott férfialak mindenhová magával cipeli ex-nőinek a megjegyzéseit („senkiházi impotens”), anyja toxikus pozitivitását, idegesítő, semmitmondó aforizmáit, és apja részegen, a kuplerájban elejtett indulatos életbölcösségeit. Utóbbival együtt Isten egy profán, mérgező alakká válik, akár stricivé, akinek a nőképe nemcsak kérdéses, de pontosan az apát igazolja. A tereméstörténet nem kedves és nem magasztos, egyetlen fontos pontja: az aktus. A férfinak a „balfaszágával”, tapasztalatlan működésével, bizonytalan férfiaságával való szembenézésére pedig szintén ez lesz az egyetlen válasz.

Az apjától inkább elszenvedett, mintsem eltanult szexualitás, kurvázás, anyja mondatai, erőszakos képzelgések, szexuális víziók megidézése – ezekkel tájékozódik a világban. Kívül rend, hiszen működik az élet, belül pedig káosz, amelyet csak fűvel, alkohollal vagy xanaxszal lehet elviselni. A narrátorok folyamatosan beidéznek már ismert szereplőket, így a szülők, haverok – Felhő, Püpi, Füge, Toka – átvándorolnak egyik szövegből a másikba, így

pedig a róluk kialakult kép is erősebbé válik. Ezzel együtt azonban a novellák és kötet szintjén is akár szó szerint viszatérő mondatok, motívumok adagolása nem minden esetben hordoz erőteljes szerepet. A felépített, de nem tiszta motívumrendszer nem érvényesül kellőképpen a novellákban. Előfordul, hogy lebegnek, túljátsszák őket, átfutunk rajtuk, negyedszer már nem visszautal, üt, csak késleltet az olvasásban – ilyen lehet az anya folyamatos „gondoljunk valami másra” mondata is.

Az elbeszélők élőbeszédszerűen narrálják az eseményeket, az obszcén, trágár beszédmód a kötet egészét kíséri. Nyersen és tisztán beszél aktusokról, női és férfi testekről, nincsenek tabuk. Középpontban az egyetlen dolog, amely megoldás lehet mindenre: a test. Néhány szöveget mottók vezetnek fel, ezek között Bukowskit is ott találjuk. Az amerikai szerző beidézése nem véletlen, s talán bizonyos szempontból pontosan a kötet elhelyezését szolgálja, valamilyen mértékben az ő hagyományához kapcsolja a novellákat. A laza, trágár beszéd, az egyszerű nyelvezet, mely kicsit sem törekszik a költőiségre, az alkohol szimbolikus jelenléte, a fű, a drogok tripjei – mind ott vannak a Bukowski-életműben. És azon szerzők munkáiban is, akiket a fülszöveg megemlít – pl. Hazai Attiláéban. Mégis, talán hirtelen dolog egymás mellé állítani őket, az itt megjelenő szexualitás, trágár nyelv mögött nem érződik olyan mértékű rétegzettség. Egyetlen poétikai célt valósít meg, azt viszont több szövegben is érvényesen hozza: hogyan lesz a szexualitás eszköz a bizonytalan férfiasággal, a férfiszerepekkel szemben, miközben nem tud valódi fegyverként, feloldozásként működni. Hogy legyenek működő férfi a társadalomban, mire támaszkodjak, mit adjak egy nőnek, mit vegyek el tőle – sztereotípiák bomlanak le és épülnek újak, melyek káros apai tanácsokat erősítenek meg („minden nő kurva”, és attól leszél férfi, ha ezt tudod és eszerint cselekszel velük, stb.).

Mіндеgyik szövegben elmosódnak a valóság és az illúziók, látomások ha-

tárai, ez lehet a drog hatásától, az alkohol mámorától, vagy a mentális kibillenes állapotától. Ijesztő, indulatos, ösztönös dolgokat nyitnak meg ezek a képek, amelyek valamilyen szer hatása alatt történhetnek, vagy a túl sokáig cipelt traumák lökik kifelé őket. A mondatok ritmusa sok helyen felgyorsul, sűrű kijelentések követik egymást, vesszőkkel elválasztva, sorokon ível keresztül egy-egy mondat, ahol egyetlen kötőszóként a „baszd meg” szolgál. A novellák csavarjai sokszor táplálkoznak a valóság-vízió játékból, ahol az olvasó rájön: átvették, ez megint csak a drog, a psziché. De természetesen ez a játék sem működhet egy egész kötetben keresztül, éppen ezért pár novella után igencsak kiszámíthatóvá válik az ingadozás.

Felmerül a kérdés, hogy mennyiben történik mindezzel valamilyen új, erőteljes nyelv- és világteremtés és mennyiben maradnak több helyen öncélúak ezek a megoldások? Bár nem előnyök a hasonlítgatások, mégis szem előtt kell tartanunk a Bukowskira tett utalást. Tud-e a Plonicky kötet nyelve abba a hagyományba kapcsolódni? Nem lehet-e, hogy a sok sikeres szövegíró ellenére, ugyanennyi helyen kifulladt a poétikai cél, és dísz maradt, funkció nélkül? A kötet hátulján olvasható szavak, melyek Németh Zoltántól származnak, próbálják lefedni ezt a szövegvilágot, és a szövegnyelv valóban laza, kocsmái, tinédzserként használja a szlenget és öreg részekként káromkodik, emellett nem kímél a részletes testi történésektől. Ugyanakkor a „kocsmapróza, tinédzsermonológ, bulinovella, pszichopornó” megnevezések nem támasztják alá számomra, hogy a szexualitás szavainak ilyen formában történő felhasználása itt nyelvileg és mondanivalóban tényleg sikeresen megvalósulna – pedig ismerünk minderre példát, nem csak Bukowskinál, hanem Foucault több műve, esetleg Henry Miller *Szexusa* is ide sorolható. A kötet kezdő novellája (*kígyótér*) kiemelkedően teljesít ebben a kísérletben, azonban ahogy tovább olvasunk, egyre inkább érezni: a trágár szavak erősek és jók, de csak akkor, ha a megfelelő helyen állnak és nem maradnak user szinten, nem válnak díszé – ez pedig nem mindegyik szövegben érvényesül.

Olvasó, te huygos malac!

Ki nem állhatom, ha egy könyvön az érződik, mintha a szerkesztő, de még a szerző sem kedvelné. Plonicky Tamás első kötete viszont ezt érezteti velem. El kell ismerni, nem hibátlan, egy debüt kötetől nem is várható el. De nem elegendő Burgess, Ellis, Bukowski és Hazai neveivel dobálózni csak azért, hogy több mondat legyen egy „csodás” fül-szövegben. Az sem elegendő, ha szembe megyünk a politikai korrektséggel, vagy hogy az első novellában meghatározzuk, hogy egy *pszichoszexuális neurózisban* (?) és *disszociatív személyiségzavarban* szenvedő elbeszélővel lesz dolgunk a későbbiekben, és slussz-passz. Nem elegendő leírni valamit, majd úgy hagyni, esetleg néha-néha kikacsintani a szakma felé, hogy *hááát* ennek a szövegnek a végével kezdhethnék valamit, *hááát* ez úgyis rosszul van megírva, *hááát* úgyse értik, úgyis lehúzzák. Bármennyire is örültem a mai magyar irodalom és irodalmi elvárások, divatok parodizálásának az ilyen és hasonló kiszólások, szándékolt klisék (amelyek között még így is van húzni való), vagy a bizonyos esetekben szintén szándékoltan sztereotip alakok használatával: a kötet végére én éreztem magam kellemetlenül, amiért az a meggyőződésemmé támadt, hogy ezúttal egy még nem kiforrott kéziratot adtak ki. De haladjunk szépen sorjában.

A kötet címét adó novella szerint a nagy tudású és rendkívüli tájékozottsággal rendelkező J. bá mindenkit ezekkel a szavakkal illet: huygos malac. Azt is, aki nem figyel rá, de azt is, aki leül hozzá a kultúra különböző ágazatairól beszélgetni, vitatkozni. Ennek fényében a *Huygos malac* mint cím a szövegek tekintetében remek választás. A könyv(test) állítása szerint az is ezt a jelzőt érdemli, aki nem olvas, de az is, aki elolvassa ezt a novella-füzet. Nagy kár, hogy míg az elbeszélő megkapja J. bától azt, amit ígér, a szerző ennek a felét sem képes nyújtani az olvasónak. Meglehet, nem is kívánja, de valami tartalmat, tétet mégiscsak érdemes lenne adni a szövegeknek, hogy az

arrogancián és obszcenitáson kívül más is megmaradjon a *huygos malacok*ban. Ebből a szempontból egyedül talán az *Esti Kornélra* reflektáló *Éjjeli*, valamint a *Paraván* említésre méltók. Ugyanakkor igazságtalanság lenne nem megemlíteni a szerző büvésztehetségét, amelyvel rendkívül jól meg tudja vezetni az olvasót a fent említettekben, továbbá a *Pongyolában*, a *Heppben*, és a *Felhők feliratozva*iban. Ezek valóban bravúros kivitelezések, csak emelhetni lehet a *sildes sapkákat*, ezzel együtt sajnálni, hogy a lendület és a remek ötletek a kötet második felére elvesznek. Ez ugyan részben magyarázható lenne a feltételezhetően programadónak szánt, egyben legerősebb novella, a *Paraván* azon részével, melyben a *Gennyországra* éppen bejutó Lucifer Isten elleni tervéről beszél, de a kötet második fele nem áll másból, mint erőltetésből. Ezt még poétikailag sem lenne szabad engedni. A *Migréntől* kezdve pedig egy jó pillanat nincs.

A szövegek alapvetően hosszú mondatokkal dolgoznak, az élőbeszédet imitálva. Ez nem feltétlenül jelentene problémát, amennyiben azokba maga a szerző nem gabalyodna bele. A kedvenc esetem a következő: „*Csodás va-*

*gyok, gondoltam, majd a lány, ez a rohadat ribanc néhány héttel később ugyan-
ezt, vagy legalábbis valami hasonló in-
tim kinyilatkoztatást tehetett annak az
évtizedekkel öregebb kétygeresek csalá-
dának is, akivel – miután velem dugta
párhuzamosan – félrelépett [...]”.* A kö-
tet második felében pedig, különöskép-
pen a „kamasz hang” esetében, a túltolt
beékelésnek hála szinte már követhet-
lenné válik egy-egy mondat.

A másik problematikus elem a szó-
használat. Képtelen vagyok elfogad-
ni, hogy ez az elbeszélő – ironia nélkül,
ráadásul nem csak egyszer, véletlenül –
morfondírozik az agyalás helyett pél-
dál a következő szövegekörnyezetben:
*„A fenekére feszülő koromfekete szoknya-
jától pokoli merevedésem támad. Zava-
romban még mindig a seggemet babrá-
lom valamiféle sérülés nyoma után kuta-
kodva, és azon morfondírozom, hogy eb-
ben a nőben aztán tényleg minden benne
van a farkamon kívül”,* másutt a fantaz-
magória, buzancs, tasi vagy a cimbo-
ra kifejezéseket használja. Továbbá za-
varó a nyelvjárási szavak minden ok
nélküli forgalomba helyezése: *sérifikál*,
csucsus üveg.

Az ilyen erős „területjelölő” szóhasz-
nálat magyarázható lenne a változó el-
beszélőkkel, viszont azokat leginkább
tartalmi szempontból tudjuk elkülö-
níteni a többiektől, nem nyelvhaszná-
latuk, „hangjuk” szempontjából. Ad-
dig, ameddig ez az írástechnika nem
kerül kellőképpen kimunkálásra, elbe-
szélőnként – ha szükséges kiemelni pél-
dál a hovatartozását – még több egyé-
ni kifejezést kellene alkalmazni, ameny-
nyiben a szerző részéről szándékos szó-
használatról beszélünk. Ellenkező eset-
ben az összeset felejtjük el.

Mindemellett Plonicky Tamás első
kötetének utolsó ötven oldalán el-
szaporodnak a félregépelések, betűki-
hagyások.

Összességében tehát ugyanaz mond-
ható el a *Huygos malac*ról, amit az *Éj-
jeli* elbeszélője mondd el saját magá-
ról: *„Ha igaz, amit ez a seggfej mondott,
én egy rosszul megírt szövegfoszlány va-
gyok, amit még nem szerkesztettek meg.”*

Bízom abban, hogy a második kö-
tetre már nem lesznek érvényesek ezek
az állítások, mert Plonicky tagadhatat-
lanul ötletes, és reményem szerint fej-
lődőképes szerző. ■ ■ ■

A rebellis faszkalapkodásról írni 2021-ben nem kell félnetek, jó lesz

Mint egy tisztességes debütkönyv a kortárs magyar irodalmi piacon, Plonicky Tamás 2021 tavaszán a Kalligram Kiadó gondozásában megjelent *Hugyos malac* című elbeszéléskötete is a szülőktől szerzett traumákról, a vállaltan diszfunkcionális fiatalságról és annak az egzisztenciális kríziseiről vall, ahogy a sokat ígérő fülszöveg is írja, *összehasonlíthatatlanul egyedi* Plonicky stílusban.

A kiemelés, persze, nem elsősorban a (feltehetőleg) a fülszöveget jegyző Németh Zoltánnak szól, aki az elbeszélések háttereit Anthony Burgess, Bret Easton Ellis, Charles Bukowski vagy épp Hazai Attila világához hasonlítja, hiszen állítást tesz a regény eleven működéséről is: *összehasonlíthatatlan*. A kötet legfontosabb gesztusa az összehasonlítást végző polgári, értelmiségi (ha tetszik: affektáló, vegetáriánus, álértelmiségi) működés és nyelv elutasítása, elérvénytelenítése, ahogy arra a fülszövegben sorolt szerzők is erős kísérletet tesznek. Ám míg a megidézett, nem egységes világ-irodalmi hagyomány szerint a társadalmi normák közösen átél válsághelyzetről valló szövegek deviánságukban is érvényes válaszokat adnak, addig a *Hugyos malacot* olvasva gyökértelen, tehetetlen marad az olvasó. Ha kritikát akar megfogalmazni a szöveg esztétizáltságára vagy nyelvi zsúfoltságára vonatkozóan, arra a szöveg *rebellis* (milyen avított szó, mégis milyen gyönyörűen kifejezi azt, ha valaki a szalonon belül tesz lázadónak tűnő gesztusokat) volta kíván

feloldást adni, miközben maga a lázadás is súlytalan, öncélúnak bizonyul. Mekkora lázadás elvárt cél nélkül lázadni a rend ellen, gondolja az optimista értelmező, a szöveg mégsem győzheti meg.

A kötet maga mindezeket túl izgalmas vállalásokat tesz azzal, hogy egyfajta káromkodással terhelt generációs nyelvet és az élet céltalan, élvezet nélküli, sokszor gépies generációs tapasztalatát kívánja megteremteni különböző alternatív tudatállapotokon, például tudatmódosító szereken, szorongáson, fantáziában, másnapon, önbecsapáson vagy szándékos másrafigyelésen keresztül. Az elbeszélések hősei nagyrészt egyes szám első személyű, megbízhatatlan beszélők, akiket függéseik, mentális állapotuk, fiziológiai helyzetük fogságban tart, ezek az elbeszélők azonban nagyrészt összeolvashatók, ugyanolyan névre hallgatnak a barátok (Toka, Felhő, Püpi), ugyanabba a kocsmába, vagy annak a kocsmának a helyére járnak (az Art Clubba), ugyanakkor az elbeszélő szülői háttere vagy lakhatási viszonyai novelláról-novellára változnak, viszont gyakran visszatérnek például beszélgetéstémák, vagy a féltelen cukorkazabálás is.

A novellákat ismétlések, gondolatrítmusok, jól etalált anaforák, aforizmák, szentenciák, családi, baráti tanácsok és a közhelyességre való reflexiók szervezik, a kötetegész a jelölt punk polgárpukkasztó szándék, illetve a súlytalan-ságával és öncélúságával együtt is kohe-

rens nyelv építi. Jól működő elbeszéléseket látunk, beléjük lehet feledkezni, fel lehet nevetni egy-egy poénon, és erősen működik a szövegekben egyfajta feszültség, különösen az első novel-lákban, amelyek csattanószzerűen játszanak a normatív tudatállapottól való eltéréssel. A kötet maga mégis üres marad egészében, osztrénv punkosság, megjártás történik benne, nem csupán a hősök cselekvésén, hanem a könyvtárgyon keresztül is, filozófiai értekezések, a tanult punk szubkultúra nyelvi és kulturális jegyei a mottókban és a problémafelvetésekben (mint például Alekszandr Jurjevics Picsuskin, hírhedt orosz sorozatgyilkos vagy Gavrilo Princip történeteiben), miközben az egészből csupán annyi látható, amennyit az *anarchizmusról* a Google keresés első oldalán is fellelhetünk.

A legtöbb üresnek bizonyuló nyelvi és esztétikai gesztussal a legkevesebbet mondás lázadásának mentén, persze, ez egy rendkívül sikeres kísérleti kötet. Egyszerre mutat rá és csatlakozik fel a most pályájuk elején lévő közös szubjektumkeresésére, az eleve kiégésre ítélt irodalmi részvétellel és a még a posztmodernről is lekéssett szerzőség-re, ez a felismerés azonban nem szabadítja fel, nem esztétizálja át az olvasást. Az *Amúgy Eszti!* című novella egy jelenetében persze önironikusan tematizálja is mindezt a szerző azzal, hogy a hős a kötethez kísértetiesen hasonló szöveget olvas, de ez az önironia sem földeli igazán a szöveget, nem ad neki súlyt, pusztá diagnózis, kimondása mindannak, amit 160 oldalon át már láttunk, és amit a következő harmincban még fogunk. A *Hugyos malac* fülszövege egyedül ígér, összehasonlíthatatlant: szép célja ez egy szerzői pályának, nem baj, hogy Plonicky az első kötetével még nem ugrotta meg. ■ ■ ■

Katona Alexandra, Ferencz Hedvig, Dudás Robert és Veszprémi Szilveszter a Szegedi Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom MA képzésének másodéves hallgatói; négykezes kritikájuk egy szemináriumi beszélgetésből nőtt ki.

N É G Y K E Z E S K R I T I K A